

De 'Ndrangheta in Nederland

Aard, criminele activiteiten en werkwijze op Nederlandse bodem

«waakzaam en dienstbaar»

Uitgave

Korps landelijke politiediensten (KLPD)
Dienst Nationale Recherche
Hoofdstraat 54
3972 LB Driebergen

Driebergen, juni 2011
Copyright © 2011 KLPD - Dienst Nationale Recherche

Copyright

Behoudens de door de wet gestelde uitzonderingen, alsmede behoudens voor zover in deze uitgave nadrukkelijk anders is aangegeven, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het KLPD.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteur(s), redactie en het KLPD geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Inhoud

	Samenvatting	7
1	Inleiding	9
	1.1 Aanleiding	9
	1.2 Achtergrond	13
	1.3 Doelstelling	14
	1.4 Leeswijzer	14
2	Probleemstelling en onderzoeksvragen	15
3	Methoden van onderzoek	16
	3.1 Deskresearch	16
	3.1.1. Politiebronnen	16
	3.1.2. Open bronnen	19
	3.2 Interviews	20
	3.3 Definiëring en operationalisering van begrippen	21
4	De achtergrond van de 'Ndrangheta	25
	4.1 Organisatiekenmerken van de 'Ndrangheta	25
	4.1.1. Bloed- en regiobanden, inwijding en rangen	27
	4.1.2. Structuur en bestendigheid	32
	4.2 Internationale spreiding	35
	4.2.1. Samenwerking met andere criminelen, clans en maffiaorganisaties	36
	4.2.2. Geografische spreiding	37
5	Aard van de 'Ndrangheta in Nederland	42
	5.1. Organisatie, spreiding en contacten met andere netwerken	42
	5.1.1. Organisatiestructuur	42
	5.1.2. Spreiding van de 'Ndrangheta in Nederland	44
	5.1.3. Vanuit het buitenland actief in Nederland	45
	5.1.4. Samenwerking met (buitenlandse) criminelen in Nederland	46
	5.1.5. Samenwerking met Nederlandse criminelen	48

5.2.	Criminele activiteiten en werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland	50
5.2.1.	Nederland als "schuilplaats"	50
5.2.2.	Verdovende middelen – smokkel en handel	57
5.2.3.	Economische delicten	64
5.2.4.	Corrumperen van het overheidsapparaat	69
5.2.5.	Wapenhandel	71
5.2.6.	Verborgene criminaliteit	72
5.2.7.	Stromannen en dekmantels	73
6	Conclusies	75
	Literatuurlijst	77
	Bijlage 1	80
	Bijlage 2	84

Het staat dus buiten kijf dat de Italiaanse mafia [...] op Nederlands grondgebied opereert, en dat haar optreden hier als het ware de harde kern vormt van veel ruimere criminele betrekkingen tussen Nederland en Italië. Met deze constatering is helemaal niet gezegd dat er in Nederland ook «Italiaanse toestanden» zouden heersen. Want, ook voorzover het om de mafia-groepen gaat, is het zo dat zij Nederland vóór alles nog beschouwen als een marktplaats waar tegen betrekkelijk geringe kosten illegale goederen, en speciaal dan drugs, kunnen worden ingekocht. In de mate dat zij zich in Nederland zelf organiseren – horecabedrijven opkopen, makelaars uitsturen – gaat het dan ook grotendeels om het treffen van logistieke voorzieningen die een adequate uitgangspositie op die markt garanderen.

Dit wil niet zeggen dat hun aanwezigheid geen gevaren inhoudt voor de Nederlandse samenleving. Die zijn er zeker wel. Hierbij moet in eerste instantie zeker worden gedacht aan hun bereidheid zich met dodelijk geweld tegen opposanten en vroegere medestanders te keren, en ook om Nederlandse overheidsfunctionarissen te corrumperen [...]. In tweede instantie moet ook in dit verband acht worden geslagen op het gegeven dat – zoals in het rapport over de vrije beroepen nader is uitgewerkt – een (gewezen) Nederlandse notaris niet zo lang geleden belangrijke hand- en spandiensten heeft verleend aan de Italiaanse mafia (bij de aankoop van een bank in Zwitserland). Dit roept natuurlijk de vraag op of er ook mafia-gelden in Nederland worden gewisseld, witgewassen en geïnvesteerd. En in derde instantie moet men zich natuurlijk afvragen wat het op de langere termijn betekent wanneer medestanders van de Italiaanse mafia en andere Italiaanse misdadigers zich voor kortere of langere tijd vestigen in een aantal Nederlandse gemeenten en hier niet alleen in de horeca maar ook in andere economische sectoren bedrijvig worden. Moet men dan niet ernstig rekening houden met het feit dat met name de (vertakkingen van de) mafia hier op eenzelfde manier hun criminele praktijken gaan uitbouwen als zij in de omliggende landen reeds hebben gedaan? Wij denken van wel. Met deze laatste opmerking is meteen de vraag beantwoord die in de conclusie bij elk hoofdstuk van deze studie aan de orde is: welke is de omvang van de Italiaanse georganiseerde criminaliteit? Die is omvangrijker dan menigeen verwacht of voor mogelijk houdt. Zoveel werd hiervoor, denken wij, wel aangetoond.

Conclusie van prof. dr. C. Fijnaut en prof. dr. F. Bovenkerk naar aanleiding van hun onderzoek naar Italiaanse georganiseerde criminaliteit in Nederland, namens de Parlementaire Enquete Commissie van M. Van Traa in 1996

Nederland was [in de jaren tachtig en negentig] het trefpunt voor ons in het buitenland. En dan doel ik op alle mafia-organisaties, Camorra, Cosa Nostra, 'Ndrangheta. We zagen elkaar hier vaak. Er werden grote party's georganiseerd. Met mooie vrouwen, we hadden het voor elkaar. Je hoefde geen angst te hebben te worden opgepakt door de politie. Er wás ook weinig politie. Het leven was hier makkelijk. We konden doen wat we wilden. Nederland was een vrijstaat.

Giorgio Basile, spijtoptant van de 'Ndrangheta, in de Nieuwe Revu 4 2010

De 'Ndrangheta is van een buitencategorie. Er is geen grip op te krijgen

Bundeskriminalamt (BKA) Wiesbaden, eigen interview, 2010

De 'Ndrangheta is als water. Zij verspreidt zich in alle hoeken en gaten. Je kunt ze ook vergelijken met een groep haaien. Ze ruiken de zwakke plekken in mensen en organisaties, en maken daar gebruik van. Daar zijn ze heel erg goed in.

Analist van Europol, eigen interview, 2010

Samenvatting

In deze rapportage staan de bevindingen van een verdiepend onderzoek naar de aard, criminele activiteiten en werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland centraal. Doel was het Openbaar Ministerie en de Dienst Nationale Recherche (DNR) van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) meer inzicht te bieden in deze Italiaanse maffiaorganisatie in relatie tot Nederland.

De centrale probleemstelling bij dit onderzoek was: wat zijn de aard, criminele activiteiten en werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland? Het onderzoek baseerde zich op (a) interviews met ambtenaren van opsporingsdiensten en openbaar ministeries in binnen- en buitenland; (b) deskresearch in (1) politiesystemen, (2) vertrouwelijke publicaties, (3) (semi-) wetenschappelijke literatuur en (4) open bronnen; en c) dossierstudies.

Het onderzoek heeft tot de volgende bevindingen geleid. Nederland is onder andere door haar (a) geografische ligging, (b) goede infrastructuur, (c) grote lucht- en zeehavens, (d) imago van afwezigheid van repressief of preventief beleid versus de Italiaanse maffiaorganisaties en (e) haar liberale en internationale karakter in de ogen van de 'Ndrangheta een geschikt land om uit het zicht van internationale opsporingsdiensten criminele activiteiten te ontplooiën. Deze organisatie is lastig op te sporen, onder andere door haar gesloten karakter – voor lidmaatschap zijn bloedbanden of huwelijks betrekkingen met de ongeveer 5500 zittende leden vereist. Daarbij is de 'Ndrangheta internationaal georiënteerd, beschikt zij over een grote ervaring en expertise en over zeer grote hoeveelheden liquide middelen.

De Nederlandse politie kende tot op heden geen systematische aanpak of registratie van de criminele activiteiten van Italiaanse criminele organisaties in het algemeen of de 'Ndrangheta in het bijzonder. Een eerste verkenning van de beschikbare informatie in de Nederlandse politiesystemen laat zien dat de 'Ndrangheta verschillende soorten criminele activiteiten in Nederland ontplooit.

'Ndrangheta-leden gebruiken ons land niet alleen om zich schuil te houden voor Italiaanse opsporingsdiensten, zoals vaak gedacht wordt, maar ook om criminele activiteiten te ontplooiën die de machts- en financiële positie van de organisatie moeten versterken. Volgens Duitse en Italiaanse opsporingsdiensten is er nu ten minste één vaste 'Ndrangheta-cel met minstens 12 ingewijde leden in Nederland aanwezig onder leiding van een hooggeplaatst lid.

'Ndrangheta-leden hebben in Nederland in het recente verleden meerdere soorten criminele activiteiten ontplooid, zoals polydrugshandel en –smokkel op grote schaal, wapenhandel, witwassen, en oplichting van bedrijven. Zij voerden daarbij niet alleen verdovende middelen via Nederland uit naar Italië en andere Europese landen, maar importeerden mogelijk ook verdovende middelen, bijvoorbeeld cocaïne, via Italië voor de Nederlandse markt. Bij dit alles werkten zij nauw samen met onder andere bekende Nederlandse criminelen.

'Ndrangheta-leden werken samen met Nederlandse criminelen, maar evengoed rechtstreeks met buitenlandse criminelen in Nederland, met name Albanezen en Zuid-Amerikanen. De 'Ndrangheta beschikt over een groter netwerk dan de eigen organisatie alleen. Ook niet-ingewijde Calabriërs, Italianen van andere criminele organisaties en (Calabrische) Italiaanse Nederlanders kunnen voor haar criminele activiteiten in Nederland worden ingezet. Zij is in ons land daarom zeker niet afhankelijk van Nederlandse tussenpersonen.

Bij dit alles spelen *latitanti*, of criminelen die zich schuilhouden voor de Italiaanse overheid, in Nederland een belangrijke rol. Zij verblijven tot op heden vooral in Amsterdam e.o. en maken gebruik van verschillende criminele netwerken voor de aan- of doorvoer van verschillende soorten drugs. De 'Ndrangheta ontplooit echter ook vanuit andere Nederlandse regio's of vanuit de ons omringende landen criminele activiteiten in Nederland. Het zou dus een vergissing zijn te denken dat de 'Ndrangheta slechts een gevaar voor Nederland vormt voor zover zij in Nederland gevestigd is. De machtspositie van de 'Ndrangheta in Nederland is echter niet vergelijkbaar met die in Italië.

1

Inleiding

Dit rapport richt zich op de aard, criminele activiteiten en werkwijze van (leden van) de Italiaanse maffiaorganisatie 'Ndrangheta in Nederland.

Hoofdstuk 1 vormt een inleidend hoofdstuk. Allereerst wordt ingegaan op de aanleiding voor het schrijven van het rapport. Daarop volgt een korte introductie van het onderwerp. Paragraaf 3 geeft de doelstelling van het rapport weer. Paragraaf 4 sluit vervolgens af met de leeswijzer.

Noot vooraf: voor de bronvermelding bij de interviews is gekozen voor een nummering van de gehouden interviews (zie bijlage 1). In de lopende tekst zal als bronvermelding "Interview 1" gehanteerd worden als de betreffende informatie is opgedaan uit interview nummer 1 van de lijst in deze bijlage, "interview 2" als het gaat om het interview nummer 2 op deze lijst, enzovoort. De respondenten in deze lijst zijn geanonimiseerd.

1.1 Aanleiding

In Nederland is de aanpak van zware internationale georganiseerde criminaliteit door de overheid geprioriteerd. Georganiseerde criminaliteit vindt niet alleen binnen onze landsgrenzen plaats door Nederlandse criminelen. Het is bij uitstek een fenomeen met een internationaal karakter, zowel qua dadergroepen als qua delicten – bij één delict kunnen meerdere landen zijn betrokken en meerdere nationaliteiten, bijvoorbeeld bij drugsmokkel.

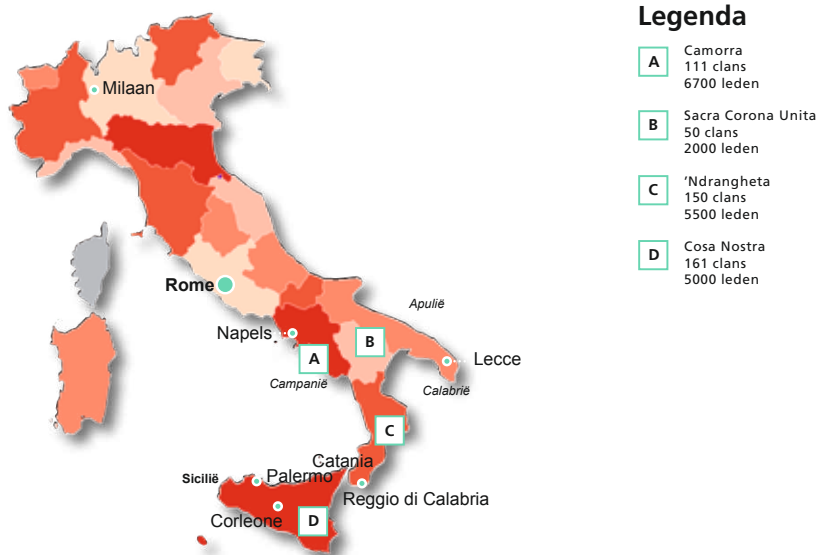
Een voorbeeld van een buitenlandse dadergroep die zich bezighoudt met georganiseerde misdaad is de Italiaanse maffia. Deze bestaat uit vier groeperingen:

- de 'Ndrangheta (afkomstig uit Calabrië in het zuiden van de laars);
- de Cosa Nostra (Sicilië);
- de Camorra (Napels); en
- de Sacra Corona Unita (Apulië, de hiel van de laars) (CRI, 1992; Paoli, 2003; De Jong en Voskuil, 2010) (zie 3.5).

Figuur 1

De verdeling van de Italiaanse maffia

Ongeveer 470 clans en 20.000 leden

Van deze vier groeperingen wordt de 'Ndrangheta momenteel door de Italiaanse politie en justitie gezien als de machtigste en meest actieve (Gratteri en Nicaso, 2009; interviews 5 en 8). Volgens het onderzoeksinstituut Eurispes heeft zij een geschatte jaaromzet van rond de veertig miljard euro. Deze schatting is omstreden. Pino Arlacchi, Italiaanse maffiadeskundige en voormalig consultant van de Italiaanse Antimaffia Commissie, schat de jaaromzet van de 'Ndrangheta op ongeveer EUR 3 miljard (Arlacchi, 2009). Prof. dr. L. Paoli, hoogleraar criminologie aan de universiteit van Leuven en voormalig consultant van de Italiaanse Antimaffia Commissie, gaat eerder uit van honderden miljoenen per jaar. Volgens haar moeten we oppassen met het noemen van bedragen, omdat deze niet geïnfereerd kunnen worden en gemakkelijk een eigen leven kunnen gaan leiden. Dat betekent overigens niet dat de organisatie volgens haar laag ingeschat moet worden. Volgens haar is de 'Ndrangheta met haar meer dan 5000 leden nog altijd de grootste criminele organisatie van Europa (interview 35).

Sinds 2007 is er in de Nederlandse media veelvuldig aandacht geweest voor de 'Ndrangheta.¹ Na een zesvoudige liquidatie in de Duitse stad Duisburg in augustus van dat jaar, gepleegd door een 'Ndrangheta-clan op een rivaliserende clan, volgde een aantal aanhoudingen in Nederland. In de berichtgeving hierover werd meerdere malen gesuggereerd dat de relatief onbekende 'Ndrangheta een belangrijke, grote en machtige criminele organisatie is, die in de hele wereld actief is, waaronder Nederland.

Dit was voor Nederland geen nieuw geluid. In Nederland maakte de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) al in 1992 melding van de aanwezigheid van de 'Ndrangheta in Nederland. Zij stelde dat Italiaanse maffiaorganisaties, waaronder de 'Ndrangheta, hun machtspositie in Nederland aan het versterken waren (CRI, 1992). Begin jaren negentig van de vorige eeuw werd door enkele regiokorpsen in de Randstad initiatief ondernomen om samen tot een overzichtsbeeld van de Italiaanse maffia in Nederland te komen. In 1996 verscheen Inzake Opsporing, het rapport van de Parlementaire Enquete Commissie onder leiding van Maarten van Traa naar opsporingsmethoden naar zware georganiseerde criminaliteit in Nederland. Daarin was ook een hoofdstuk opgenomen over de situatie met betrekking tot de Italiaanse maffia in Nederland, inclusief de 'Ndrangheta, geschreven door criminologen prof. dr. C. Fijnaut en prof. dr. F. Bovenkerk. Zij sloten het hoofdstuk af met de woorden: "Welke is de omvang van de Italiaanse georganiseerde criminaliteit [in Nederland]? Die is omvangrijker dan menigene verwacht of voor mogelijk houdt." (Bovenkerk en Fijnaut, 1996)

Na de oprichting van de DNR in 2005 werden verschillende opsporingsonderzoeken naar leden van deze organisatie verricht, bijvoorbeeld in 2006. Dat resulteerde in meerdere aanhoudingen en uitleveringen aan Italië. Een huidige teamleider van de DNR, die destijds teamlid was, vertelde dat bij het team de indruk ontstond dat er sprake was van een aanwezigheid van meerdere leden van deze organisatie in de regio Amsterdam. Hij sprak van 15 tot 20 verdachte personen die in dat onderzoek naar voren waren gekomen (interview 13). In een onderzoeksverslag van een recherchekundige van de DNR werd in 2007 bovendien gesteld dat de 'Ndrangheta een belangrijke speler was bij de smokkel van heroïne tussen Nederland en Italië (Bakker, 2007).² In 2008 en 2009 volgden

¹ Zie bijvoorbeeld "Maffiabestrijder – 'Ndrangheta zit ook in de cocaïne in Nederland", Algemeen Dagblad, 16-08-2007 en "'Ndrangheta bouwt crimineel imperium'; Italiaanse maffijager ziet toenemende rijkdom en macht van Calabrese clans in Europa", NRC/Handelsblad, 21-08-2007.

² De namen van opsporingsambtenaren en medewerkers van overheidsinstanties in binnen- en buitenland zijn in dit onderzoeksrapport geanonimiseerd of gefingeerd.

enkele aanhoudingen in en om Amsterdam naar aanleiding van de zesvoudige moord in Duisburg.

In 2010 kwam de 'Ndrangheta onder andere in het nieuws naar aanleiding van het verzoek om uitlevering van een bekende Nederlandse crimineel door de Italiaanse autoriteiten. Hij was verdachte in een omvangrijk onderzoek naar de invoer van verdovende middelen vanuit Zuid-Amerika, waar ook de 'Ndrangheta en de Camorra een rol in speelden.

Bij regiokorps Haaglanden werd in 2010 een 38-jarige aspirant agente ontslagen, omdat zij haar justitiële verleden verzwegen had bij haar sollicitatie. In de jaren '90 was zij door de Portugese autoriteiten samen met enkele leden van een bekende 'Ndrangheta-familie aangehouden in verband met een onderzoek naar de invoer van verdovende middelen. Ook deze affaire zorgde voor de nodige media-aandacht (zie bijvoorbeeld Landman, Gangsterliefje, 2010). Inmiddels had zij een kind van een van hen. Dit riep onder andere de vraag op of zij voor de 'Ndrangheta bij de Nederlandse politie geïnfiltrerd was.

In 2011 verschenen berichten in de media over de manier waarop de 'Ndrangheta zich had ingewerkt bij een vestiging van het Nederlandse bedrijf TNT in Milaan. Daar zou zij via handlangers een deel van de pakketbezorging in en om die stad in handen hebben gekregen. Ook een beveiligingsbedrijf dat door TNT werd ingehuurd om de zaak te onderzoeken, zou banden met de 'Ndrangheta hebben.³

Buitenlandse waarschuwingen

Ook buitenlandse bronnen bleken de afgelopen jaren melding te maken van de aanwezigheid van de 'Ndrangheta in Nederland. Zo werd de aanwezigheid van de organisatie in Nederland in 2008 gemeld in een rapport van de Italiaanse Antimafia Commissie, dat in dat jaar geheel gewijd was aan de 'Ndrangheta (Forgione, 2008). Dezelfde waarschuwing werd gegeven in het boek *Bloedbroeders* van Nicola Gratteri, een Italiaanse plaatsvervangend hoofdofficier van Justitie uit Calabrië, en maffiadeskundige Antonio Nicaso. Hierin werd met overtuiging gesteld dat de 'Ndrangheta in Nederland criminele activiteiten ontplooit en ons land stelselmatig opzoekt als toevluchtsoord voor voortvluchtige leden (Gratteri en Nicaso, 2009). Datzelfde beeld komt naar voren in de boeken *Het Engelengezicht* van Andreas Ulrich, een Duitse onderzoeks-

³ Zie bijvoorbeeld "Hoe TNT Milaan in de klauwen van de maffia viel" van Koen Voskuil en Hedwig Zeedijk in het Algemeen Dagblad van 9 mei 2011.

journalist van weekblad *Der Spiegel* die uitvoerig sprak met een spijtoptant van de 'Ndrangheta (Ulrich, 2009), en *Mafia Export* van Francesco Forgione, voormalig voorzitter van de Italiaanse Antimaffiacommissie (Forgione, 2010).

Een andere reactie op deze signalen was maatschappelijke beroering in Nederland. In het voorwoord van *Het Engelengezicht* schreef journalist Siem Eikelenboom: "Hoe diep de diverse maffiagroeperingen nu echt in de Nederlandse maatschappij zijn verankerd zal onderwerp van debat blijven, maar dat de maffia hier ook moordt, roofdt, handelt en investeert, daarover kan geen twijfel meer bestaan." (Ulrich, 2009) In het voorjaar van 2010 verscheen het boek *De Italiaanse maffia in Nederland* van de onderzoeksjournalisten Stan de Jong en Koen Voskuil. Hierin wordt gewaarschuwd dat diverse maffia-groeperingen in Nederland verschillende criminele activiteiten ontplooiën. In september 2010 besteedde het radioprogramma *Argos* op Radio 1 een uitzending aan de Italiaanse maffia in Nederland. Het hierin geuite bericht dat het KLPD bezig was met een onderzoek naar dit fenomeen verscheen twee dagen later een halve pagina groot in een landelijke ochtendkrant. Kortom, het onderwerp Italiaanse maffia houdt de gemoederen in Nederland bezig.

1.2 Achtergrond

Vanaf 2005 zijn 10 prominente leden van de 'Ndrangheta in Nederland aangehouden. Dit gebeurde steeds op basis van Italiaanse rechtshulpverzoeken. Volgens de voor dit onderzoek geïnterviewde opsporingsambtenaren in binnen- en buitenland is dit waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg. Om bepaalde indrukken, "onderbuikgevoelens" en signalen van buitenlandse opsporingsdiensten met betrekking tot deze groepering met eigen informatie te kunnen staven, zal echter meer onderzoek verricht moeten worden.⁴ In het kader hiervan werd in 2009 een *memorandum of understanding* (MOU) afgesloten tussen het Landelijk Parket en de Italiaanse justitie. Beide landen hebben in dat MOU toegezegd elkaar zo veel mogelijk te helpen bij de bestrijding van de maffia organisaties en het begrip in elkaars rechtssystemen te vergroten.

⁴ Wel werd enkele malen gewezen op het gevaar dat van het fenomeen uitging. Zie bijvoorbeeld CRI, 1992 en Fijnaut en Bovenkerk, 1996.

1.3 Doelstelling

Doel van dit rapport was het verkrijgen van meer inzicht in de 'Ndrangheta in Nederland. Het moet gelezen worden als eerste verkenning van de beschikbare informatie in binnen- en buitenland. Het pretendeert geen definitief beeld van of oordeel over het probleem te formuleren. Een reden daarvoor is de aard van de organisatie in kwestie. De 'Ndrangheta opereert sinds jaar en dag zo ondergronds en fluïde, dat geen zekere uitspraken over haar reikwijdte gedaan kunnen worden (Forgione, 2008). Daarom is ook besloten het woord 'omvang' uit de probleemstelling weg te laten (zie 2.)

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de probleemstelling en de drie onderzoeksvragen gepresenteerd. Daarna volgt een operationalisering van de begrippen uit het onderzoek. In hoofdstuk 3 worden de methoden van onderzoek en de geraadpleegde bronnen behandeld. In hoofdstukken 4 en 5 komen de onderzoeksvragen aan bod. In hoofdstuk 6 ten slotte staan de conclusies.

2

Probleemstelling en onderzoeksvragen

De probleemstelling voor het onderzoek luidde:

Wat zijn de aard, de criminele activiteiten en de werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland?

Om tot beantwoording van deze probleemstelling te komen waren er drie onderzoeksvragen geformuleerd:

- (1) Wat is er in de (wetenschappelijke) literatuur en in de bronnen bij politie en Justitie in binnen- en buitenland bekend over samenstelling, organisatiestructuur en doelstelling(en) van de 'Ndrangheta in Nederland?;
- (2) Met welke strafbare feiten worden leden van de 'Ndrangheta in Nederland in verband gebracht en welke rollen vervullen zij hierin?; en
- (3) Wat is de werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland bij het plegen van delicten en/of het zich verschuilen voor opsporingsinstanties?

Bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen is zoveel mogelijk getracht de antwoorden te vinden voor zover die betrekking hebben op de actuele situatie. In enkele gevallen is ook teruggegrepen op informatie van enkele jaren geleden. Dit is telkens duidelijk aangegeven. Gezien de vrij constante aard van de 'Ndrangheta en haar modus operandi, zijn ook oudere gegevens nog steeds relevant.

Ook is informatie over de 'Ndrangheta in het buitenland meegenomen in het rapport. Daarbij gaat het met name over de situatie in Italië, die om verschillende redenen relevant is voor de 'Ndrangheta in Nederland. Zo worden leden volgens enkele bronnen van daaruit naar het buitenland gestuurd. Ook is de 'Ndrangheta doorgaans in het buitenland – en dus ook in Nederland – georganiseerd op een manier die vanuit Italië wordt gekopieerd en bepaald. Ten derde kunnen onderlinge (machts)verhoudingen in Italië van invloed zijn op de situatie van de 'Ndrangheta in Nederland. Ook is aandacht besteed aan de geografische en historische achtergrond van de organisatie. Deze hebben namelijk invloed gehad op de huidige organisatiestructuur en doelstellingen van de organisatie, zowel binnen als buiten Italië.

3

Methoden van onderzoek

3.1 Deskresearch

Voor het doen van de deskresearch is gebruik gemaakt van een vijftal bronnen. Deze bronnen zijn onder te verdelen in bronnen bij politie (politiesystemen en (vertrouwelijke) politiepublicaties) en open bronnen (internet, (semi-) wetenschappelijke literatuur en media).

3.1.1. Politiebronnen

Om zoveel mogelijk politiesystemen te kunnen raadplegen, is bij het Korps Informatie Centrum (KIC) van het KLPD een vragenlijst ingediend.⁵ Het KIC heeft een veelvoud aan systemen tot haar beschikking (waaronder Blueview en BVO, zie verderop) en zeer veel ervaring met het zoeken hierin. Ook zijn systemen geraadpleegd door de verschillende personen met wie interviews gehouden zijn van diverse KLPD-diensten, regiokorpsen en externe deskundigen (zie 3.2). Via de Infodesk van het KLPD werd vastgesteld bij welke regiokorpsen opsporingsonderzoeken werden uitgevoerd waar de 'Ndrangheta in voorkwam. Binnen dit onderzoek is gebruikgemaakt van verschillende gegevensbronnen. Hieronder volgt een korte uitleg van deze bronnen.

Herkenningsdienstsysteem (HKS)

Het HKS is een registratiesysteem dat gehanteerd wordt door de politie voor het vastleggen en kunnen opvragen van gegevens. In HKS staan alle personen vermeld die antecedenten en een veroordeling hebben. Er kan alleen gezocht worden op achternaam, voornaam en geboortedatum. Ook is er een aangiftemenu van gestolen goederen en kunnen bij de personen het adressenbestand en omschrijvingen gezien worden van signalementen van personen en relaties van personen. Er kan echter niet gezocht worden naar criminele organisaties, zoals de 'Ndrangheta. Op de namen van verschillende verdachten die in DNR-onderzoeken waren voorgekomen, werd in HKS gezocht naar mogelijke andere (strafbare) feiten die aan hen gekoppeld waren dan die in bestudeerde dossiers reeds naar voren kwamen. Deze werden niet gevonden.

⁵ De vragenlijst bevat vertrouwelijke informatie en is daarom niet als bijlage aan dit rapport toegevoegd.

Basisvoorziening Opsporing (BVO)

Gegevens uit lopende onderzoeken van de DNR worden in BVO gemuteerd voor het vastleggen en kunnen opvragen van gegevens. In dit systeem worden onderzoekshandelingen en -bevindingen geregistreerd. Hierin werd bijvoorbeeld gekeken naar mogelijke banden van personen die verdacht waren van lidmaatschap van de 'Ndrangheta met andere (zware) criminelen anders dan de informatie die reeds in de dossiers beschikbaar waren. Ook dit systeem was in dat opzicht van geringe waarde omdat in het verleden niet op de organisatie is geregistreerd.

Blueview

Dit is een systeem dat inzage verschaft in de informatie- en registratiesystemen van de politie in de verschillende regio's, waarin incidenten worden geregistreerd (aangiften, aanhoudingen, processen-verbaal, enz.). Ook hierin werd gezocht met verschillende zoekwoorden (zoals 'Ndrangheta en Calabrië) om verdachten op het spoor te komen. Op de namen van verschillende verdachten die in DNR-onderzoeken waren voorgekomen, werd gezocht naar mogelijke andere (strafbare) feiten die aan hen gekoppeld waren. Dit leverde slechts één resultaat op, namelijk de aangifte van diefstal van een auto gedaan door een 'Ndrangheta-lid. Over een Amsterdamse familie die reeds voorkwam in een pre-weegdocument van de DNR uit 2006 werd wel nieuwe informatie gevonden (zie hoofdstuk 5).

EIS

Gegevens uit opsporingsonderzoeken in Europa dienen gemuteerd te worden in het Europol Informatiesysteem (EIS) van Europol. Dit verschaft Europol inzicht in de situatie met betrekking tot de criminaliteit in Europa. Anderzijds kan het opsporingsdiensten in de lidstaten in staat stellen te zien of en hoe een verdachte in andere Europese lidstaten verdachte is geweest van bepaalde strafbare feiten. Binnen dit onderzoek werden geen EIS-mutaties aangetroffen op de namen van 'Ndrangheta-leden die in DNR-onderzoeken werden aangehouden.

Ook is geprobeerd een inventarisatie te maken van rechtshulpverzoeken (rhv) uit Italië met betrekking tot de 'Ndrangheta in Nederland. Deze zou duidelijk kunnen maken hoeveel verdachten er in Nederland volgens de Italiaanse autoriteiten zouden verblijven, los van opsporingsonderzoeken die aan de hand daarvan daadwerkelijk zijn opgestart. Deze inventarisatie kon echter niet bevredigend gedaan worden via de Centrale Intake Internationaal (CIT Internationaal) van de DNR en het Landelijk Internationaal Rechtshulp Centrum (LIRC) van de Dienst IPOL in Zoetermeer. Doordat er niet op het kenmerk 'Ndrangheta werd geregistreerd, was het praktisch onmogelijk om tijdens dit onderzoek een

betrouwbare inventarisatie te maken. Uiteindelijk is er geen inventarisatie gemaakt van de rhv's uit Italië.

(Vertrouwelijke) politiepublicaties

Ook zijn er verschillende criminaliteitsbeeldanalyses (CBA's) bestudeerd. In deze CBA's worden om de vier jaar aard en omvang van de aandachtsgebieden van de Dienst Nationale Recherche (DNR) bestudeerd – te weten Internationale Misdrijven, High Tech Crime, Georganiseerde Hennepteelt, Synthetische Drugs, Heroïne, Cocaine, Mensenhandel en Mensensmokkel, Witwassen en Ideologische Misdad. Voor dit onderzoek werden de CBA's en andere rapportages waar de 'Ndrangheta mogelijk in naar voren zou komen bestudeerd. Door contact met de afdeling die verantwoordelijk is voor het schrijven van de CBA's werd voorkomen dat relevante andere CBA's gemist werden.

In deze CBA's en overige rapportages kwam geen specifieke aandacht voor de 'Ndrangheta of andere Italiaanse maffiaorganisaties naar voren. Er werden slechts algemene overzichtsbeelden van het betreffende aandachtsgebied in beschreven, zoals die naar voren kwamen uit DNR-onderzoeken. Als deze onderzoeken geen aandacht hadden voor een bepaalde criminele organisatie, bleef ook het CBA hiervan verstoken. In dat opzicht zijn de CBA's geen volledige overzichtsbeelden van de criminaliteit in Nederland, maar eerder uitgewerkte overzichtsbeelden dan wel samenvattingen van DNR-onderzoeken. Dit had bijvoorbeeld tot gevolg dat in de CBA's Heroïne en Cocaine slechts gesproken werd over "Italianen", zonder verdere nuancering of duiding.

Naast de bovenstaande bronnen is voor dit onderzoek een aantal vertrouwelijke politiedocumenten bestudeerd, te weten (1) een pre-weegdocument van de DNR dat werd geschreven voorafgaand aan een DNR-onderzoek uit 2006; (2) een pre-weegdocument van korps Amsterdam-Amstelland waarin een onderzoeksvoorstel werd gedaan naar een familie die verdacht werd van banden met de 'Ndrangheta; (3) de afstudeerscriptie (WEO) van een recherchekundige van de DNR uitgevoerd anno 2007 over de heroïnehandel tussen Nederland en Italië; (4) een analyse van het Bundeskriminalamt (BKA) te Duitsland uit 2009; en (5) een vertrouwelijk Italiaans politiedocument. Hierin werd (betrouwbare) politie-informatie aangetroffen die niet altijd in onderzoeksdossiers van de DNR is terechtgekomen, bijvoorbeeld over een Amsterdamse familie die mogelijk banden heeft met de 'Ndrangheta.

Dossieronderzoek

Twee dossiers van DNR-opsporingsonderzoeken zijn bestudeerd ter illustratie en om een completer beeld te krijgen van de werk- en leefwijze van de organisatie

in Nederland. Deze zijn uitgekozen op advies van het Landelijk Parket en een strategisch onderzoeker van de DNR. Informatie uit de overige zes relevante onderzoeken is verkregen uit interviews met betrokken opsporingsambtenaren. Als regel is bij de selectie van de dossiers gehanteerd dat er op zijn minst een verdenking moest bestaan dat één van de verdachten banden had met de 'Ndrangheta.

De inventarisatie van de onderzoeken heeft plaatsgevonden door (a) interviews met de eerder genoemde personen en (b) het raadplegen van de landelijke politie- en justitiesystemen en de zaakgegevens van de Italiaanse opsporingsdiensten. De analyses zijn verwerkt in de bespreking van de door de 'Ndrangheta gepleegde delicten die in deze onderzoeken voorkwamen.

3.1.2. Open bronnen

Voor dit onderzoek zijn verschillende open bronnen gebruikt, dat wil zeggen bronnen die voor een ieder toegankelijk zijn. De belangrijkste was het Internet, bijvoorbeeld ter verkrijging van publicaties van de Verenigde Naties en Europol, zoals het Organized Crime Threat Assessment (OCTA) 2009. In deze publicaties werd informatie opgedaan over de omvang van bepaalde vormen van criminaliteit (zoals drugshandel) en de rol van de 'Ndrangheta bij criminele activiteiten in Europa en wereldwijd. Uitspraken hierover konden ook Nederland omvatten en waren daarom relevant voor dit onderzoek.

Media

Een andere open bron werd gevormd door de media, waaronder (websites van) kranten en weekbladen in binnen- en buitenland. Hierin werd gezocht naar informatie over actuele ontwikkelingen die relevant waren voor de aanwezigheid van de 'Ndrangheta in Nederland en naar interviews met onderzoekers, journalisten, en (andere) deskundigen. Ook zijn via een intern zoekstelsel van het KLPD artikelen uit Nederlandse kranten en weekbladen opgezocht en geraadpleegd. Hier kwam bijvoorbeeld informatie uit naar voren over subsidiefraude en witwaspraktijken van de 'Ndrangheta in Nederland (zie bijvoorbeeld Veeger, Maarten. Miljardenfraude bij Fastweb en Telecom Italia in het Financieel Dagblad van 24 oktober 2010). Ook werd een artikel in weekblad de Nieuwe Revu aangetroffen waarin een interview stond met Giorgio Basile, oud-lid van de 'Ndrangheta die inmiddels spijtoptant voor de Italiaanse autoriteiten is geworden. Een ander artikel in hetzelfde weekblad zorgde ervoor dat vertrouwelijke informatie die al was verkregen van verschillende opsporingsambtenaren zodanig in de openbaarheid was gebracht, dat deze voor dit

rapport meegenomen konden worden (zie Landman, Cecile, "Van gangsterliefje tot politieagent" in de Nieuwe Revu van 8 september 2010).

Literatuur

Tot slot is ook een literatuurstudie uitgevoerd, waarbij (semi-)wetenschappelijke literatuur en openbare publicaties zijn bestudeerd. Een voorbeeld is het standaardwerk over de Italiaanse maffia *Mafia Brotherhoods* van de Italiaanse criminologe prof. dr. Letizia Paoli. Samen met prof. dr. C. Fijnaut was zij verantwoordelijk voor het boek *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, waarin naast een bijdrage van prof. Paoli een bruikbaar artikel stond van de Italiaanse maffiahistoricus Gianluca Fulveti. In 2009 verscheen het boek *Bloedbroeders* van Nicola Gratteri en Antonio Nicaso. Gratteri is plaatsvervangend hoofdofficier van justitie in Calabrië, die ook in het kader van dit onderzoek werd geïnterviewd (zie bijlage 1). Hij geldt internationaal als de autoriteit bij uitstek op het gebied van de 'Ndrangheta. Gratteri maakt al sinds eind jaren '80 jacht op de organisatie. In 2010 verscheen *De Italiaanse maffia in Nederland* van onderzoeksjournalisten Stan de Jong en Koen Voskuil. Hierin stond ook informatie over de 'Ndrangheta in Nederland. Datzelfde geldt voor *Maffia Export* van Francesco Forgione, voormalig voorzitter van de Italiaanse Antimaffiacommissie.

De literatuurstudie diende om een beeld op te leveren van de publicaties over de aard en werkwijze van de 'Ndrangheta, en voor zover relevant voor dit onderzoek, van Italiaanse criminele organisaties ("de maffia") in het algemeen. Dit gezien het feit dat de 'Ndrangheta soms samenwerkt met andere Italiaanse criminele organisaties. Een boek waarin dit beschreven wordt is bijvoorbeeld *De Italiaanse maffia in Nederland*. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van publicaties geschreven door zowel erkende wetenschappers als niet-wetenschappers. De laatste categorie kan in sommige gevallen aangaande deze materie als betrouwbare informatiebron worden gekwalificeerd. Een voorbeeld hiervan is de Duitse journalist Andreas Ulrich, die zijn boek *Het Engelengezicht* heeft gebaseerd op meerdere gesprekken met Giorgio Basile, een voormalig lid van de 'Ndrangheta. De niet-wetenschappelijke bronnen dragen bij aan een vollediger beeld dan sec de wetenschappelijke bronnen alleen. De volledige beschrijving van de geraadpleegde literatuur is te vinden in de literatuurlijst.

3.2 Interviews

Ook zijn interviews afgenomen met verschillende teamleiders, rechercheurs, analisten, liaison officers (LO's), (wetenschappelijk) onderzoekers en mede-

werkers van justitie in binnen- en buitenland (zie voor een uitgebreid overzicht bijlage 1). In het buitenland werd gesproken met medewerkers van politie en justitie in Italië, Duitsland, België en de Verenigde Staten van Amerika. Voor deze landen werd gekozen omdat opsporingsdiensten in deze landen ook banden met Nederland in beeld hebben gekregen.

In Nederland werd gesproken met verschillende teamleiders, analisten en rechercheurs van de FIOD-ECD, de diensten IPOL en DNR van het KLPD en van regiokorpsen, en met verschillende medewerkers van het Landelijk Parket. Met hen werd gesproken over de bij hen beschikbare informatie omtrent de aanwezigheid van de 'Ndrangheta in Nederland. Zo is gesproken met een recherche-officier van justitie (ovj), die als lid van de stuurgroep van de DNR betrokken is geweest bij verschillende onderzoeken waar leden van de 'Ndrangheta in voorkwamen. Voor de wetenschappelijke verdieping werd gesproken met prof. dr. L. Paoli in België en prof. dr. C. Fijnaut in Nederland. Ook werd gesproken met een analist van Europol en een tolk/vertaalster annex Italië-deskundige met veel expertise op het gebied van de 'Ndrangheta. Het kwalitatieve onderzoek zorgde voor meer diepgang binnen het onderzoek.

3.3 Definiëring en operationalisering van begrippen

Hieronder volgt de uitleg van enkele relevante begrippen die in de probleemstelling of de onderzoeksvragen aan de orde komen. Tevens wordt ingegaan op de manier waarop bepaalde begrippen binnen het onderzoek zijn toegepast.

Crimineel samenwerkingsverband

In dit onderzoek is de definitie gebruikt van het begrip crimineel samenwerkingsverband zoals gebruikt door de parlementaire enquêtecommissie onder leiding van Maarten Van Traa (Inzake Opsporing, 1996):

Een groep die primair gericht is op illegaal gewin en daartoe systematisch misdaden pleegt met ernstige gevolgen voor de samenleving, en die in staat is deze misdaden op betrekkelijk effectieve wijze af te schermen, in het bijzonder door de bereidheid te tonen fysiek geweld te gebruiken of personen door middel van corruptie uit te schakelen.

Binnen deze omschrijving zijn de elementen te herkennen uit artikel 140 Sr, te weten een groepering van 2 of meer personen met een bepaalde structuur en duurzaamheid die als oogmerk heeft het plegen van misdaden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit onderzoek zich niet richtte op het invullen van deze

delictsomschrijving. Dat de 'Ndrangheta fungeert als crimineel samenwerkingsverband werd als bekend verondersteld.

De Italiaanse maffia

Er bestaat in de wetenschap en in opsporingskringen geen eensgezindheid over de definitie van het woord 'maffia'. Oorspronkelijk is het in politiekringen slechts van toepassing op de Siciliaanse Cosa Nostra. Tegenwoordig wordt het door opsporingsdiensten wereldwijd voor verschillende (Italiaanse) criminele groeperingen gebruikt, zoals de 'Ndrangheta (uit Calabrië), Camorra (Napels) en de Sacra Corona Unita (Apulië).

In dit rapport is in navolging van de Italiaanse maffia-historicus Gianluca Fulvetti (2004) de volgende gebruikt:

Een criminele en delinquente structuur, of beter gezegd, een verzameling van criminele organisaties met een bepaalde 'politieke vaardigheid', ofwel het vermogen om in een gebied wortel te schieten, grote economische middelen te controleren, en verschillende vormen van controle uit te oefenen over een groeiend aantal delen van de plaatselijke gemeenschap door zichzelf een dominante positie te verschaffen met gebruikmaking van een sterk militair apparaat.

Met name haar rol van (lokale) machthebber met macht over bevolking en territorium, en een rudimentair belastingsysteem, onderscheidt de maffiose organisatie van de 'normale' criminele organisatie (Fulvetti, 2004). Maffiadeskundige en hoogleraar criminologie prof. dr. L. Paoli stelt dat maffiaorganisaties geen economische bedrijven zijn, gericht op het behalen van zo hoog mogelijke winsten, maar entiteiten met verschillende functies, die politieke macht over hun vestigingsgebieden willen opeisen (Paoli, 2003).

Aard van de 'Ndrangheta

De term *aard* in dit onderzoek behelst de doelstelling(en) en organisatiestructuur van de in Nederland actieve leden van de 'Ndrangheta. Onder deze noemer vielen in dit verband

- 1) de doelstelling van de 'Ndrangheta als geheel en van haar leden afzonderlijk;
- 2) de etnische en demografische persoonskenmerken van de 'Ndrangheta in Nederland (regio van herkomst, geslacht, leeftijd);
- 3) haar organisatiestructuur onderling en ten opzichte van leden en niet-leden in binnen- en buitenland;
- 4) in hoeverre de 'Ndrangheta ruimte biedt voor haar leden om in Nederland zelfstandig delicten te plegen; en
- 5) in hoeverre zij in Nederland afhankelijk is dan wel gebruikmaakt van niet-leden bij het plegen van haar delicten.

Criminele activiteiten

Criminele activiteiten zijn activiteiten die strafbaar zijn gesteld in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht (Sr). In dit onderzoek werd hieronder ook verstaan het zich schuilhouden voor Nederlandse en/of buitenlandse opsporingsinstanties. Voor wat betreft het in kaart brengen van de strafbare feiten waar de leden zich mee bezighouden gold het verdenkingscriterium. Dit betekende dat niet alleen de feiten meetelden waar in Nederland aanwezige 'Ndrangheta-leden voor waren veroordeeld, maar ook de feiten waarvoor een verdenking in de zin van artikel 27 Sv was gerezen.

Werkwijze

Onder de *werkwijze* vielen de modus operandi en geografische spreiding bij het plegen van strafbare feiten. In dit onderzoek werd gekeken in hoeverre de 'Ndrangheta (1) gebruikmaakt van strafbare gedragingen om haar doelstellingen te bereiken, (2) zij hiervoor gebruikmaakt van stromannen en/of legale instituten als dekmantel, (3) zij legale methoden gebruikt om in Nederland haar doelen te bereiken, zoals een legaal bedrijf om inkomen te verwerven, (4) de leden onderling contact onderhielden en op welke manieren zij dit deden, zowel in technisch als in linguïstisch opzicht en (5) waar de leden zich in Nederland ophielden en of hierin een patroon te ontdekken viel qua geografie en/of huisvesting en daarnaast of er informatie bekend was over de gemiddelde verblijfsduur in ons land.

'Ndrangheta

De 'Ndrangheta is een Italiaanse criminele organisatie, bestaande uit meerdere families, die zijn oorsprong vindt in de Italiaanse regio Calabrië van de negentiende eeuw.

Rol

Van Dale definieert het begrip *rol* onder andere met 'aandeel hebben in een bepaalde ontwikkeling'. In dit onderzoek wordt met 'rol' verstaan: de manier waarop en de mate waarin een lid van de 'Ndrangheta een aandeel heeft in het plegen van een strafbaar feit – bijvoorbeeld als dader, medeplechtige of facilitator.

Buitenlandse opsporingsdiensten

Zie bijlage 1 voor een overzicht van de ambtenaren van politie en justitie die in het buitenland geïnterviewd werden. In deze bijlage staat ook een uitleg van de diensten waarvoor zij werken.

4

De achtergrond van de 'Ndrangheta

Om de kenmerken en activiteiten van de 'Ndrangheta in het juiste perspectief te kunnen plaatsen is het eerst zaak inzicht te krijgen in haar geografische en historische achtergrond. De huidige organisatiestructuur en doelstellingen zijn in de loop der jaren namelijk tot stand gekomen in wisselwerking met de sociale en culturele context – waaronder maatregelen van de overheid, zowel binnen als buiten Italië (Paoli, 2003; Fulvetti, 2004; Gratteri en Nicaso, 2009).

4.1 Organisatiekenmerken van de 'Ndrangheta

De naam “'Ndrangheta” (spreek uit: n-drán-gheta) is waarschijnlijk afkomstig van het Griekse woord *andragathía*, dat “heldendom” en “eer”, of “mannen van eer” betekent (Paoli, 2003). De organisatie komt uit de regio Calabrië in de zuidelijke punt van Italië. Zij komt in haar huidige criminele organisatievorm voor het eerst naar voren in een vonnis van een Calabrische rechtbank aan het einde van de negentiende eeuw. Aanvankelijk was het een plaatselijk fenomeen dat zich bezighield met relatief kleinschalige delicten tegen personen en eigendommen, zoals ontvoeringen en veediefstal (Gratteri en Nicaso, 2009). De organisatie wordt vooral in deze periode ook een sociale rol toegedicht, maar de meningen zijn verdeeld of dit een geromantiseerd beeld is van een organisatie die van begin af aan crimineel is geweest (Fulvetti, 2004; interview 8). Belangrijke inkomstenbronnen waren daarnaast tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw diefstal, afpersing en het ontvoeren van personen. De opbrengsten hieruit werden geïnvesteerd in nieuwe criminele activiteiten, waaronder de drugshandel.

De regio Calabrië is zeer arm en kent een hoog werkloosheidspercentage. Zij wordt sterk beïnvloed door geschiedenis en traditionele waarden. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de eer van de familie en haar behoud bijna altijd boven individuele belangen en zelfverwerkelijking worden gesteld (BKA, 2009). Daarbij is er in deze regio een sterke afkeer van bemoeienis van buiten de regio, of dat nu vanuit elders in Italië of uit Europa is (Barzini, 1991). Deze geografische oorsprong heeft zijn gevolgen gehad voor de aard van de 'Ndrangheta. Zij is namelijk zeer sterk op de familie geënt. De 'Ndrangheta eist daarbij in Italië in het eigen gebied de macht op en int zelfs een soort inkomensbelasting naast de federale overheid. Dit doet zij niet alleen van ondernemers, die *pizzo* (een geldbedrag) moeten afdragen, maar ook van particulieren. Zij domineert hier ook

andere criminelen, die om toestemming moeten vragen voor hun activiteiten (Paoli, 2003; interview 5). De families uit het dorp San Luca hebben van oudsher binnen de 'Ndrangheta het meeste aanzien, ook internationaal (Paoli, 2003).

Uit de bronnen blijkt dat de 'Ndrangheta in Italië zowel macht, eer, als geld als doelstellingen heeft (Paoli, 2003; interviews 5 en 8; Gratteri en Nicaso, 2009; Forgione, 2010). De meningen lopen hierbij uiteen welke van de drie het belangrijkste is. Dit lijkt echter voornamelijk een theoretische kwestie die per lid zal verschillen en geen duidelijk aantoonbare consequenties heeft voor een te volgen opsporingsbeleid in Nederland. Daarbij is zoals gezegd van oudsher een belangrijk doel van de organisatie in Italië zich te verweven met de bovenwereld. Dat gebeurt zowel in het bedrijfsleven als in de politiek, onder andere om bouwopdrachten binnen te slepen (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009) en om op het oog legale bedrijven op te richten die (deels) gefinancierd worden met crimineel vermogen (Paoli, 2004, interview 36). Een ander genoemd "officieel doel" op meta-niveau is het verlenen van wederzijdse hulp tussen leden. Dat heeft zich inmiddels vertaald in een veelvoud aan operationele doelen, die geselecteerd zijn in wisselende coalities van "soldaten" en leidinggevenden (Paoli, 2003).

Het buitenland, waaronder Nederland, lijkt voor de 'Ndrangheta vooral te dienen als plaats waar geld verdiend en/of beheerd kan worden en waar buiten het zicht van de Italiaanse overheid criminele activiteiten ontplooid kunnen worden. Bestudering van het boek *Maffia Export* van Francesco Forgione leert bijvoorbeeld dat niet of nauwelijks aanwezigheid van de 'Ndrangheta genoemd wordt in landen die niet geschikt zijn voor een aspect van de grootschalige drugshandel of waar geen opbrengsten uit criminele activiteiten kunnen worden witgewassen. Daarnaast blijkt de 'Ndrangheta vooral gevestigd in kustgebieden of hotspots in de financiële wereld (zoals Zwitserland) of die van de drugshandel (met Zuid-Amerika als brongebied en Australië, Canada en West-Europa als afzetgebied) (Forgione, 2010).

Van een poging van een Italiaanse maffiose organisatie om de overheid van een ander land dan Italië lokaal of regionaal te vervangen of haar democratische bestel ernstig te ondermijnen, is in de bronnen geen sprake. Het gevaar daarvan is echter niet afwezig. De 'Ndrangheta probeert volgens verschillende bronnen gewoonlijk (banden met) het heersende gezag in handen te krijgen in die gebieden waarin zij investeringen doet en/of criminele activiteiten ontplooit (interviews 8, 33 en 36). Een analist van Europol en een respondent van de FIOD-ECD veronderstellen bijvoorbeeld dat de 'Ndrangheta politieke invloed zal proberen te krijgen in die gebieden waar zij investeert, waaronder Nederland

(interview 33). In maart 2011 werd een voormalig burgemeester van het Australische Stirling, een voorstad van Perth, door de Italiaanse autoriteiten in verband gebracht met de 'Ndrangheta.

4.1.1. Bloed- en regiobanden, inwijding en rangen

De 'Ndrangheta is een patriarchale organisatie met lidmaatschap op basis van bloedbanden. Familiehoofden maken de dienst uit over leden die de organisatie totaal toegewijd (moeten) zijn (BKA, 2009). Dit vormt een probleem bij de strafrechtelijke opsporing van de organisatie. Een essentieel onderdeel hierbij is namelijk het gebruik van *pentiti*, oftewel spijtoptanten (Bakker, 2007; interview 9). Binnen de 'Ndrangheta is het aantal hiervan beduidend lager dan bij andere Italiaanse maffiaorganisaties (De Jong en Voskuil, 2010). Een reden hiervoor is dat de psychologische barrières voor het verraden van familieleden bijzonder hoog zijn (Gratteri en Nicaso, 2009). De familiebanden zijn echter in elk geval in theorie echter ook een zwak punt van de 'Ndrangheta: zij is veelal aangewezen op de beschikbare kandidaten binnen de familie (interview 35).

Het netwerk van de 'Ndrangheta bestaat echter uit veel meer personen dan de ingewijde leden alleen. Ten eerste maakt de 'Ndrangheta ook gebruik van 'vrienden', oftewel criminelen die ingeschakeld worden bij het criminele proces maar niet tot de kern van de organisatie behoren. Een voorbeeld hiervan zijn de activiteiten die spijtoptant Giorgio Basile ondernam, ook in Nederland, ten dienste van en/of met goedkeuring van de 'Ndrangheta zonder dat hij nog volwaardig lid was (Ulrich, 2009). Ten tweede beschikt de 'Ndrangheta door de sterke loyaliteit aan de regio's, die vooral het Zuiden van Italië kenmerkt (Barzini, 1991), over een netwerk van zeer veel Calabriërs, zowel in binnen- als buitenland, die bereid zijn hand- en spandiensten voor de 'Ndrangheta te verrichten. Dit doen zij hetzij uit

- (a) opportunisme,
- (b) regionale loyaliteit, en/of
- (c) angst voor eigen lijf en leden en voor dat van hun familie in Italië (interview 8).

Voorbeelden zijn het verschaffen van bijvoorbeeld een onderduikadres en het verrichten van criminele activiteiten (interview 4 en interview 36).

De kracht van de organisatie schuilt daarbij in de omgang, vervlechting en identificatie met personen uit machtige milieus, zoals advocaten, artsen, politieke kopstukken en andere welgestelden (Gratteri en Nicaso, 2009). De Duitse journalist Jürgen Roth (2009) spreekt in dit verband van een "oude

maffia" en een "nieuwe maffia". De laatste zou voornamelijk bestaan uit op het oog zeer respectabele gezagsdragers en zakenlieden. Forgione (2010) stelt dat de 'Ndrangheta volop profiteert van de globalisering van de wereldeconomie met haar talloze mondiale mogelijkheden voor transnationale criminele activiteiten, waaronder drugtransporten en witwassen.

De 'Ndrangheta is op een formele manier samengesteld in een structuur met hiërarchisch geordende organen. Er is sprake van een eigen rechtsorde die wordt gehandhaafd met wetten en straffen. Aan de sancties valt niet te ontkomen (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009). Zo kent de 'Ndrangheta vaste regels voor het lidmaatschap binnen de organisatie en verschillende ethische regels, zoals de zwijgplicht en de plicht om over maffia-aangelegenheden onderling altijd de waarheid te spreken. Ook zijn er nauwkeurig omschreven ambten, rangen, bepaalde inwijdingsrituelen, en rituele formaliteiten waarmee leden elkaar kunnen herkennen, evenals vaste regels voor de verdeling van de inkomsten (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009; BKA, 2009) (zie ook bijlage 2).

Italiaans maffialid opgelost in zuur

MILAAN - Een vrouwelijk maffialid in Milaan die wel eens tips gaf aan de politie, blijkt te zijn opgelost in bijtend zuur door haar familieleden, meldde de Italiaanse politie maandag. De familie was boos dat de 35-jarige Lea Garofalo met de politie had samengewerkt.

De politie heeft vier verdachten gearresteerd, onder wie de vader van haar dochter. Die ex-man Carlo Cosco zat achter de moord, volgens de politie. De vrouw had de politie zeven jaar lang informatie gegeven over haar familie en die van haar ex-man.

Beide families zijn volgens de politie verbonden met de misdaadorganisatie 'Ndrangheta', die haar basis heeft in het zuiden van Calabrië. Die zou de rijkste en machtigste misdaadtak van Italië zijn.

In juli heeft de politie al eens driehonderd mensen opgepakt die lid zouden zijn van deze maffiatak. (Bron: www.nu.nl, 19-10-2010)

Veel van de regels lijken er echter te zijn om gebroken te worden. Zo wordt het verbod op buitenechtelijke affaires lang niet altijd nageleefd. In het boek *Het Engelengezicht* beschrijft Giorgio Basile hoe zijn moeder de minnares was van een hooggeplaatst lid van de 'Ndrangheta (Ulrich, 2009). Een observatieteam in een opsporingsonderzoek van de DNR zag dat een van de verdachten, die getrouwd was, een prostituee bezocht. Volgens Paoli (2003) is het kenmerkend voor een cultuur van (grotendeels) ongeschreven regels, waar de 'Ndrangheta een voorbeeld van is, dat deze regels in de loop der tijd gemakkelijker

veranderen dan geschreven regels, afhankelijk van de ontwikkelingen in de bredere cultuur en de frequentie waarmee zij gebroken worden. Zo is het taboe op drugshandel binnen de Italiaanse maffia in de loop der jaren ook verdwenen.

Lidmaatschap is slechts mogelijk op basis van (a) familiebanden, al dan niet door middel van huwelijk en (b) het ondergaan van een inwijdingsritueel. Dat kan vanaf omstreeks het 16e levensjaar ondergaan worden. Daarbij wordt er altijd een bidprentje (deels) verbrand waarop een druppel bloed van de kandidaat heeft gevloeid. Op dat moment is het lid (a) al meerdere jaren geobserveerd om zijn kwaliteiten te beoordelen, zoals stressbestendigheid en agressiviteit, en (b) voor het lidmaatschap klaargestoomd door hem criminele activiteiten te laten plegen (Paoli, 2003).

Het bloed staat voor:

- (1) de nieuwe persoonlijke identiteit als fulltime crimineel die zelfs zijn eigen leven dient op te offeren voor de organisatie als dat van hem gevraagd wordt,
- (2) de nieuwe 'bloedband' en
- (3) het bloed dat zal vloeien als het lid de organisatie toch ooit zal verraden.

Het lidmaatschap is voor het leven en uittreden is slechts mogelijk bij overlijden of bij hoge uitzondering (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009). Maar zelfs als een lid zich kan terugtrekken in een privé-leven, heeft hij de plicht zich ter beschikking te stellen van de organisatie indien hem dat gevraagd wordt, op elk willekeurig moment en gedurende de rest van zijn leven (Gratteri en Nicaso, 2009).

Een lid belooft zich bij zijn initiatie volledig aan de 'Ndrangheta te wijden en zich aan de *omertà* (zwijgplicht) te houden. Het lidmaatschap vervangt eerdere loyaliteiten, zoals aan het gezin (Paoli, 2004; Fulvetti, 2004). De nieuwe leden worden 'broeders' voor alle leden en verlenen diensten aan elkaar zonder op korte termijn iets terug te verwachten. Het niet specifiek afgekaderde 'broederscontract' zorgt voor een hoge mate van flexibiliteit en maakt het mogelijk dat maffiagroeperingen multifunctioneel zijn (Paoli, 2004).

Het 'Ndrangheta-lid begint binnen de *locale* in de Società Minore. Deze bestaat uit verschillende rangen in een uitvoerend en ondergeschikte bestuurlijke eenheid. Hij kan opklimmen naar de Società Maggiore. Deze bestaat uit verschillende rangen in een bovengeschikte en leidinggevende bestuurlijke eenheid. De communicatie en interactie binnen en tussen deze eenheden is aan strikte regels en rituelen gebonden (zie bijlage 2).

De locali beschikken ook over afdelingen die zich in een ander gebied bevinden. Dit heten 'ndrine en ze horen bij de locale. Locali kunnen volgens de regels maximaal zeven 'ndrines stichten. Kenmerkend voor de 'Ndrangheta is dat zij deze bestuurlijke structuur in verschillende regio's binnen Italië en in andere landen kopieert (Gratteri en Nicaso, 2009; interview 4).

Een spijtoptant heeft beschreven hoe de 'Ndrangheta wordt gesymboliseerd door de 'boom van kennis': een grote eik. De voet bestaat uit de *capo bastone* of de *mamasantissima* – degene die de bevelen geeft. De stam staat voor de *sgarristi* – de steunpilaar van de organisatie. De grote takken zijn de *camorristi* – ingewijden met een lagere rang dan de vorige. De zijtakjes zijn de *picciotti* – de soldaten. De bladeren zijn de *contrasti onorati* – degenen die niet tot de 'Ndrangheta behoren. De bladeren die afvallen, zijn de *infami* – de verraders, die om die reden gedoemd zouden zijn om te sterven (Gratteri en Nicaso, 2009). De voet van de boom en de stam (hogere rangen) moeten door dit geheel afgeschermd worden door de takken en de zijtakjes (lagere rangen) (interview 36).

In totaal bestaat de 'Ndrangheta tegenwoordig uit ongeveer 150 clans of families, samen goed voor een geschat aantal van 5500 leden die onderling verwant of aangetrouwd zijn (De Jong en Voskuil, 2010). Huwelijken worden nog steeds gebruikt om bondgenootschappen tussen families te smeden (BKA, 2009). De invloed van een familie hangt onder andere samen met het aantal leden, ofwel zoons, broers en neven. Daarom worden binnen gezinnen ook pogingen ondernomen om het aantal nakomelingen zo hoog mogelijk uit te laten vallen (Paoli, 2003).

Infiltratie in de 'Ndrangheta is door de familiestructuur zeer moeilijk. Een niet-familieelid kan gecontracteerd en zelfs ingewijd worden, maar dan moet hij beschikken over zeer grote *criminal value* (bijvoorbeeld vaardigheden of nuttige (politieke) contacten) en uit Calabrië afkomstig zijn (De Jong en Voskuil, 2010; interview 35). Voor een niet-Calabriër is het vrijwel onmogelijk om de organisatie binnen te komen, tenzij hij beschikt over bijzondere vaardigheden, zoals in bijvoorbeeld de informatie- en communicatietechnologie (ICT) (interview 12).

Leden van verschillende families kunnen zich door de inwijdingsrituelen eveneens baseren op een kunstmatige verwantschap (Paoli, 2003). Dit kan bijvoorbeeld tot gevolg hebben dat clans die onderling geen al te beste relatie hebben elkaar toch helpen als een van de partijen last heeft van de autoriteiten. Zij behoren ondanks eventuele verschillen tot de 'mannen van eer' (interview 3). Het is echter ook mogelijk dat de ene familie leden van een andere familie

verraadt bij de autoriteiten, bijvoorbeeld als onderdeel van een onderlinge strijd en/of om de autoriteiten af te leiden of tijdelijk tevreden te stellen (interview 35).

Voor de inwijding bestaan codices (statuten) waarin het ritueel en de symbolen voor de inwijdingen staan omschreven. Enkele exemplaren zijn bij huiszoekingen aangetroffen. In die codices worden de verschillende rollen binnen de organisatie beschreven, evenals de taken en de kenmerken van de verschillende rangen. Ook worden enkele sancties omschreven.

Gratteri en Nicaso citeren een rapport van de ROS Carabinieri van Reggio di Calabria: "De 'Ndrangheta heeft altijd de kenmerken van haar eigen regio van herkomst behouden. Die komen tot uitdrukking in de riten en het taalgebruik, die een zeer symbolische inhoud hebben. De statuten, die de basis vormen van de inwijdingsrite en de referentie zijn voor elke bestuurlijke beslissing van de cosca (zie 3.3.3), zijn geschreven in een cryptische taal, waarin dialectwoorden [...], alliteraties en allegorieën voorkomen die het geheel hullen in een halo van mysterie en er een emotionele lading aan geven die veel weg heeft van de lading die ook te vinden is bij veel oude militaire en religieuze groepen. [...] [De Codex wordt] een instrument om het gevoel te waarborgen bij de organisatie te horen en geeft het aan de interne beslissingen een legitimering die heel diep gevoeld worden door alle leden. [...] Uit de getuigenissen die zijn afgelegd door meerdere leden van de 'Ndrangheta [blijkt] hun onvoorwaardelijke respect voor de regels en hun totale assimilatie aan het taalgebruik van de cosca. [Daardoor] vereenzelvigd de persoon zich volkomen met de criminele structuur waartoe hij behoort.' (Gratteri en Nicaso, 2009)

Een niet-familie lid kan theoretisch ook lid worden, maar deze moet dan wel uit Calabrië afkomstig zijn en van zeer grote criminele waarde zijn, bijvoorbeeld in de vorm van contacten met de bovenwereld (interview 35). Van niet-familieleden die ingewijd lid waren, zijn in dit onderzoek geen voorbeelden naar voren gekomen.

Een analist van Europol stelt dat de vaste regels voor promotie binnen de organisatie in de praktijk vandaag de dag nogal eens omzeild worden (interview 36). Daarbij moet ook aangetekend worden dat ook kinderen op zeer jonge leeftijd al in het familiebedrijf kunnen worden ingeschakeld. In België was een gezin bijvoorbeeld op bezoek bij een 'Ndrangheta-lid dat in hechtenis zat. Op het moment dat het gesprek in de geprepareerde bezoekersruimte vertrouwelijk van aard werd, begonnen de kinderen op tafels en en een kast

te slaan om mogelijke microfoons te storen terwijl de volwassenen hun stemmen dempten (interview 11).

4.1.2. Structuur en bestendigheid

Cosche, Locali en 'Ndrine

De 'Ndrangheta is territoriaal onderverdeeld in:

- (a) *cosche* (spreek uit: koske);
- (b) *locali* en
- (c) *'ndrine*.

De *cosca* (meervoud: *cosche*) is grotendeels gebaseerd op bloedverwantschap: de familie. Dit wordt ook wel een clan genoemd. Meerdere *cosche* die onderling met elkaar zijn verbonden, vormen samen een *locale*. Dat is de cel, de basiseenheid van de maffiagroep binnen een bepaald territorium. Het territorium valt bijna altijd samen met een dorp of een stadswijk. Dat kunnen ook meerdere dorpen of wijken zijn (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009).

Een locale moet volgens de regels van de 'Ndrangheta in Italië uit minstens 49 ingewijde personen bestaan (Gratteri en Nicaso, 2009). Het BKA gaat voor andere landen uit van een schatting van een minimum aantal van 12 leden. Dit doet zij op grond van het feit dat zij in Duisburg een inwijdingsruimte met 12 stoelen aangetroffen heeft (interview 12). De "locali" moeten formeel door het zogenaamde "Moederhuis" in San Luca en Reggio Calabria erkend worden (BKA, 2009). Een locale is in het buitenland veelal slechts aanwezig voor het plegen van strafbare feiten, zonder dat zij een bepaald territorium controleert. Meerdere *locali* van verschillende clans kunnen in een buitenlandse stad actief zijn (interviews 3 en 12; BKA, 2009).

Mandamenti

Calabrië is voor de 'Ndrangheta sinds enkele decennia opgedeeld in drie bestuurlijke rayons (*mandamenti*):

- (1) de Ionische kust (de zuidoostkust),
- (2) de regio Reggio Calabria (het midden) en
- (3) de Tyreense kust (de zuidwestkust).

Nederland heeft overwegend te maken met families uit het Ionische deel, aangezien deze traditioneel gespecialiseerd zijn in de drugshandel waar ons land een belangrijke rol in speelt (interview 8). Recent Italiaans opsporingsonderzoek heeft uitgewezen dat ook in Noord-Italië enkele *mandamenti* zijn opgericht (bron: vertrouwelijk Italiaans politiedocument). Dit toont volgens een analist van

Europol het ongelijk aan van degenen die zeggen dat de 'Ndrangheta slechts in Calabrië tot een ernstige bedreiging van de rechtsorde kan uitgroeien. De daarvoor veronderstelde noodzakelijke voorwaarden (zoals een breed maatschappelijk draagvlak in de vorm van veel Calabriërs, (politieke) macht over het grondgebied en grote armoede) zijn in Noord-Italië niet aanwezig. Toch lijkt de 'Ndrangheta zich daar stevig vervlochten te hebben met de plaatselijke onder- en bovenwereld (interview 36).

In Calabrië is bovendien de *Provincia* actief. Dit is een provinciale commissie die ten minste eenmaal per jaar bijeenkomt. Hier worden door de belangrijkste familiehoofden onder andere de globale (internationale) strategie en eventuele onderlinge conflicten besproken (BKA, 2009; Gratteri en Nicaso, 2009).

In juli 2010 maakten verschillende media bekend dat de 'Ndrangheta een nieuwe organisatievorm heeft gekregen op basis waarvan de criminele activiteiten van de afzonderlijke vertakkingen centraal worden gecoördineerd, met name op het gebied van de manipulatie van de overheidsaanbestedingen en internationale drugshandel (zie bijvoorbeeld Mesters, 2010). Volgens een analist van Europol en prof. dr. L. Paoli blijven de cellen binnen de 'Ndrangheta echter zelfstandig opereren en is de functie van *capo crimine* (chef over criminele activiteiten) binnen de Provinciale Commissie meer een ceremoniële functie dan een graadmeter voor invloed in het dagelijks reilen en zeilen binnen de organisatie (interviews 35 en 36).

Een kroongetuige van de 'Ndrangheta heeft verklaard dat aan de vergadering van de *Provincia* ook leden van de Sacra Corona Unita (SCU), de maffia-organisatie uit de regio Apulië, deelgenomen hebben. Dit bevestigt het vermoeden dat veel clans van de SCU als steunpunten van de 'Ndrangheta beschouwd kunnen worden en/ of er nauwe samenwerking plaatsvindt (BKA, 2009).

Voor deze samenwerking tussen de 'Ndrangheta en de SCU zijn ook aanwijzingen in Nederland te vinden. Zo zou Filippo Cerfeda, destijds een voortvluchtige van de SCU, bij zijn aankomst in Nederland in 2001 opgevangen zijn door een man die banden had met de 'Ndrangheta. Deze zou Filippo Cerfeda in contact hebben gebracht met de eigenaar van een trattoria in Amsterdam. Deze zou voor meerdere Italianen/ Italiaanse organisaties tussenpersoon zijn geweest bij grote drugstransporten vanuit Brazilië richting Nederland. Cerfeda is inmiddels spijtoptant van de Italiaanse autoriteiten. Hij zou onder andere verantwoordelijk zijn voor de liquidatie van SCU-baas Giuseppe Lezzi aan de Churchillaan in Amsterdam in 2001 en de A12-moorden

op twee Brazilianen in Woerden in 2002. De traiteur heeft in Duitsland een gevangenisstraf uitgezeten voor betrokkenheid bij de handel in verdovende middelen (De Jong en Voskuil, 2010).

Bestendigheid

De gebruikte bronnen schetsen de 'Ndrangheta al met al als een oude, grote, hechte en zeer bedreven criminele organisatie met wereldwijde criminele contacten. De belangrijkste redenen voor de grote (internationale) bestendigheid van de 'Ndrangheta die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen, zijn:

- (a) haar op een sekte gelijkende verheerlijking van de eigen groep en afkeer van de buitenwereld. De 'Ndrangheta wordt gekenmerkt door een diepgeworteld 'wij-tegen-hen' denken dat het eigen criminele handelen structureel rechtvaardigt en dat van de politie en haar informanten demoniseert. Daarbij voelen leden zich superieur ten opzichte van de rest van de mensheid (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009; interview 13);
- (b) een lid heeft niet alleen de politie te vrezen, maar – gezien de aard van de uitgedeelde straffen – zeker ook zijn eigen clanleden en concurrerende clans of misdadagroeperingen. Een 'Ndrangheta-lid zal daarom zeer gemotiveerd zijn om zijn organisatie te dienen;
- (c) de bereidheid tot het gebruik van geweld voor het bereiken van haar doeleinden (Paoli, 2003; zie Gratteri en Nicaso, 2009 voor een grote hoeveelheid ernstige geweldsmisdrijven in binnen- en buitenland door de jaren heen);
- (d) de bereidheid en het vermogen tot beïnvloeden van de bovenwereld door middel van omkoping, chantage en infiltratie (interview 3; Gratteri en Nicaso, 2009);
- (e) de sterke onderlinge loyaliteit op basis van familiebanden, die zorgt voor een effectieve onderlinge samenwerking en tevens een grote hindernis vormt voor politie en justitie (Gratteri en Nicaso, 2009; interviews 7 en 8);
- (f) de in cellen opgedeelde bedrijfsvoering, die resulteert in een structuur waarin de cellen op internationaal niveau voldoende onafhankelijk van elkaar opereren om ongrijpbaar te zijn – zij weten bijvoorbeeld niet genoeg van elkaar om elkaar te kunnen verraden – maar voldoende cohesie vertonen om elkaar niet structureel tegen te werken (Paoli, 2003);
- (g) de interne onrust binnen en succesvolle bestrijding van de Cosa Nostra door de Italiaanse overheid, die vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw zorgde voor een vacuüm waar de 'Ndrangheta in kon stappen (interview 6);
- (h) de lange eigen traditie vanaf haar oprichting aan het eind van de 19e eeuw, die zorgt voor een sterk gevoel van 'missie' en onderlinge samenhang (Paoli, 2003);

- (i) de in die periode opgebouwde expertise in verschillende soorten delicten en afscherming, die de 'Ndrangheta tot een 'buitencategorie' in de internationale georganiseerde misdaad maakt (interviews 5 en 12);
- (j) het grote aantal liquide middelen (Gratteri en Nicaso, 2009; interview 2);
- (k) het grote wereldwijde netwerk (idem); en
- (l) de roemruchte reputatie, die ervoor zorgt dat zowel leden als niet-leden niet gauw zullen proberen de machtsbasis van de 'Ndrangheta aan te tasten.

4.2 Internationale spreiding

In de loop der jaren ontdekte de 'Ndrangheta de voordelen van een gespreide aanwezigheid van haar leden binnen en buiten Italië. Haar criminele activiteiten breidden zich navenant uit. Inmiddels is de 'Ndrangheta ook binnen Italië in meerdere regio's gevestigd. Bovendien is zij voornamelijk in navolging van de aanzienlijke emigratie vanuit Calabrië over de gehele wereld verspreid. De belangrijkste bestemmingen zijn: Australië, Europa (met name Duitsland, Spanje en België maar ook Nederland en Oost-Europa), Noord-Amerika (met name Canada) en Zuid-Amerika (met name Colombia en Venezuela) (Cinel, 1982; Gratteri en Nicaso, 2009; Forgione, 2010).

De 'Ndrangheta opereert internationaal in een structuur van onafhankelijke cellen waarvan de leden slechts zeer beperkte of geen kennis hebben van de (leden van) andere cellen (Gratteri en Nicaso, 2009). Zij wordt daarbij gekenmerkt door een grote mobiliteit en een sterk aanpassingsvermogen aan verschillende leefomstandigheden en culturen. Zij is daarmee volgens Gratteri en Nicaso (2009) te vergelijken met Al-Qaeda: "een ouderwetse maar ook moderne criminele organisatie met vele tentakels zonder strategische richting maar met een soort 'organische intelligentie'. Deze is net als fastfoodketens in staat om in de hele wereld, ook op onderling sterk verschillende plaatsen, het identieke, herkenbare, betrouwbare merk en hetzelfde criminele product te garanderen." De 'Ndrangheta is vandaag de dag volgens de DCSA te vergelijken met een internationale criminele holding, die zich toelegt op meerdere aandachtsgebieden (interview 5).

De verschillende plaatselijke eenheden van de 'Ndrangheta kunnen ook internationaal grotendeels zelfstandig hun beleid bepalen. Voor grote drugs-transporten is volgens het BKA toestemming nodig van de *Provincia* in San Luca (interview 12). In dat opzicht kan de vraag gesteld worden of er wel sprake is van één organisatie, of van meerdere organisaties die onder de noemer 'Ndrangheta vallen maar elk hun eigen beleid vormen – losjes aangestuurd, bij

het geval van onderlinge conflicten, vanuit San Luca. Ongeacht de manier van aansturing van de criminele activiteiten, vormen de landsgrenzen in dit verband meer een concept uit de legale politieke wereld dan een geografische hindernis voor de 'Ndrangheta (of voor elke andere persoon of groep grensoverschrijdend misdaadtrajecten organiseert). Voor haar vormen de politieke grenzen nauwelijks een barrière, zeker als er geen grenscontrole is zoals binnen de Europese Unie (interview 8). In een interview met Nederlandse journalisten stelt Giorgio Basile bijvoorbeeld dat de 'Ndrangheta letterlijk een feestje heeft georganiseerd toen de Europese grenzen werden opengesteld (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010). De grenzen die er nog zijn, vormen voor de 'Ndrangheta eerder een kans dan een belemmering. Immers, waar de politie een groot deel van de bevoegdheden niet in het buitenland kan uitoefenen, heeft de 'Ndrangheta dat probleem niet. Zij kan gemakkelijker over de grens opereren dan de politie (interview 8).

4.2.1. Samenwerking met andere criminelen, clans en maffiaorganisaties

'Ndrangheta-clans uit verschillende gebieden kunnen goed afzonderlijk, maar ook met elkaar werken. Het BKA (2009) noemt als voorbeeld een Tyrreenese clan (gespecialiseerd in wapenhandel) die samenwerkte met een vooraanstaand lid van een Ionische clan (gespecialiseerd in drugshandel). De 'Ndrangheta vormt echter ook niet één geheel. Illustratie daarvan is de zesvoudige moord in Duisburg van augustus 2007, gevolg van een vete tussen twee clans. Wel hebben 'Ndrangheta-clans doorgaans een grotere loyaliteit aan elkaar dan aan de autoriteiten en andere buitenstaanders. Zij zullen elkaar in het buitenland dus doorgaans helpen daar waar nodig om aan vervolging of andere problemen met niet-ingewijden te ontkomen (Paoli, 2003). Voor het oplossen van onderlinge meningsverschillen dient sinds jaar en dag – in elk geval in theorie – de *Provincia*.

Voor samenwerking tussen de 'Ndrangheta en andere Italiaanse maffia-groeperingen geldt hetzelfde als wat hiervoor is gezegd over samenwerking tussen verschillende 'Ndrangheta-clans. In het Duitse Lagebericht 2008 zijn veel voorbeelden van samenwerking tussen de 'Ndrangheta en de Camorra te vinden (BKA, 2009). De Siciliaanse Cosa Nostra profiteert volgens Gratteri en Nicaso (2009) momenteel van de drugskanalen van de 'Ndrangheta in Europa. De banden zijn traditioneel goed te noemen (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009). Giorgio Basile beschrijft hoe de twee organisaties samen met andere Italiaanse criminelen feestjes organiseerden in Nederland, dat zij als een vrijstaat beschouwden (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010). In de onderlinge hiërarchie zou de Cosa Nostra vandaag de dag echter overschaduwd worden

door de 'Ndrangheta en voor sommige activiteiten toestemming moeten vragen van hun *partners in crime* uit Calabrië (interview 8).

Volgens Gratteri en Nicaso (2009) zijn de banden tussen de 'Ndrangheta en de Sacra Corona Unita (SCU) uit Apulië zeer goed. Deze dateren uit de jaren tachtig, toen de SCU werd opgericht. De SCU zou geboren zijn uit een 'rib' van een Calabrische 'ndrine. Talloze onderzoeken hebben volgens hem het bestaan bevestigd van een sterk bondgenootschap tussen de Apulische organisaties en de 'Ndrangheta. De mogelijkheid bestaat dat de twee organisaties ook in Nederland hebben samengewerkt (De Jong en Voskuil, 2010).

4.2.2. Geografische spreiding

De 'Ndrangheta is opportunistisch in haar keuze van criminele partners en heeft voor zover bekend bij voorbaat geen morele bezwaren tegen samenwerking met welke andere criminele groepering of (politieke) partij dan ook. Gratteri en Nicaso (2009) beschrijven bijvoorbeeld verschillende zaken waarin de 'Ndrangheta (in)direct heeft samengewerkt met terroristische organisaties, zoals de Ierse terreurorganisatie IRA en de Baskische afscheidingsbeweging ETA. De Duitse onderzoeksjournaliste en maffiadeskundige Petra Reski (2009) stelt bovendien: "Het geheim van het eeuwenlange overleven van de maffia is de staat en de maatschappij niet te bestrijden, maar er deel van uit te maken." Met andere woorden: de 'Ndrangheta moet niet alleen in het criminele milieu gezocht worden, maar ook in de bovenwereld, die zij gebruikt en waar zij deel van uitmaakt.

Om voor Nederland de (potentiële) dreiging, de omvang en de werkwijze van het fenomeen 'Ndrangheta te illustreren, volgt hier een selectief overzicht van de internationale verspreiding van de organisatie en de criminele activiteiten die zij in verschillende landen ontplooit. De 'Ndrangheta komt in de bronnen naar voren als een internationale netwerkorganisatie, niet meer als een puur Italiaanse criminele organisatie. In het buitenland zijn immers veel leden met *roots* in Italië, maar de nationaliteit van het land waar hun voorouders naartoe zijn geëmigreerd, zoals Australië, Canada en Duitsland. Er kan daarmee strikt genomen niet meer gesproken worden van een puur Italiaanse organisatie. Een onbekend aantal leden heeft de nationaliteit van het land waar hun voorouders naartoe zijn geëmigreerd. De Calabrische clans hebben wel nog steeds veel gezag in het buitenland. Zo moeten zij toestemming geven voor het oprichten van nieuwe afdelingen (interview 12). In elk geval is de 'Ndrangheta met een geschat aantal van 5500 leden in 150 clans momenteel wereldwijd vertakt (Paoli, 2003; Gratteri en Nicaso, 2009; Forgione, 2010).

Clans uit meerdere landen werken onderling samen, maar ook met leden van andere Italiaanse maffiagroeperingen en een breed scala aan andere criminele partners in verschillende landen. Bij hun activiteiten wordt ook Nederland betrokken.

De belangrijkste landen buiten Europa waar de 'Ndrangheta naartoe is gegaan en de delicten die zij hier vooral gepleegd heeft, zijn:

1. Australië – hier is de 'Ndrangheta actief in afpersing, prostitutie, vervalsing, gokken, wapenhandel, handel in verdovende middelen en woeker (Gratteri en Nicaso, 2009). Een belangrijke familie in Melbourne had in 2009 banden met bekende Nederlandse criminelen, met name op het gebied van synthetische drugs. Dit bleek uit verschillende DNR-onderzoeken (interview 20);
2. Canada – hier maakt de 'Ndrangheta zich van oudsher schuldig aan gokken, smokkel en afpersing. Inmiddels zijn er vele clans actief (Forgione, 2010; Gratteri en Nicaso, 2009);
3. Verenigde Staten – volgens de Federal Bureau of Investigation (FBI) zijn er op dit moment in de VS tussen de honderd en tweehonderd personen die banden hebben met de 'Ndrangheta, vooral in de staten New York en Florida (Gratteri en Nicaso, 2009).
4. Latijns-Amerika – volgens verschillende bronnen heeft de 'Ndrangheta het zwaartepunt van haar activiteiten sinds jaar en dag verplaatst naar Latijns-Amerika. Daar heeft zij een voorkeursrelatie en rechtstreekse contacten met de cocaïneproducenten en – handelaren in Peru, Chili, Brazilië, Argentinië, Uruguay, Paraguay, Venezuela, Bolivia en Colombia (Gratteri en Nicaso, 2009; interview 2). In een afgeluisterd telefoongesprek in Colombia is gezegd dat Nederland voor de 'Ndrangheta een belangrijk land is voor de invoer van cocaïne naar Europa (Gratteri en Nicaso, 2009).

Duitsland

Door de grote aantallen Calabrische immigranten in met name het Ruhrgebied heeft de 'Ndrangheta in Duitsland een stevige sociale basis. Een andere reden voor 'ndranghetisti om zich in Duitsland te vestigen was de nabijheid tot Nederland en België. Via deze landen konden immers verdovende middelen worden ingevoerd (Forgione, 2010). Inmiddels heeft de 'Ndrangheta in Duitsland ook een sterke economische basis. De 'Ndrangheta heeft bijvoorbeeld vele pizzeria's in handen, die dienen als

- (a) dekmantel voor criminele activiteiten en/of;
- (b) vergaderruimte annex ontmoetingsplaats en/of;
- (c) het huisvesten of tijdelijk tewerkstellen van (voortvluchtige) criminelen (BKA, 2009; Gratteri en Nicaso, 2009; interview 12).

De Duitse geheime dienst, de Bundesnachrichtendienst (BND), berichtte enkele jaren geleden dat de 'Ndrangheta mogelijk de gevaarlijkste mafiose organisatie van Europa is.⁶ Het BKA plaatst haar kanttekeningen bij de – verder niet prijsgegeven – bronnen die aan deze uitspraak ten grondslag liggen (interview 12), maar het is kenmerkend voor de potentiële dreiging die er van de 'Ndrangheta uitgaat, ook buiten Italië, dat de Duitse geheime dienst hen in de gaten houdt.

Figuur 2

De verspreiding van de 'Ndrangheta over de wereld

⁶ Zie: http://www.ariva.de/italienische_Mafia_massiv_in_Ostdeutschland_t274501

In 2008 produceerde het BKA zelf een analyse van de situatie met betrekking tot de 'Ndrangheta in Duitsland. In dat rapport valt te lezen dat de 'Ndrangheta zich in Duitsland bezighoudt met drugshandel en –smokkel (richting Italië), wapen-smokkel en – handel (idem) en vervalsing van bankbiljetten (BKA, 2009). Bij deze criminele activiteiten wordt veelvuldig gebruik gemaakt van (logistieke voorzieningen in) Nederland. Dit beeld wordt bevestigd in het boek *Het Engelengezicht*, het levensverhaal van Giorgio Basile, een 'Ndrangheta-spijtoptant (Ulrich, 2009). Zie voor een feitenoverzicht 5.2.

België

In België is de 'Ndrangheta sterk vertegenwoordigd in Belgisch Limburg, met name Maasmechelen, ofwel de voormalige mijnstreek. In dit land is de 'Ndrangheta met name actief in de drugs- en wapenhandel (Forgione, 2010; interview 11).⁷

Zwitserland en Oostenrijk

Volgens Gratteri en Nicaso hebben Zwitserland en Oostenrijk decennialang de opbrengsten van de 'Ndrangheta 'bewaakt'. Ook zouden verschillende clans in Zwitserland wapens hebben gekocht (Gratteri en Nicaso, 2009). Een van deze families kwam in 2010 in het nieuws door de banden met een Nederlandse zakenman, om wiens uitlevering de Italiaanse autoriteiten verzochten. De 'Ndrangheta-clan en de Nederlander zouden in Zwitserland met elkaar in contact zijn gekomen. Hij zou de Italianen onder andere bazooka's hebben verkocht, die gebruikt zijn bij aanslagen, en explosieven voor het afzinken van gifschepen voor de Italiaanse kust in de jaren tachtig van de vorige eeuw (interview 8; Landman en Lensink, 2010). In Zwitserland zou de 'Ndrangheta ook verdovende middelen hebben gekocht, al dan niet betaald met wapens die zij zelf importeerde (Gratteri en Nicaso, 2009).

⁷ Op Internet en ook in het boek *Bloedbroeders* van Gratteri en Nicaso circuleert een verhaal dat de 'Ndrangheta een (groot deel van) een woonwijk of winkelcentrum in Brussel opgekocht zou hebben, mogelijk zelfs in één dag (Gratteri en Nicaso, 2009). Dit werd tijdens een interview in het kader van dit onderzoek door prof. dr. C. Fijnaut als voorbeeld aangehaald van de omvang van de dreiging die van de 'Ndrangheta uitgaat, ook voor Nederland (interview 34). Ongevraagd meldde de Antimaffiadienst van de Federale Politie te Brussel in een interview in 2010 echter dat dit vastgoedverhaal niet klopt. Het zou een geval zijn van een Italiaanse officier van justitie die twee zaken door elkaar heeft gehaald. De fout is intern toegegeven maar nog niet naar de buitenwereld doorgedrongen (interview 11).

Spanje

Spanje tot slot geldt als het belangrijkste invoerland voor cocaïne in Europa, gevolgd door Nederland. Er zijn meerdere clans gevestigd (Gratteri en Nicaso, 2009; Forgione, 2010).

Naast gebruikmaking van reeds aanwezige Calabriërs in het buitenland, stuurt de 'Ndrangheta ook doelbewust leden naar het buitenland voor het plegen van strafbare feiten. De term *latitanti* (voortvluchtigen), waarmee de in de afgelopen jaren in Nederland aangehouden 'ndranghetisti in de media en de literatuur werden aangeduid, dekt de lading dan ook niet helemaal. Volgens de Italiaanse en Duitse politie gaat het om leden die doelbewust door de 'Ndrangheta naar het buitenland worden gestuurd om criminele activiteiten te ontplooiën. Forgione beschrijft dit als een criminele kolonisatie (interviews 2 en 12; Bakker, 2007; Forgione, 2010).

Een analist van Europol stelt: "Als je als Calabriër in het buitenland woont, is het zeer waarschijnlijk dat je op een gegeven moment een telefoontje krijgt. Er wordt vriendelijk gevraagd of het klopt dat degene uit Calabrië komt. Ah, wat leuk. Vervolgens wordt bijvoorbeeld gezegd dat het voor de gezondheid van een neefje van de beller beter is als hij een tijdje in het prachtige Nederlandse klimaat zou wonen. De gebelde persoon krijgt de vriendelijke vraag of hij het neefje een tijdje aan het werk kan zetten in zijn zaak. 'Nee' zeggen is onmogelijk, al is het alleen al uit angst voor de familie in Italië. Daar kunnen de repressies uiteenlopen van mishandeling tot moord, maar de familie kan ook tot een sociale outcast worden in de plaatselijke gemeenschap. Dan worden ze bijvoorbeeld compleet genegeerd in winkels. De kinderen worden in de klas niet meer genoemd bij het oplezen van de leerlingenlijst. De neef met de 'gezondheidsklachten' komt uiteindelijk in de zaak werken, misschien een paar minuten per dag. Maar voor de hele dag heeft hij een alibi. En hij is ondergedoken." Kortom, de macht van de 'Ndrangheta over de (ex-)inwoners van Calabrië reikt tot ver over de landsgrenzen en wordt soms zeer subtiel gecommuniceerd.

5

Aard van de 'Ndrangheta in Nederland

5.1. Organisatie, spreiding en contacten met andere netwerken

5.1.1. Organisatiestructuur

Tot zover de structuur van de organisatie, zoals die deels is opgezet en in stand gehouden vanuit Italië en deels internationaal min of meer in losse cellen functioneert. Interessant voor dit rapport is de manier waarop de organisatiestructuur zich middels haar leden in Nederland openbaart. Meerdere onderzoeken hebben namelijk uitgewezen dat bij de georganiseerde misdaad in Nederland geen sprake is van maffiose organisaties die in een piramidale structuur op maffiose leest geschoeid zijn. In plaats daarvan zouden in ons land netwerken van criminelen bestaan, die elkaar per klus opzoeken, al dan niet met behulp van facilitators of "bruggenbouwers", en dan voor onbepaalde tijd weer uiteenvallen (Kleemans, 2004).

Dit betekent echter niet dat Italiaanse maffiose organisaties zich niet in Nederland kunnen vestigen of hier op de hun bekende werkwijze, inclusief hun structuur, criminele activiteiten kunnen ontplooiën. Zeker als zij daarbij rechtstreeks kunnen communiceren met buitenlandse criminelen, bijvoorbeeld Zuid-Amerikaanse drugsleveranciers die hen hebben uitgekozen, of rechtstreeks met Nederlandse criminelen, bijvoorbeeld via Italiaanse Nederlanders, hebben zij daarbij geen Nederlandse "bruggenbouwers" nodig. De 'Ndrangheta kan als organisatie onderdeel gaan uitmaken van een crimineel netwerk in Nederland. Een vermenging van meerdere ethniciteiten in criminele netwerken werd in 2004 al door de Nederlandse criminoloog Edward Kleemans voorzien (Kleemans, 2004).

Een pré-weegdocument van de DNR uit 2005 stelde: "De 'Ndrangheta is een crimineel samenwerkingsverband met een internationale dimensie en maakt deel uit van internationale netwerken. Hierbij gaat het niet alleen om de 'gewone' contacten met criminele subjecten buiten Nederland, maar ook kritische (logistieke) processen die in andere landen dan Nederland plaatsvinden. Primair moet gedacht worden aan internationale aan- en afvoerlijnen en smokkelroutes (verdovende middelen, vuurwapens) en het bestaan van een

crimineel machtscentrum in [...] Italië van waaruit de (kern)activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangestuurd. Secundair kan worden gedacht aan criminele contacten in het buitenland of aan criminele contacten met buitenlanders in Nederland (met name Italië, Duitsland en België).“

In Nederland is in vergelijking met het buitenland in elk geval geen grote groep Calabrische immigranten aanwezig. Daardoor is de voedingsbodem voor vestiging van de 'Ndrangheta in ons land minder goed dan in de ons omringende landen (interview 8). Ook ontbreekt het hierdoor aan uitgebreide contacten tussen criminelen en illegale producten uit het land van herkomst, zoals wel het geval is bij immigranten uit bijvoorbeeld de Antillen en Suriname (Kleemans, 2004).

Over de organisatiestructuur van de 'Ndrangheta in Nederland is vanuit politie-onderzoek weinig bekend. In verschillende DNR-onderzoeken werden op verzoek van de Italiaanse autoriteiten steeds zo snel mogelijk verdachten aangehouden. In deze opsporingsonderzoeken werd dus geen onderzoek gedaan naar (a) mogelijke aansturing van deze personen vanuit het buitenland; (b) hun mogelijke netwerk in Nederland of (c) wat de (mogelijk) door hen in Nederland gepleegde delicten te betekenen hadden binnen de grotere strategie van de organisatie.

Volgens het BKA zijn er op dit moment meerdere leden van de 'Ndrangheta in Nederland actief binnen een structuur van een of meerdere *locales*. Dit is gebaseerd op de verklaringen van een informant en het feit dat twee voortvluchtigen meer dan tien jaar in Amsterdam verbleven hebben (interview 12). Deze analyse werd in april 2010 bevestigd door Nicola Gratteri, plaatsvervangend hoofdofficier van Justitie in Reggio Calabria. Over hun verblijf- en ontmoetingsplaatsen, hun activiteiten en andere relevante informatie is verder niets bekend. Gratteri zegt in het boek "De Italiaanse maffia in Nederland" van de Nederlandse journalisten Stan de Jong en Koen Voskuil (2010) dat op dit moment ongeveer twintig hooggeplaatste leden van de 'Ndrangheta in Nederland gevestigd zijn om drugstransporten te organiseren. Een onderzoeksleider van de Polizia di Stato in Calabrië schat het aantal 'ndranghetisti in ons land in een interview desgevraagd uit de losse pols op ongeveer honderd (interview 2). Volgens Forgione (2010) zijn inmiddels verschillende 'Ndrangheta-families in Nederland actief. Deze zijn alle gelokaliseerd in en om Amsterdam.

5.1.2. Spreiding van de 'Ndrangheta in Nederland

In het boek *Mafia Export* van Forgione bevinden de 'ndranghetisti zich zoals gezegd vooral in en om Amsterdam. Dat beeld wordt bevestigd door onderzoeksgegevens van de DNR, het BKA en de Belgische politie. De verdachten in de meest recente DNR-onderzoeken werden aangehouden in Amsterdam, Diemen, en Hoofddorp. Een ander lid van de 'Ndrangheta woonde een tijdje met zijn Nederlandse vriendin in Amstelveen. In Amstelveen en Aalsmeer zouden ook geregeld tijdelijk koeriers worden gehuisvest (interview 8). Dat wil echter niet zeggen dat zij niet elders in Nederland (kunnen) verblijven en criminele activiteiten kunnen ontplooiën. Door de open grenzen is er in elk geval geen strikte noodzaak om zich te vestigen in het gebied waar criminele activiteiten worden ontplooid.

Zo werden in het verleden contacten en strafbare feiten van 'ndranghetisti buiten Amsterdam vastgesteld. Hieronder volgt een overzicht van de plaatsen waar verbleven werd en/of strafbare feiten werden gepleegd. De hier genoemde strafbare feiten worden onder 5.2 verder uitgewerkt. Deze enigszins gedateerde casussen worden hier genoemd om te benadrukken dat deze situatie ook vandaag de dag kan bestaan en het werkkterrein van de 'Ndrangheta niet slechts uit Amsterdam e.o. bestaat.

Tijdens een DNR-onderzoek in 2006 werd vastgesteld dat 'ndranghetisti ontmoetingen hadden met Nederlandse criminelen in een restaurant bij Eindhoven (interview 13). De DNR heeft verder de afgelopen jaren vaker ontmoetingen van Italianen met Nederlandse criminelen in het zuiden van het land waargenomen in opsporingsonderzoeken op het gebied van synthetische drugs (interview 20). In 2004 werd in Italië bij een onderzoek naar grootschalige kunstroof ontdekt dat een 'Ndrangheta-lid vanuit Rotterdam vijf jaar lang criminele activiteiten had ontplooid (De Jong en Voskuil, 2010). In het boek *Het Engelengezicht* van de Duitse journalist Andreas Ulrich wordt beschreven hoe kopstuk Giorgio Basile in de jaren '90 verbleef en criminele activiteiten ontplooid in de omgeving van Nijmegen, Arnhem en Venlo. Zo verklaart Basile aan Ulrich dat hij in 1997 in de gemeente Arcen een mede-bendelid heeft geliquideerd in samenwerking met een ander lid van de 'Ndrangheta (Ulrich, 2009).

In 2005 werd uit Pescara in Italië een rechtshulpverzoek verzonden aan de Nederlandse autoriteiten waarin om een spoedtap gevraagd werd op een in Venlo woonachtige crimineel. Uit tapgesprekken bleek dat deze en een tweede man zich bezighielden met de handel van verdovende middelen, met lijnen naar Frankrijk, Turkije, de Verenigde Staten en Duitsland. De tweede man onderhield

contacten met Italië. Het ging onder andere om een partij heroïne die in Pescara zou worden afgeleverd, een partij XTC die in Calabrië afgeleverd zou worden en zendingen naar Frankrijk, alle verzonden vanuit Nederland. In een tapgesprek zei de crimineel dat de afnemers van plan waren de handelswaar naar Australië te verzenden. In 2006 deed een van de verdachten in een DNR-onderzoek van latere datum aangifte van diefstal van zijn auto in Venlo. Destijds woonde hij in Duitsland.

Een bekend 'Ndrangheta-lid dat in 2007 werd aangehouden maar niet werd uitgeleverd, bezat in Den Haag een Italiaanse supermarkt. In het rapport van Van Traa tot slot wordt gezegd dat de 'Ndrangheta in de jaren tachtig gebruikmaakte van een geldwisselkantoor in Enschede (Bovenkerk en Fijnaut, 1996, interview 34).

5.1.3. Vanuit het buitenland actief in Nederland

De 'Ndrangheta hoeft echter niet in Nederland gevestigd of aanwezig te zijn om in ons land criminele activiteiten te ontplooiën. Uit onderzoeken van de DNR, de Federale Politie te Brussel en het BKA te Wiesbaden blijkt dat dit evengoed vanuit de ons omringende landen kan gebeuren. Volgens de auteur van de BKA-analyse van de 'Ndrangheta in Duitsland zou een kopstuk uit San Luca zich al langere tijd in Nederland schuil houden. Verder sprak de analist over "altijd aanwezige aanwijzingen" dat koeriers naar Nederland rijden om daar cocaïne op te halen. Dat gebeurt slechts voor de families van de Ionische en Tyrreense kusten. De families uit de stad Reggio di Calabria zouden zich daar niet mee bezighouden. Uit het Ionische gebied zouden de families uit San Luca in Nederland het sterkst vertegenwoordigd zijn. Die uit Cirò en Corigliano Calabro hadden volgens het BKA in het verleden echter ook altijd banden met Nederland (interview 12). Die uit Cirò geldt als een van de belangrijkste van de provincie (Gratteri en Nicaso, 2009).

Voor wat betreft het Tyrreense gebied is een andere clan volgens het BKA het sterkst. Deze werd in het verleden steeds weer in verband gebracht met cocaïneleveringen uit Nederland, die in Italië in beslag genomen werden. In 2006 werd ook de leider van deze familie in Amsterdam aangehouden. Deze zou ook nauw samengewerkt hebben met een kopstuk dat zich nu mogelijk in Nederland ophoudt. Het BKA concludeert: "[Wij zijn] van mening dat er [in Nederland] een breed netwerk van leden van de Italiaanse georganiseerde criminaliteit bestaat, die drugsleveringen en de transporten organiseren. Contacten zijn er echter ook met Nederlandse staatsburgers, die daar ook verantwoordelijk zijn voor de verdeling van de drugs" (interview 12; BKA, 2009).

De Belgische Antimaffiadienst van de Federale Politie te Brussel stelt dat de 'Ndrangheta ook vanuit België criminele activiteiten in Nederland ontplooit. De nauwe band tussen de twee landen voor de 'Ndrangheta wordt geïllustreerd door het feit dat voor een DNR-onderzoek de verdachten in beide landen gesignaleerd stonden. In 2003 was een kopstuk van de 'Ndrangheta in Gent slachtoffer van een ripdeal. De Italianen in die zaak eisten hun geld terug en als "onderpand" werd een Nederlander meegenomen. Ook beschikt de Belgische Antimaffiadienst over een dossier waarin een Nederlander contact had met een voortvluchtige die als gevolg van een DNR-onderzoek in Amsterdam werd aangehouden. Ook bestonden in deze zaak contacten met een vooraanstaand 'Ndrangheta-lid in Australië (interview 11).

5.1.4. Samenwerking met (buitenlandse) criminelen in Nederland

De 'Ndrangheta heeft voor zover bekend geen morele bezwaren tegen samenwerking met welke andere criminele groepering of (politieke) partij dan ook. Gratteri en Nicaso: "De 'Ndrangheta delegeert niet meer zoals vroeger, maar participeert, corrupteert, infiltreert en beslist. Ze heeft geen voorkeuren, ze is *bipartisan*, maar staat nooit aan de kant van de oppositie. De zaken gaan vóór politieke voorkeuren." (Gratteri en Nicaso, 2009) De Duitse onderzoeks-journaliste en maffiadeskundige Petra Reski (2009) stelt: "[...] Het geheim van het eeuwenlange overleven van de maffia is de staat en de maatschappij niet te bestrijden, maar er deel van uit te maken."

Met andere woorden: de 'Ndrangheta moet niet alleen in het criminele milieu gezocht worden, maar ook in de bovenwereld, waar zij gebruik van maakt en deel van uitmaakt. Volgens een analist van Europol kijken verschillende opsporingsdiensten buiten Italië verkeerd naar het probleem. Als voorbeeld noemt hij de reactie van de Duitse politie op de zesvoudige moord in Duisburg. Daar werd de nadruk gelegd op het opsporen van de daders en de door hen en hun familie gepleegde strafbare feiten, ofwel de klassieke opsporing. Volgens deze analist richtte de politie zich meer op de symptomen dan op het eigenlijke probleem. Meer dan aan de moorden had volgens hem aandacht besteed moeten worden aan de economische infiltratie van de 'Ndrangheta in Duitsland en andere Europese landen. (interview 36)

Zuid-Amerikanen

Verschillende bronnen stellen dat de 'Ndrangheta tussenpersonen naar drugsleveranciers in Colombia niet langer nodig heeft. Zij doet in Colombia zaken met de kartels, of met hun vertegenwoordigers in Europa (Gratteri en Nicaso, 2009, Forgione, 2010, interview 8). Het Nationaal Dreigingsbeeld 2008

van de dienst IPOL stelt: "In Nederland houden de Colombianen zich hoofdzakelijk bezig met import van cocaïne. [...] In Italië hebben zij sterke banden met Italiaanse georganiseerde misdaadgroepen, vooral met de 'Ndrangheta en Albanese groepen. Deze contacten worden gebruikt voor opslag van cocaïne in afwachting van verdere distributie." Deze banden bestaan vermoedelijk ook in Nederland (interview 7).

Albanezen

De 'Ndrangheta werkt veelvuldig samen met Albanezen bij hun criminele activiteiten. Een reden voor de nauwe band is het feit dat in het communistische Albanië de Italiaanse staatszenders de enige buitenlandse zenders waren die men kon ontvangen. Dit heeft ervoor gezorgd dat Albanezen de taal redelijk tot goed beheersen en voor verschillende legale en illegale doeleinden Italië gemakkelijk weten te vinden (interview 8). Volgens een onderzoeker van het Team Strategisch Onderzoek van de DNR zijn de geografische ligging en de aanwezigheid van de grote populatie (illegale) Albanezen in Italië ook plausibele verklaringen voor de samenwerking (interview 23).

Aanwijzingen voor deze samenwerking bestonden al in een eerder DNR-onderzoek. Een DNR-rapportage uit 2007 bevestigde dat beeld als het gaat om heroïnehandel tussen Nederland en Italië (Bakker, 2007). In 2010 werd in de Rotterdamse haven een Albanees aangehouden die voor de 'Ndrangheta een partij verdovende middelen kwam ophalen. Italiaanse opsporingsonderzoeken wijzen ook uit dat de 'Ndrangheta gebruikmaakt van Albanese criminelen bij haar criminele activiteiten in Nederland (interview 7). Uit een DNR-onderzoek is bekend dat in de Amsterdamse mensenhandel Albanese pooiers actief zijn onder Italiaanse aliasen. Ze spreken ook Italiaans. Onbekend is of dit vaker voorkomt en of er in die gevallen ook daadwerkelijke contacten zijn met Italianen (interview 23). In 2009 werd in Italië bewijs gevonden voor de betrokkenheid van een *locale* bij een wijdvertakte internationale cocaïnehandel. Hierbij zouden ook in Nederland wonende criminele Albanezen betrokken zijn (bron: vertrouwelijk Italiaans politiedocument).

Turken

In 2007 werd in een onderzoeksverslag van de DNR gesteld dat Italiaanse misdaadgroeperingen, met name de 'Ndrangheta, een voorname rol speelden bij de heroïnehandel en –smokkel tussen Italië en Nederland. Zij zouden de heroïne afnemen van Turkse criminelen (Bakker, 2007).

5.1.5. Samenwerking met Nederlandse criminelen

In verschillende onderzoeken van de DNR en Italiaanse opsporingsdiensten is gebleken dat de 'Ndrangheta samenwerkt met Nederlandse 'top'-criminelen. Zo konden tenminste vijf van de meest dominante Nederlandse criminelen op de tien aandachtsgebieden van de DNR met Italiaanse criminelen in verband worden gebracht. Zij waren bijvoorbeeld leveranciers of facilitators van grote ladingen synthetische drugs. Forgione stelt dat de 'Ndrangheta de tussenhandel en het transport van XTC op internationale schaal regelt (Forgione, 2010).

Eén Nederlandse toonaangevende crimineel werd in 2010 aangehouden in het kader van een Italiaans rechtshulpverzoek. Hij werd verdacht van deelname aan een omvangrijke drugsorganisatie, die grote hoeveelheden cocaïne vanuit Zuid-Amerika in Italië en Nederland op de markt brengt. Hierbij waren ook de Napolitaanse Camorra en de 'Ndrangheta betrokken. Een andere arrestant in deze zaak was een lid van de 'Ndrangheta (interview 8). De Nederlander was ook betrokken bij een bedrijf dat voor 'ndranghetisti eerder huisvesting regelde in de omgeving van Amsterdam (interview 13). Hij zou veelvuldig in een hotel in Rome en in Nederland met leden van de 'Ndrangheta gesproken hebben (interview 8).

Twee andere belangrijke criminelen zijn in het recente verleden actief geweest als financiers en organisator van grote transporten synthetische drugs en soft-drugs richting Italië, al dan niet bestemd voor de doorvoer naar Australië. Uit een DNR-onderzoek bleek dat een andere 'top'-crimineel aan één van hen synthetische drugs leverde, die vervolgens via Italië naar Australië gingen (interview 20). Het is echter niet duidelijk of de 'Ndrangheta hier de afnemer was.

Behalve deze toonaangevende criminelen zijn negen andere Nederlandse verdachten in verband gebracht met criminele activiteiten, vermoedelijk voor de 'Ndrangheta. Zij werkten daarbij in verschillende hoedanigheden: leverancier van verdovende middelen, chauffeur of tussenpersoon. Allen reisden daarbij veelvuldig naar Italië. Bij twee van hen bestaat het vermoeden dat zij rechtstreeks voor de 'Ndrangheta in Australië een partij van 150 kg cocaïne vanuit Zuid-Amerika naar Australië hebben geregeld. Het tweetal speelde ook een rol bij verschillende onderzoeken naar de handel in synthetische drugs van Nederland naar (de 'Ndrangheta in) Australië, via Italië. Daarbij onderhielden zij ook contacten met een 'Ndrangheta-familie in het buitenland (interview 20). Een van de twee werd in 2007 door de FIU gekoppeld aan een Italiaans-Nederlandse familie in Amsterdam, die onder andere via een restaurant cocaïne vanuit Zuid-Amerika richting Nederland zouden hebben ingevoerd. Bij deze zaak zouden

ook meerdere Zuid-Amerikanen en de voormalige rechterhand van een bekende Nederlandse crimineel betrokken zijn geweest (interview 25).

De zojuist genoemde Nederlandse criminelen hadden voor grote ladingen XTC richting de 'Ndrangheta in Australië contacten met 'Ndrangheta-leden in verschillende landen. Niet bekend is echter hoe deze contacten tussen Nederlandse criminelen en hun Italiaanse *partners in crime* tot stand zijn gekomen, hoe structureel de samenwerking was, of welke rol de 'Ndrangheta en de Nederlandse criminelen ten opzichte van elkaar vervulden in dit verband.

Tot slot moet aangetekend worden dat een maffialid in theorie ook zelfstandig delicten kan plegen, los van de organisatie. Voorwaarde daarbij is wel dat hij de familiebelangen daarbij niet schaadt (Paoli, 2003; interview 3). Met andere woorden: een delict gepleegd door een lid van de 'Ndrangheta betekent niet automatisch dat de organisatie daarbij betrokken is. Volgens het BKA gaat het bij in het buitenland gepleegde delicten, dus ook in Nederland, echter vrijwel altijd om delicten die namens de organisatie gepleegd worden (interview 12). Maffiadeskundige prof. L. Paoli kan die stelling desgevraagd niet bevestigen of ontkennen. Wel voegt zij toe dat een 'Ndrangheta-lid altijd vrij staat om een eigen team op te zetten voor het plegen van criminele activiteiten. Dit team kan ook gedurende langere tijd blijven bestaan. Als hij hier toestemming voor heeft, moet hij een deel van zijn opbrengst afdragen aan zijn baas binnen de 'Ndrangheta. Vervolgens zal deze baas proberen om ook een rol binnen deze criminele onderneming te krijgen, mits deze lucratief is (interview 35). In dit onderzoek zijn geen voorbeelden naar voren gekomen die de stellingen van het BKA en Paoli onwaarschijnlijk maken. Zie het volgende hoofdstuk voor een overzicht van deze delicten en de wijze waarop de 'Ndrangheta deze pleegt.

Daarbij moet opgemerkt worden dat de 'Ndrangheta zoals gezegd uit meerdere clans bestaat, die veelal los van elkaar opereren. Te stellen dat "de 'Ndrangheta" in Nederland actief is als een of meerdere leden zich schuldig maken aan strafbare feiten in ons land, kan een vertekend beeld opleveren. Het gaat immers naar alle waarschijnlijkheid om een of meerdere clans, niet om een initiatief van het totale aantal leden onder leiding van een enkele "legerleiding". Het woord "maffia" kan associaties oproepen met een dergelijke organisatievorm, maar die komt van de vier genoemde Italiaanse criminele organisaties met name bij de Siciliaanse Cosa Nostra voor. Daarmee is echter evenmin gezegd dat een organisatievorm als die van de 'Ndrangheta onschuldiger of gemakkelijker te bestrijden zou zijn. Bij zeer grote partijen verdovende middelen wordt betrokkenheid van de Provincia in Calabrië wel degelijk verondersteld.

5.2. Criminele activiteiten en werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland

De Parlementaire Enquête Commissie concludeerde in 1996 over de aanwezigheid en criminele activiteiten van de Italiaanse maffia in Nederland: "Die is omvangrijker dan menigee verwacht of voor mogelijk houdt." (Bovenkerk en Fijnaut, 1996) Tot op heden was de Italiaanse maffia geen specifiek aandachtsgebied van de Nederlandse politie. Wel werd informatie vergaard in het kader van delictsgerichte onderzoeken. Deze informatie werd voor dit onderzoek verzameld en aangevuld met informatie van opsporingsdiensten in het buitenland. Deze informatie is verkregen door telefoontaps, grensoverschrijdende observaties, verhoren, informanten en inbeslagnemingen van partijen drugs waarvan achteraf duidelijk werd dat ze via Nederland Europa binnen waren gekomen. Aangezien buitenlandse opsporingsambtenaren niet bevoegd zijn om in Nederland opsporingsonderzoek te doen, is hun kennis over de 'Ndrangheta in Nederland beperkt. De buitenlandse informatie is voor deze rapportage gecombineerd met resultaten uit onderzoeken van de DNR, de FIOD-ECD, de dienst IPOL van het KLPD en verschillende regiokorpsen. De informatie in dit rapport moet gezien worden als een eerste verkenning van de bestaande situatie en niet als een volledige weergave van de problematiek.

In dit hoofdstuk zullen de tweede en derde onderzoeksvragen worden beantwoord. Er is voor gekozen de criminele activiteiten en de werkwijze waarmee zij gepleegd worden in één hoofdstuk te behandelen. De verklaring waarom bepaalde strafbare feiten in Nederland gepleegd worden, hangt namelijk nauw samen met de werkwijze. Elk strafbaar feit en de werkwijze waarmee het gepleegd wordt, worden behandeld in een aparte paragraaf.

5.2.1. Nederland als "schuilplaats"

Binnen dit rapport wordt het zich schuilhouden voor opsporingsinstanties als delict gerekend. In de praktijk blijken de status van voortvluchtige en criminele activiteiten namelijk nauw met elkaar verbonden te zijn. Het Nationaal Dreigingsbeeld 2008 stelt: "Ervaren buitenlandse criminelen kunnen hier vaak ongestoord hun werk doen, omdat de Nederlandse overheid niet op de hoogte is van hun criminele antecedenten. Daarnaast is deze situatie voordelig voor criminele groeperingen, omdat op deze wijze de inkoop van heroïne – en eventueel andere soorten drugs – beter kan worden gegarandeerd. Naast Britten, zijn ook criminele Italianen gesignaleerd, die, net als de Britten, gezocht

worden in eigen land en hier onder een valse identiteit wonen en werken als criminele liaison.”

De status van *'latitante'* (voortvluchtige) ligt vaak aan de basis van criminele activiteiten die door *'ndranghetisti* in ons land gepleegd worden. Dat werd in 2007 ook geconstateerd in een onderzoeksverslag van de DNR (Bakker, 2007). Volgens het BKA, Gratteri en een onderzoeksleider van de Polizia di Stato in Calabrië dekt het woord *'latitante'* de lading dan ook niet helemaal. Deze zogenaamde *'latitanti'* zijn niet slechts door de *'Ndrangheta* naar het buitenland gestuurd om zich schuil te houden, maar om daar criminele activiteiten te ondersteunen of te organiseren (interviews 1, 2 en 12). Het BKA heeft het over het opzetten van 'steunpunten' (interview 12).

Een onderzoeksleider van de Polizia di Stato in Reggio Calabria stelt: “Het verschil met een voortvluchtige van de Cosa Nostra is dat die op Sicilië blijft, want buiten Sicilië verliest hij macht, eer en glorie. De *'Ndrangheta* heeft juist machtige voortvluchtigen in het buitenland – dat wordt gezien als een verlengstuk van Calabrië. In Nederland zijn ze niet alleen om te vluchten, maar ook om zaken te regelen.” (interview 2) Plaatsvervangend hoofdofficier N. Gratteri was in een interview dezelfde mening toegedaan (interview 1). Volgens de Gruppo Operativo Antidroga (GOA) van de Guardia di Finanza van Catanzaro in Calabrië zijn er niet slechts een paar families die zich in Nederland kunnen schuilhouden. Nederland is niet het territorium van welke familie dan ook (interview 3). De hier aangetroffen *latitanti* kwamen uit verschillende delen van Calabrië, waaronder San Luca.

Sinds 2005 werden in Nederland tien *'ndranghetisti* aangehouden die zich hier vermoedelijk schuldig maakten of hadden gemaakt aan verschillende strafbare feiten. Twee van hen hadden hier meer dan tien jaar verbleven (interview 12). De verblijfsduur van de anderen is onbekend. Het betrof in alle gevallen mannen, in leeftijd variërend van geboortjaar 1943 tot 1984. Het lijkt echter weinig twijfel dat er in Nederland de afgelopen jaren meer leden van de *'Ndrangheta* hebben verbleven – en nog steeds verblijven – dan de leden die in opsporingsonderzoeken van de DNR zijn voorgekomen. In een DNR-onderzoek bleek bijvoorbeeld dat de verdachten vermoedelijk betrokken waren bij de handel en/of smokkel in verdovende middelen en daarbij contact hadden met meerdere “verdachte figuren” op wie verder echter geen onderzoek is verricht (interview 13). Niet bekend is dan ook welke van deze personen onderdeel uitmaakten van een vast netwerk, en welke op dat moment toevallig met *'ndranghetisti* in contact waren.

Strafbare feiten

Theoretisch is het mogelijk dat een lid van de 'Ndrangheta criminele activiteiten pleegt los van de organisatie. Daarvoor kan hij zelfs een team oprichten dat langere tijd bestaat. Hiervoor heeft hij in principe toestemming, mits hij de activiteiten meldt bij zijn baas en een deel van de opbrengst afstaat (interview 35). Bij in het buitenland verblijvende 'ndranghetisti gaat het echter om criminele feiten die namens de organisatie gepleegd worden (interview 12). Dit is van invloed op het gewicht dat aan deze strafbare feiten in ons land moet worden toegekend. Het is immers een belangrijk verschil of een lid hier voor zichzelf bezig is, of namens – en dus met – de 'Ndrangheta(clan) als organisatie.

Bij verschillende in Nederland aangehouden 'ndranghetisti bestond bij de onderzoeksteams de verdenking dat zij zich tijdens hun verblijf in Nederland schuldig hadden gemaakt aan strafbare feiten. Bij de verdachten in een DNR-onderzoek ging het om handel in verdovende middelen. Een ander 'Ndrangheta-lid kwam voor in twee verschillende DNR-onderzoeken. Het tweede betrof een onderzoek naar een levering van enkele miljoenen XTC-pillen aan de 'Ndrangheta in Australië. Zijn rol is echter nooit in detail uitgezocht. Een voortvluchtige die opgespoord werd op basis van een Italiaans rechtshulpverzoek, kwam ook voor in een DNR-onderzoek naar de grootschalige handel in synthetische drugs. Zijn naam was gekoppeld aan enkele verdachte transacties. Zijn rol in deze zaak is verder echter evenmin uitgediept (zie 5.2.2). Bij zijn aanhouding werden onder andere honderdduizenden euro's aan contanten, een geldtelmachine en een geldcontroleapparaat aangetroffen. De herkomst van de contanten en waarom er een geldtelmachine en een geldcontroleapparaat in de woning aanwezig waren, is nooit bekend geworden (interviews 7 en 15). Het lijkt niet waarschijnlijk dat de apparatuur aanwezig was om het eigen geld te tellen en op echtheid te controleren. Het wijst eerder op het zelf verkopen van bepaalde producten in ruil waarvoor geregeld een grote hoeveelheid contant geld binnenkwam. Dit zou kunnen betekenen dat de 'Ndrangheta in Nederland niet alleen verdovende middelen aankoopt, maar ook verhandelt. Deze mogelijkheid werd in november 2010 bevestigd toen in Calabrië 1000 kg pure cocaïne in beslag genomen werden, waarvan een deel voor Nederland bestemd zou zijn (interview 8). Een andere mogelijkheid is dat de 'Ndrangheta een andere

inkomstenbron heeft die veel contant geld genereert, waarmee andere producten of diensten worden aangekocht.⁸

Werkwijze van de “latitanti”

De Nederlandse criminoloog Edward Kleemans stelde in 2004 dat het voor een buitenlandse crimineel moeilijk was om zich in Nederland te vestigen. Volgens hem was het in Nederland niet eenvoudig om een nieuw leven te starten en een inkomen te genereren zonder door de overheid gezien te worden. Kleemans stelde dat zo iets moeilijk is in een klein en dichtbevolkt land met uitgebreide registratie van zaken als huisvesting, werk en belastingen (Kleemans, 2004). Deze stelling staat haaks op de indruk van opsporingsambtenaren en ‘ndranghetisti die zich over dit onderwerp uitlaten. Volgens spijtoptant Giorgio Basile zagen de Italiaanse maffiaorganisaties Nederland in de jaren ‘80 en ‘90 bijvoorbeeld al als een ‘vrijstaat’. Hij verwachtte dan ook meteen dat de daders van de zesvoudige moord in Duisburg van 2007 naar Nederland waren gevlucht (De Jong en Voskuil, *Dól op Nederland*, 2010). Het aantal van 10 *latitanti* die de afgelopen jaren in ons land werd aangehouden, lijkt dit gunstige klimaat in Nederland in de ogen van ‘ndranghetisti te bevestigen (interviews 8, 13, 14 en 15).

In dit onderzoek zijn verschillende redenen naar voren gekomen waarom Nederland een aantrekkelijk land is voor een internationaal gesignaleerd ‘Ndrangheta-lid om naartoe te gaan om zich schuil te houden en/of tijdens zijn verblijf criminele activiteiten in te ontplooiën. Deze opsomming is niet limitatief en niet slechts van toepassing op Italiaanse criminelen:

1. De internationale oriëntatie van de open Nederlandse economie. Vanwege het open karakter van de economie zijn er veel handelsstromen en vliegbewegingen van en naar Nederland. Zowel voor personen als voor goederen zijn er veel mogelijkheden om mee te liften op legale stromen (interview 22). Door het volume en de enorme diversiteit van het legale handelsverkeer blijft het risico van onderschepping van illegale goederen bovendien klein. Deze mogelijkheden worden verder vergroot door de open

⁸ Forgione stelt in *Maffia Export* dat ook bij de verdachte in een DNR-onderzoek thuis een miljoen euro aangetroffen werd. Dit klopt echter niet, blijkens het dossier en een interview met de toenmalige teamleider en de dossiervormer. Er werden geen bezittingen aangetroffen die duiden op een groot vermogen. Een aangetroffen fotorolletje – een vrij ouderwetse gegevensdrager – suggereert bijna het tegenovergestelde. Een ogenschijnlijk sobere levensstijl is ook zichtbaar in San Luca, bakermat van de organisatie. Een bezoek leerde dat er vrijwel geen villa's of dure auto's aanwezig waren.

- grenzen met andere Europese landen (interviews 8 en 14; De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010);
2. Een goed ontwikkeld financieel stelsel met specialistische dienstverleners (zoals trustkantoren die bedrijven in Nederland administratief ondersteunen terwijl de bedrijfsactiviteiten elders liggen). Daarnaast kent Nederland een gunstig vermogensbelastingregime (interview 23);
 3. Nederland is gunstig gelegen ten opzichte van diverse afzetmarkten en heeft een uitstekende infrastructuur over weg, water, spoor en door de lucht. Nederland is een Europees distributiepunt en logistiek knooppunt, wat zich uit in de rol van Schiphol en andere vliegvelden / Rotterdamse haven en andere logistieke overslagpunten (interview 22);
 4. Er heerst een beeld van een mild strafklimaat en liberaal klimaat ten opzichte van verdovende middelen en prostitutie (Bakker, 2007; De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010), waardoor misdaadondernemers graag in Nederland hun zaken blijven of komen doen (interview 22);
 5. Door de open economie, de diverse migrantengemeenschappen en de uitstekende infrastructuur kent Nederland een sterk internationaal karakter, met name in de Randstad (interview 22). Zo bieden de migrantengemeenschappen 'bruggenhoofden' en is "Marktplaats Amsterdam" een goede en bekende internationale ontmoetingsplaats voor (inter)nationale criminelen. Dit geldt vooral voor buitenlandse criminelen, die doorgaans onder de radar van politie en inlichtingendiensten blijven (interview 8);
 6. Het anonieme verblijf van buitenlandse criminelen wordt gefaciliteerd door de aanwezigheid van bereidwillige makelaars, de beschikbaarheid van anonieme prepaids en de afwezigheid van legitimatieplicht in sommige internetcafé's (interview 13);
 7. Italiaanse immigranten vormen een (al dan niet passief) netwerk van helpers (interview 2). Bovendien maakt de nabijheid van familie Nederland geschikt voor regelmatig bezoek over en weer (interview 6);
 8. De grote hoeveelheid Italiaanse horecazaken in Nederland vormen (in theorie) geschikte dekmantels voor Italiaanse maffialeden. Volgens een teamleider van de DNR die meerdere Italiaanse rechtshulpverzoeken heeft uitgevoerd, loopt de gemiddelde Nederlander weg met de "schattige", authentieke oudere Italiaan, of de charmante jonge Italiaan van de pizzeria of ijssalon op de hoek en denkt niet na over de vraag waar hij vandaan komt of wat hij buiten werktijd doet of gedaan heeft – laat staan waarom hij helemaal naar het koude Nederland is gekomen voor een relatief laagbetaalde baan (interview 13);
 9. De aanhoudende economische recessie maakt het gemakkelijker mensen om te kopen, zoals bij transportbedrijven, (lucht)havens, maar mogelijk ook

binnen de overheid (interviews 7 en 13). De moeilijke huizenmarkt vergemakkelijkt het met contant geld opkopen van panden en (tijdelijk) huren van koopwoningen zonder dat moeilijke vragen worden gesteld, zoals om een identiteitsbewijs (interview 13);

10. Ervaring – de 'Ndrangheta weet hier vanuit het verleden de weg (interview 7). Bovendien zou er een beproefd oud (smokkel)netwerk van de Cosa Nostra zijn overgenomen (interview 6).

Het ligt voor de hand dat de 'Ndrangheta diverse van de bovenstaande kenmerken benut ten behoeve van het organiseren van illegale activiteiten. Voor zover bekend hebben de voortvluchtige criminelen in Nederland echter geen vaste, professionele ondersteunende groep voor *latitanti* georganiseerd. Dat werd in eerste instantie wel door de Polizia di Stato vermoed, maar daar zijn nooit aanwijzingen voor gevonden. Er wordt niet aan getwijfeld dat er ook Calabriërs in Nederland zijn die logistieke steun bieden. Maar Italiaanse onderzoeken hebben die nog niet in kaart gebracht (interview 2). Bij onderzoeken van de DNR kwamen geen vaste steungroepen in beeld. De *locali* zoals die door het BKA en Gratteri in Nederland vermoed worden, dienen als steunpunt voor criminele activiteiten, niet als ondersteunende groep voor *latitanti* (interview 12).

Contrastrategieën

De in Nederland aangehouden voortvluchtige 'ndranghetisti gebruikten verschillende contrastrategieën om politie en/of rivaliserende clans op een dwaalspoor te zetten.

De vrouwen die bij de hoofdverdachte van een DNR-onderzoek op bezoek waren, maakten al vanaf hun vertrek in Calabrië omtrekkende bewegingen. Ze wisselden meerdere keren van voertuig, werden in Rome van het treinstation opgehaald door een man met een auto, en namen onlogische routes richting Nederland (interviews 6 en 14; Forgione, 2010). Ook in een ander DNR-onderzoek hielden de verdachten bij hun bewegingen rekening met de mogelijkheid van aanwezigheid van politie. Zo wisselden zij veelvuldig van tram, zonder duidelijke reden (interview 13). Hetzelfde gedrag viel te bespeuren bij verdachten in een derde DNR-onderzoek in en om Amsterdam (interview 15).

De aangehouden 'ndranghetisti maakten alle gebruik van valse identiteiten en/of hadden valse identiteitsbewijzen in hun bezit. Zo gebruikte een verdachte in een DNR-onderzoek na zijn aanhouding een valse Italiaanse naam tegenover de politie. De verdachte in een ander onderzoek gebruikte een vals Spaans identiteitsbewijs (interview 15).

De verdachten gebruikten in alle gevallen anonieme prepaids. In de afgeluisterde telefoongesprekken hadden zij contact met familie en spraken zij in code in het Italiaans en/of het Calabrisch. Ook maakten zij volgens een tolk veelvuldig gebruik van chatrooms op internet (interview 37). 'Ndranghetisti in het buitenland communiceren volgens het BKA met elkaar per telefoon, e-mail, in internetcafé's en in face-to-face gesprekken. Die vinden bijvoorbeeld in restaurants of in de auto plaats. Een analist van het BKA stelt dat de nieuwste generatie 'ndranghetisti onbezonnener te werk lijkt te gaan dan de vorige generaties (interview 12).

Huisvesting

Bij een DNR-onderzoek werd vastgesteld dat de gezochte 'ndranghetisti in het bezit waren van een luxueus appartement aan het Minervaplein te Amsterdam. Het werd niet gebruikt voor ontmoetingen met buitenstaanders. Italianen die tijdelijk overkwamen, werden ondergebracht in appartementen in Amstelveen. Tijdens het onderzoek bleek dat 'Ndrangheta-leden met safehouses werkten, ook in Aalsmeer. Koeriers kwamen over en werden daar tijdelijk ondergebracht (interviews 8 en 15). Huisvesting werd in bijna alle gevallen verkregen via tussenpersonen. Uitzondering was de verdachte in een ander DNR-onderzoek. Deze woonde bij zijn Nederlandse vriendin. In Amstelveen waren het huurappartementen die via stromannen gehuurd waren bij een Amsterdams makelaarskantoor. Dat was destijds in handen van een bekende Nederlandse crimineel. Een stroman kan bijvoorbeeld een Italiaan zijn die al tientallen jaren in Nederland woont en dan een appartement huurt (interviews 7, 8 en 13).

Geografische spreiding

De genoemde 'ndranghetisti werden alle aangehouden in de regio Amsterdam, namelijk Amsterdam, Hoofddorp en Diemen. Volgens Gratteri gaan 'ndranghetisti altijd ergens wonen waar ze weten dat er steun is in de vorm van familieleden of dorpsgenoten, of in elk geval een steungroep. Zij kunnen niet gaan en staan waar ze willen, dus moeten er bijvoorbeeld mensen zijn die boodschappen voor hen doen (interview 1). Een Italiaanse voortvluchtige kan echter goed onderduiken in vrijwel elke Nederlandse gemeente waar een Italiaans restaurant of ander Italiaans bedrijf is gevestigd. Het zou dus een misvatting zijn te denken dat voortvluchtige criminelen van de 'Ndrangheta zich alleen maar in Amsterdam en omstreken zouden kunnen ophouden. Amsterdam lijkt een geschikte plek om de redenen die in voorgaande lijst werden opgesomd. Daarbij is het inmiddels bekend terrein voor de 'Ndrangheta en andere Italiaanse maffiaorganisaties. Nieuwe voortvluchtigen kunnen er wegwijs gemaakt worden door leden die er reeds verblijven en dezelfde faciliteiten gebruiken die reeds

gebruikt zijn, bijvoorbeeld woningen en woningbemiddelaars (De Jong en Voskuil, 2010).

Gezinssituatie

De 'ndranghetisti die de afgelopen jaren in Nederland werden aangehouden, waren alle getrouwd maar woonden hier zonder hun vrouw en kinderen. Die woonden in Calabrië. Wel bestond bij een DNR-onderzoeksteam de indruk dat de vrouwen hier tijdens het verblijf van hun echtgenoten geregeld in Amsterdam op bezoek waren geweest. Zo werd bij de verdachte in een DNR-onderzoek een fotorolletje gevonden met eerder genomen foto's van de verdachte en zijn vrouw en kinderen in Nederland en Duitsland.

Volgens een tolk die in meerdere DNR-onderzoeken heeft meegewerkt, hebben voortvluchtige 'Ndrangheta-leden veelvuldig onderling contact. Zo werd vastgesteld dat zij bij belangrijke sportwedstrijden (voetbal en motorsport) samenkomen om televisie te kijken. Niet uit te sluiten valt dat zij deze wedstrijden ook in Nederlandse stadions en dergelijke gaan bekijken als hier Italiaanse teams of atleten aan wedstrijden deelnemen. Ook koken zij voor elkaar in het kader van gezamenlijke etentjes bij leden thuis. Daarvoor halen zij vaak ingrediënten bij Italiaanse speciaalzaken. Ook de nationale feestdag Ferragosto op 15 augustus wordt samen gevierd (interview 37).

Een locale zoals die door het BKA in Nederland vermoed wordt, bestaat uitdrukkelijk niet slechts voor het ondersteunen van latitanti, maar ook zeker ook het organiseren van criminele activiteiten (BKA, 2009). Een zwakke plek van latitanti is dat bij belangrijke zaken, maar ook op gezette tijden, altijd de familie in Italië of elders in de wereld wordt geraadpleegd. De Italiaanse politie gebruikt de kring om hen heen dan ook om ze op het spoor te komen (interview 8).

5.2.2. Verdovende middelen – smokkel en handel

Nederland speelt een belangrijke rol in de internationale handel in verdovende middelen. Daarbij fungeert ons land als:

- (a) importland - bijvoorbeeld voor cocaïne, heroïne, hasj, marihuana, morfine, en (met)amfetamines;
- (b) transitland - bijvoorbeeld voor cocaïne, heroïne en hasj; en
- (c) productieland - vooral voor synthetische drugs en hennep (Kleemans, 2004, United Nations, 2010).

De 'Ndrangheta gebruikt Nederland bij haar criminele activiteiten voornamelijk voor de eerste twee doeleinden. Zo is in een afgeluisterd telefoongesprek in

Colombia gezegd dat Nederland voor de 'Ndrangheta een belangrijk land is voor de invoer van cocaïne naar Europa (Gratteri en Nicaso, 2009). Er worden echter ook synthetische drugs, heroïne en softdrugs (hasj en marihuana) in Nederland ingekocht en door ons land naar het buitenland vervoerd.⁹

Import van cocaïne

Volgens Gratteri voert de 'Ndrangheta jaarlijks tussen de 24.000 en 36.000 kg cocaïne Europa in via Nederland. Deze stelling baseert hij op tagesprekken (interview 1). Volgens hem verloopt 20 tot 30 procent van de cocaïnesmokkel van Zuid-Amerika naar Europa via Nederland. Daarmee domineert de 'Ndrangheta de cocaïnehandel in Europa, aldus Gratteri (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010). Een deel daarvan is mogelijk voor de Nederlandse markt bestemd. Dat bleek op 15 november 2010 toen de Italiaanse politie in Calabrië 1000 kg pure cocaïne in beslag nam, waarvan een deel volgens de media voor Nederland bestemd was (interview 8). Een strategische DNR-rapportage stelt ook dat er indicaties zijn dat Italiaanse criminele organisaties een belangrijke rol spelen in het Nederlandse cocaïnemilieu. In het rapport wordt gesteld dat zowel de Camorra als de 'Ndrangheta cocaïne invoeren in Italië via Nederland. Andersom zouden Nederlandse criminelen ook verdovende middelen invoeren via Italië.

De internationale cocaïnesmokkel en –handel vormen in elk geval de belangrijkste inkomstenbron van de 'Ndrangheta (Gratteri en Nicaso, 2009; interview 8). De organisatie beheerst de cokehandel in Italië en vermoedelijk speelt zij een grote rol in de verspreiding door heel Europa (interviews 2 en 10; Gratteri en Nicaso, 2009). Italiaanse onderzoeken hebben uitgewezen dat de Colombiaanse kartels de 'Ndrangheta rechtstreeks uitkiezen. Dit doen zij om de volgende redenen: (a) de dichte familiestructuur van de 'Ndrangheta voorkomt spijtoptanten; (b) de enorme kasvoorraad – de 'Ndrangheta betaalt altijd, in tegenstelling tot andere groeperingen en (c) de 'Ndrangheta is over de hele wereld verspreid, mede als gevolg van de legale emigratie vanuit Calabrië (interview 2).

Een teamleider van de DNR tekent aan dat de 'Ndrangheta tot op heden niet in DNR-onderzoeken is voorgekomen als grote speler op het gebied van cocaïne in Nederland. Wel wist hij dat verschillende Nederlandse criminelen contact

⁹ Nicola Gratteri stelt in een interview met de Nieuwe Revu dat de 'Ndrangheta zich tegenwoordig ook in de productie van synthetische drugs in ons land begeeft (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010). Deze informatie wordt echter niet gestaafd door de gegevens van de DNR. Een vraag aan Gratteri om meer verduidelijking bleef onbeantwoord. Vandaar dat het onderwerp 'productie' niet meegenomen is in dit overzicht.

hebben met Italiaanse criminelen (interview 18). Prof. L. Paoli is sceptisch over de grootte van de rol die de 'Ndrangheta op het gebied van cocaïne in Europa zou spelen. In een mede door haar uitgevoerd onderzoek naar deze handel in België komt de 'Ndrangheta volgens haar niet naar voren. Een dominante positie zou volgens haar ook niet anders behaald kunnen worden dan door veel bloedvergieten ten koste van andere criminelen. Daarover is echter geen informatie bekend (interview 35).

Een ervaren medewerker van de CIE van de DNR is van mening dat Nederlandse criminelen het wel uit hun hoofd laten om te testen of de Italiaanse maffia-organisaties in Nederland bereid zijn geweld te gebruiken. Met hun internationale reputatie op dit gebied hoeven zij dat volgens hem niet meer te bewijzen. De afwezigheid van zichtbaar geweld houdt dus niet in dat de 'Ndrangheta in Nederland geen macht heeft. Volgens de CIE-medewerker kan een organisatie als de 'Ndrangheta haar doelen veelal bereiken door de inzet van ogenschijnlijk onbeduidende tussenpersonen. Als deze persoon duidelijk kan maken dat hij of zij de Italiaanse maffia vertegenwoordigt, heeft hij ook zonder het toepassen van geweld veel macht.

Ook de Amerikaanse Drug Enforcement Administration (DEA), de federale dienst voor drugsbestrijding, denkt niet dat de 'Ndrangheta de cocaïnemarkt in Europa domineert. Zij stelt wel dat de organisatie een belangrijke speler op de Europese cocaïnemarkt is. Haar onderlinge cohesie en de gemeenschappelijke achtergrond van de leden (cultureel/geografisch) maakt ze "anders dan andere Europese cocaïneorganisaties" (interview 10).

Gezien de reputatie van de 'Ndrangheta op cocaïnegebied is het opvallend dat de DNR tot op heden geen 'ndranghetisti is tegengekomen in haar delictgerichte opsporingsonderzoeken, noch duidelijk door de 'Ndrangheta ingevoerde partijen cocaïne (interview 26). Volgens Paoli wordt de rol van de 'Ndrangheta op het gebied van cocaïnehandel in Europa overschat door de Italiaanse autoriteiten. Deze zouden lijden aan een vorm van tunnelvisie, veroorzaakt door hun geringe kennis van buitenlandse talen, die hun toegang tot buitenlandse media en andere bronnen beperkt (interview 35).

Routes naar Europa

Rotterdam is de belangrijkste invoerhaven van verdovende middelen van de 'Ndrangheta in Nederland (Gratteri en Nicaso, 2009; Forgione, 2010; De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010). De transporten komen rechtstreeks uit Zuid-Amerika. Het Nationaal Dreigingsbeeld 2008 schetst dat de laatste jaren West-Afrika ook gebruikt wordt als tussenstation. Schepen uit die landen worden

minder streng gecontroleerd dan die uit Zuid-Amerikaanse landen (interview 8). De 'Ndrangheta heeft ook in West-Afrika vaste steunpunten opgezet, met name in Burkina Faso en Namibië (De Jong en Voskuil, 2010). Een bekende werkwijze is dat verdovende middelen te midden van een deklading bestaande uit fruit Europa binnen worden gebracht (interview 7).

Daarbij tekent een informatierechercheur van de DNR aan: "Ook de economische schade en oneerlijke concurrentie zijn factoren om rekening mee te houden. Het blijkt namelijk dat de dekladingen vaak slechts bedoeld zijn om de verdovende middelen te maskeren. De ontvanger krijgt de deklading er als bonus bij en kan dus tegen dumprijzen de handel op de markt brengen, hetgeen de marktwerking ondermijnt. De transportbedrijven die meewerken aan smokkel staan bovendien veel sterker dan de concurrentie doordat zij volop met illegaal verkregen vermogen kunnen werken. Zij kunnen hierdoor onder de prijs werken en zijn zodoende altijd voorzien van opdrachtgevers." (interview 19)

Leiding

Transporten van verdovende middelen richting Nederland worden georganiseerd door 'ndranghetisti die in Nederland gevestigd zijn (interview 1), maar ook door 'ndranghetisti in de ons omringende landen (BKA, 2009, interviews 11 en 12). Bij de criminele activiteiten van de 'Ndrangheta ligt de leiding in operationeel opzicht vandaag de dag bij een soort "kolonel". Een soort "luitenant" krijgt bij de operatie zelf echter de regie. Hierdoor blijft de "kolonel" onzichtbaar en wordt slechts de "luitenant" aangehouden. (interview 4). Zeer grote partijen worden volgens het BKA aangestuurd vanuit de *Provincia* in Italië (interview 12). Criteria voor wat een 'grote partij' is, konden echter niet worden gegeven.

Werkwijze

De modus operandi bij smokkel is dat de 'Ndrangheta de cocaïne tussen een deklading met legale handelswaar invoert via een (lucht)haven en daarna naar Italië vervoert, al dan niet via Duitsland en/of België. Volgens Gratteri heeft de 'Ndrangheta in Spanje en Nederland havenmedewerkers omgekocht. De 'Ndrangheta gebruikt ook lokale mensen die zelf een bedrijf hebben of contacten bij transportbedrijven inschakelen (interview 1). Het is ook mogelijk dat de ingevoerde cocaïne niet alleen bedoeld is voor de export richting Italië en andere Europese landen, maar voor de markt in Nederland. In de woning van een voortvluchtig 'Ndrangheta-lid werd zoals gezegd bij zijn aanhouding een bedrag van enkele honderdduizenden euro's in contanten aangetroffen. Ook had hij een geldcontroleapparaat en een geldtelmachine in zijn bezit. Het is mogelijk dat dit geld uit de handel in verdovende middelen in Nederland afkomstig was (zie 5.1.1).

Een Nederlandse 'top'-crimineel werd in 2010 aangehouden op verdenking van betrokkenheid bij de invoer van grote partijen cocaïne vanuit Zuid-Amerika. In dat onderzoek kwamen ook leden van de 'Ndrangheta en de Camorra voor. Het is niet ondenkbaar dat een deel van dergelijke ladingen, die mede georganiseerd worden door Italiaanse criminele organisaties, op de Nederlandse markt terechtkomt – zeker als er ook Nederlandse criminelen bij betrokken zijn.

Import van heroïne

In 2007 concludeerde een recherchekundige van de DNR in een rapportage over de heroïnesmokkel en -handel tussen Italië en Nederland dat deze grotendeels in handen van de 'Ndrangheta was. Uit dit rapport: "Alhoewel het niet uit de analyse van de opsporingsonderzoeken blijkt, kan op basis van de literatuur en interviews met sleutelfiguren worden gesteld dat (etnisch) Albanezen vanuit Italië actief zijn bij de uitvoering van de smokkel van en handel in heroïne naar Nederland en de rest van West-Europa. Zij vormen een samenwerkingsverband met de 'Ndrangheta, waarbij de Albanezen ondergeschikt zijn aan de 'Ndrangheta en vooral voor de uitvoering worden gebruikt. De Turkse csv's zijn wel actief op de heroïne markt tussen Turkije en Nederland maar gebruiken Italië enkel als doorvoerland van heroïne vanwege haar geografische ligging op de Balkanroute." (Bakker, 2007) De conclusie van een dominante rol van de 'Ndrangheta op dit gebied werd in mei 2010 echter betwijfeld door Italiaanse collega's van de DCSA. Volgens hen bepalen Turkse criminelen deze handel (interview 5). Ook in de CBA's Heroïne van de DNR van de afgelopen jaren wordt de 'Ndrangheta niet genoemd.

Export van verdovende middelen

De 'Ndrangheta exporteert cocaïne, synthetische drugs en softdrugs vanuit Nederland richting Italië en andere Europese landen. Uit onderzoeken van de DNR blijkt bijvoorbeeld dat hoofdrolspelers op het gebied van de synthetische drugs veelvuldig contacten onderhouden met Italiaanse criminelen (interview 20). Vanaf 2005 zijn bij de DNR zeven opsporingsonderzoeken verricht in relatie tot synthetische drugs waarin Italianen een rol hebben gespeeld. Niet bij elk onderzoek is zeker of het de 'Ndrangheta betrof.

In een van deze onderzoeken waren twee Nederlandse 'top'-criminelen betrokken bij het transport van meerdere miljoenen XTC-pillen naar Australië. Deze werden via Italië vervoerd. In een ander onderzoek werd een nieuwe lading pillen richting dat land vastgesteld. Daarin was ook een 'Ndrangheta-familie buiten Nederland en Italië betrokken. Volgens een strategisch analist van de DNR duidt de gang van zaken in dit onderzoek er niet op dat de 'Ndrangheta

de markt domineert, maar daarin ondergeschikt is aan de Nederlandse leveranciers (interview 20).

Het in kaart brengen van de rol die de 'Ndrangheta op de markt van de synthetische drugs speelt is tot op heden nooit specifiek een doelstelling van de DNR geweest. In elk geval was de organisatie in het verleden verschillende keren afnemer van grote hoeveelheden XTC-pillen, die via Italië naar Australië werden vervoerd (interview 20). Volgens Gratteri begeeft de 'Ndrangheta zich nu ook meer in de productie van synthetische drugs: "In Nederland wordt door de maffia recentelijk ook de mogelijkheden ontdekt van het fabriceren van synthetische drugs, zoals xtc." (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010). Dit wordt niet gestaafd door eigen politieonderzoek. In elk geval verschaft de 'Ndrangheta wel veel inkomsten aan bekende Nederlandse criminelen op het gebied van synthetische drugs en is zij mogelijk betrokken bij de smokkel naar Italië en wellicht ook andere landen. De DNR constateert uitgebreide relaties tussen Nederlandse 'top'-criminelen en verschillende Italiaanse criminele groeperingen, waaronder de 'Ndrangheta (interview 20).

Werkwijze

Bij de smokkel van synthetische drugs zijn onder andere transportbedrijven betrokken. In een DNR-onderzoek bleek bijvoorbeeld dat een lege vrachtwagen vanuit Italië naar Nederland reed. Er werd geld afgegeven. Vervolgens reed de vrachtwagen door naar Aalsmeer, om daarna met bloemen en/of drugs naar Italië terug te rijden. In het verleden zijn ook ladingen synthetische drugs via Italië naar de 'Ndrangheta in Australië gegaan (interview 20). Volgens een voormalig teamleider van de DNR duidt de hoeveelheid XTC-pillen in deze zaken erop dat de 'Ndrangheta en Nederlandse criminelen in het verleden zaken met elkaar gedaan hebben. Een onderneming op die schaal vindt volgens hem niet aan het begin van een samenwerking plaats (interview 14).

Transport

De goederenveilingen van bederflijke waar fungeren als beginpunt van veel drugstransporten richting Italië. Vanuit Italië komt in een dergelijk geval een persoon met een grote hoeveelheid contant geld. Hij regelt bijvoorbeeld een lading cocaïne, hetzij rechtstreeks bij een Zuid-Amerikaan hetzij via een Italiaanse tussenpersoon in Nederland. Hij zorgt ervoor dat het op transport gaat en vliegt dan weer terug naar Italië. Voor het vervoer wordt gebruikgemaakt van vrachtwagens en (kleine) huurauto's. Dat zijn auto's voorzien van Italiaanse of Nederlandse kentekens, die bij verschillende verhuurbedrijven worden gehuurd. Vanuit Duitsland of België kan ook een bedrijf uit een van deze landen worden gebruikt. In deze huurauto's worden telkens kleine pakketten cocaïne

gesmokkeld. Deze werkwijze (“smurfen”) zorgt ervoor dat de politie niet de indruk krijgt dat het om grote hoeveelheden gaat. Maar vijf transporten van bijvoorbeeld 20 kg zijn samen goed voor 100 kg. De kleine ladingen blijven veelal onder de radar van de politie en daarom is deze werkwijze een effectieve tactiek. Veel wordt gebruik gemaakt van de bloemenhandel richting Napels, vooral via Fréjus, de Gotthardtunnel en de Brennerpas. De open grenzen zorgen voor een geringe pakkans (interview 8).

Volgens het BKA gebruikt de ‘Ndrangheta voortvluchtigen voor het organiseren van de handel in verdovende middelen. De ‘Ndrangheta brengt voor het vervoer van de drugs koeriers over vanuit Italië. Dit zijn veelal jonge mannen zonder strafblad (interview 12). Vanuit Duitsland maken zij ook gebruik van jonge vrouwen (BKA, 2009).

Rolverdeling

Het BKA gaat er vanuit dat de ‘Ndrangheta de drugs zelf niet aanraakt. Dat laten ze over aan loopjongens. De ‘Ndrangheta controleert het proces en heeft bijvoorbeeld ook Albanen, Turken en andere Italianen voor ze werken (interviews 2 en 12). De ‘Ndrangheta gebruikt Nederland bij drugstransporten voornamelijk als transitland. Zij vervult hierin de rol van afnemer en heeft in Nederland rechtstreeks contact met leveranciers, op een gelijkwaardige basis. De ‘Ndrangheta beslist daarbij vermoedelijk dat Nederland deel uitmaakt van de smokkelroute, niet de leverancier. Bij het proces is in elk geval in alle stappen “een Calabrees” betrokken. Daarbij gaat het niet alleen om cocaïne. Volgens een onderzoeksleider van de Polizia di Stato wordt alles gesmokkeld waar gelegenheid voor is. De contacten worden ook gebruikt voor de smokkel en handel van andere goederen. Maar cocaïne is het meest rendabel. Het wordt niet in Nederland maar in andere delen van Europa vermarkt, waar er meer winst op te behalen valt (interview 2).

In de literatuur blijkt dat de ‘Ndrangheta in het verleden veelvuldig hasj en marihuana in Nederland kocht voor de invoer naar Italië (Ulrich, 2009). Ook in een DNR-onderzoek bleek dat hennep vanuit Nederland richting Italië ging. Een bekende Nederlandse crimineel reisde elf keer naar Italië om een transport van XTC en hennep te regelen (interview 20). Een ander voorbeeld van de betrokkenheid van de ‘Ndrangheta bij de handel in hasj en marihuana is de in 2010 bij het regiokorps Haaglanden ontslagen 38-jarige aspirant-agente Barbara F.. Zij had in het verleden banden met verschillende leden van de ‘Ndrangheta en werd door de Portugese autoriteiten ook aangemerkt als verdachte bij de smokkel en handel van grote hoeveelheden hasj vanuit Marokko in samenwerking met verschillende ‘ndranghetisti (interview 8, Landman, Gangsterliefje, 2010).

5.2.3. Economische delicten

Witwassen

Tijdens een bezoek aan Italië in het kader van dit onderzoek werd door meerdere respondenten gewaarschuwd voor witwaspraktijken door de 'Ndrangheta in Nederland. Deze zouden onder andere kunnen leiden tot grote nadelen voor legale ondernemingen die niet met crimineel vermogen worden gefinancierd. Deze kunnen bijvoorbeeld minder gunstige prijzen voor hun producten rekenen en hebben minder liquide middelen tot hun beschikking voor investeringen (interviews 1, 2 en 3). Ook kunnen transportbedrijven ingezet worden voor de smokkel van illegale goederen (interview 8). Tot op heden ontbreekt er in binnen- en buitenland een helder beeld van het delict witwassen voor zover het begaan wordt door de 'Ndrangheta. Het is vooral een mysterie waar de criminele omzet blijft (interview 3). Schattingen hierover lopen uiteen van rond de honderden miljoenen (interview 35), enkele miljarden (Arlacchi, 2009) of ongeveer 40 miljard euro (Gratteri en Nicaso, 2009). De hoogte van de bedragen in relatie tot Nederland zijn hoe dan ook niet zonder verder eigen onderzoek in te schatten.

Spijtoptant Giorgio Basile stelt in een interview met Nederlandse journalisten dat Nederland door de 'Ndrangheta in zijn tijd ook gebruikt werd voor het witwassen van opbrengsten criminele activiteiten. Hij zegt daarin: "Er werd hier in mijn tijd flink geïnvesteerd: in de bouw, in huizen, in restaurants. We hadden in feite te veel geld, we moesten het ergens investeren, witwassen." (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010).

De Italiaanse maffiaonderzoeker Antonio Nicaso zegt: "De 'Ndrangheta is niet alleen een drugsorganisatie, ze hebben ingewikkelde structuren om de opbrengsten wit te wassen. Ze kopen onroerend goed, investeren in bedrijven. De economische crisis komt ze daar goed bij van pas. In tijden van recessie zijn zij de enige groep met grote sommen geld. Dat kunnen ze nu extra makkelijk investeren, ook in Nederland. [...] De machtigste 'Ndranghetafamilies uit San Luca zijn wég van Amsterdam en Rotterdam. En alleen al het feit dat ze in Nederland aanwezig zijn, betekent dat ze er al geïnvesteerd hebben. De gebruikelijke volgorde is: eerst investeren, daarna sturen ze mensen om op de investeringen te letten. Nederland is voor de 'Ndrangheta een fantastisch land om zich te verbergen, handel te voeren, te investeren en te smokkelen. De 'Ndrangheta is dól op Nederland." (De Jong en Voskuil, Dól op Nederland, 2010)

Gratteri: "In Duitsland zijn er [...] veel restaurants en hotels in handen van de 'Ndrangheta. Uit onze onderzoeken tot nu toe is niet naar voren gekomen dat

dit ook in Nederland gebeurt. Maar dat betekent uitdrukkelijk niet dat het in Nederland niet voorkomt. We kunnen alleen maar zeggen dat er geen onderzoek naar gedaan is. Het gebeurt wel in Duitsland en België, en aangezien de wettelijke systemen daar op die van Nederland lijken, kan het in Nederland ook gemakkelijk gebeuren. Het zou een goed uitgangspunt zijn voor een onderzoek. Maar dat is heel moeilijk, want ze zorgen wel dat ze in Nederland geen feiten plegen, die de politie aanleiding zouden kunnen geven om een onderzoek in te stellen.” (interview 1) De GOA sluit daarbij aan: “We hebben geen aanwijzingen dat de ‘Ndrangheta in Nederland investeert of geld witwast. Maar we hebben aanwijzingen dat het in Duitsland en België wel gebeurt. Daar is het afkomstig van eigen onderzoek van de politie ter plaatse. We weten van een spijtoptant wel dat Colombianen veel in Nederland investeren.” (interview 3)

In het recente verleden liep er in Italië een groot witwasonderzoek naar twee dochtermaatschappijen van Telecom Italia. In totaal zou het gaan om een bedrag van ongeveer EUR 2,2 miljard. Bij deze witwasoperatie, waarin valse facturen werden uitgewisseld tussen bedrijven, werd behalve van twee bestaande bedrijven in Panama en Londen gebruikgemaakt van twee fictieve Italiaanse telecombedrijven. Deze vallen beide onder een Nederlandse BV die volgens de Kamer van Koophandel ingeschreven stond in Amsterdam (Veeger, 2010).

Volgens de FIOD-ECD kijken de Nederlandse autoriteiten op dit gebied ‘verkeerd’. Een medewerkster van de FIOD-ECD: “Het lijkt ondenkbaar dat als er tientallen, zo niet honderden miljarden per jaar verdiend worden met criminele activiteiten van grote maffiaorganisaties wereldwijd, Nederland ‘gespaard’ blijft van infiltratie van crimineel kapitaal op een meer dan incidenteel niveau (dus wat wij nu ontdekken in witwasonderzoeken c/q wat achterhaald kan worden in SFO’s e.d.). [Onze] conclusie luidde jaren geleden al: óf Nederland is niet interessant om crimineel kapitaal te investeren, óf we kijken ‘verkeerd’. De eerste optie lijkt, gezien de strategische geografische ligging én de strategische financiële structuur – heel veel verdragen – logisch gezien niet erg waarschijnlijk. Ergo: we kijken verkeerd. De vraag is: hoe moeten we dan kijken om te ontdekken waar het kapitaal zit, welke personen in de ‘bovenwereld’ dat kapitaal beheren en wat het doel ervan is? Want de ervaring leert dat ná economische infiltratie altijd politieke infiltratie volgt: als je zelf op de stoel zit waar de vergunningen worden afgegeven, dan werkt het een stuk makkelijker.”

Ook gaf de FIOD-ECD aan dat we in Nederland in dit verband alert moeten zijn op hedgefonds. In de Verenigde Staten wees senator Carl Levin de afgelopen jaren meerdere malen op het gevaar dat deze ‘durfkapitalisten’ door criminelen worden gebruikt voor het witwassen van crimineel vermogen. Deze hedgefonds

kopen bedrijven op met anoniem kapitaal, plaatsen één of meerdere mensen op een belangrijke maar niet erg aandachttrekkende plek, en bepalen zo het beleid van het bedrijf, of ontmantelen dit om onderdelen tegen winst te verkopen. De 'Ndrangheta kan om dezelfde redenen ook een gevaar vormen voor Nederlandse bedrijven in het buitenland, met name Italië.

Managers wisten van maffiaband

KOEN VOSKUIJL en HEDWIG ZEEDIJK

AMSTERDAM – De maffia heeft weten door te dringen tot het management van het Nederlandse bedrijf TNT Express in Italië. Een geveerde maffiafamilie voerde in 2009 zelfs onderhandelingen in het hoofdkantoor in Turijn.

Een bij dit gesprek aanwezige TNT-manager heeft bekend te hebben geweten dat de leider van deze familie een belangrijke crimineel is. Twee maanden geleden bleek tot verrassing van TNT Nederland dat

Prijsonderhandelingen werden gedaan door zoon van bendebaas

vier Milanese vestigingen van het bedrijf opdrachten uitbesteedden aan de 'Ndrangheta, de machtigste maffiatank van Italië. Naar nu blijkt, wisten Italiaanse managers al dat er met criminelen zaken werd gedaan.

Huidig manager onderaannemers Graziano M., verantwoordelijk voor alle 134 vestigingen in Italië, verklaarde op 18 maart dit jaar dat Pepé Flachi 'een figuur van een zeker crimineel gewicht' zou zijn. Flachi is leider van één van de maffiafami-

lies waarmee TNT Express in Milaan zaken deed. Zoon Davide Flachi voerde persoonlijk onderhandelingen over prijsafspraken met de directie van het Nederlandse bedrijf in Italië.

Graziano M. blijkt de tweede manager te zijn die wist van de criminele status van maffiabaas Flachi. Dit zou hem zijn verteld door de Milanese filiaalmanager Edoardo R., volgens justitie 'de pion' van de 'Ndrangheta binnen TNT. Telefoon-gesprekken tussen maffiosi wijzen erop dat zowel R. als M. betrokken waren bij deals met de maffia. Volgens TNT was 23 procent van de koeriersopdrachten in Milaan in criminele handen. De maffia werkte als onderaannemer van TNT Express.

Op 14 maart dit jaar arresteerde de Italiaanse politie 35 maffiosi op verdenking van drugshandel, afpersing en witwassen. Hun bedrijven bleken jaren als onderaannemer van TNT te hebben gewerkt.

Vier TNT-filiaalmanagers staan onder toezicht van justitie. Een woordvoerder van TNT Express laat weten blij te zijn dat justitie de filialen wil schoonvegen. Het bedrijf zegt volop mee te werken met justitie. Daarnaast zal TNT Express zelf 'een diepgaand onderzoek' uitvoeren en 'gepaste maatregelen' nemen als sprake blijkt van misstanden.

Bron: Parool, 2011

Oplichting

In een opsporingsonderzoek van een regiokorps was mogelijk sprake van grootschalige oplichting van Nederlandse bedrijven door de 'Ndrangheta. Deze informatie kwam bij de DNR binnen tijdens een opsporingsonderzoek naar een van moord verdacht 'Ndrangheta-lid dat zich in Nederland schuil zou houden. Dit onderzoek werd opgestart naar aanleiding van een Italiaans rechtshulpverzoek. De verdachte bleek op een veiling te werken en onder een valse Spaanse identiteit in ons land te verblijven (interviews 12, 13 en 17). Tegen deze verdachte lagen bij het desbetreffende regiokorps drie aangiftes van Nederlandse bedrijven. De bedrijven zouden door 'Ndrangheta-lid en enkele andere, tot nu toe onbekende Italianen opgelicht zijn. Uit het onderzoek van het regiokorps bleek dat hij freelance aanbrenger was van zakelijke contacten in Italië voor drie Nederlandse bedrijven. Het bedrijf waarmee het 'Ndrangheta-lid de Nederlandse bedrijven in de bloemensector in contact bracht in Italië, betaalde voor een eerste levering. Vervolgens kwam er uit Italië een grote bestelling, die wel geleverd maar niet betaald werd. Vanuit Italië werden de bloemen doorverkocht naar andere bedrijven. De drie Nederlandse bedrijven liepen een totale schade op van ongeveer twee miljoen euro. Een vertegenwoordiger van een van deze bedrijven ging naar Italië om te vragen waar het geld bleef. Hem werd geadviseerd zijn gezicht daar nooit meer te laten zien of hij zou zijn leven niet meer veilig zijn.

Rechercheurs van het regiokorps hebben getracht de verdachte te horen in een Penitentiare Inrichting (PI). Hij had van zijn advocaat echter het advies gekregen niet zijn cel uit te komen. Vervolgens is hij de procedure voor de overlevering naar Italië ingegaan en is hij niet meer gehoord. Er zijn volgens de rechercheurs geen "keiharde bewijzen" voor, maar zij veronderstellen dat meer leden van de 'Ndrangheta bij deze praktijken betrokken waren. Volgens de rechercheurs gaat het hierbij om het topje van de ijsberg. Er zouden alleen bij deze veiling al tientallen Nederlandse bedrijven zijn die slachtoffer worden van dergelijke oplichtingspraktijken vanuit Italië. Deze zouden echter geen aangifte doen, "omdat er toch geen stuiver te halen valt." Ook bedrijven in andere sectoren zouden hiervan schade ondervinden.

Zoals blijkt in *Het Engelengezicht*, houdt de 'Ndrangheta zich ook bezig met het oplichten van verzekeringsmaatschappijen (Ulrich, 2009). Dergelijke praktijken worden bevestigd door het BKA. Zo worden er vrachtwagens "gestolen" maar ondertussen heimelijk doorverkocht (interview 12).

Subsidiefraude

De Italiaanse politie meldt dat de aandacht van de 'Ndrangheta zich de laatste tijd vooral verlegt naar het gebied van de openbare aanbestedingen. Europese

subsidies zouden door het opzetten van bedrijven binnengehaald worden, waar vervolgens weinig tegenover staat. Een analist van Europol bevestigt dat dit een courant aandachtsgebied van de 'Ndrangheta is (interview 36). Op 10 juni 2010 werd bekend dat de Italiaanse justitie in verband met een omvangrijk maffia-onderzoek een Nederlandse trustmaatschappij, TMF, in beeld had gekregen. Het zou gaan om een onderzoek naar grootschalige fraude met bouwsubsidies in Zuid-Italië. Een bedrijfsonderdeel dat door TMF in 2008 werd overgenomen, had gewerkt in opdracht van een Italiaanse vennootschap dat aan vastgoedontwikkeling deed. De Italiaanse justitie was op zoek naar subsidiegelden die in verband daarmee aan de betrokken vennootschap zijn verstrekt. Het geld werd niet in Italië aangetroffen, waarna men het spoor naar Nederland volgde. Het onderzoek was opgezet door een Openbaar Ministerie in Calabrië (Van Aalderen en Mos, 2010).

Verdachte transacties

De FIU publiceert jaarlijks een overzicht met daarin onder andere een overzicht van verdachte *money transfers* vanuit het buitenland naar Nederland. Het veelvuldige gebruik van money transfers is ongewoon, omdat tussen Italië en Nederland zeer goed regulier bankverkeer mogelijk is. Een money transfer is relatief duur en wordt normaal gesproken slechts gebruikt voor noodsituaties, bijvoorbeeld voor het ondersteunen van familie in het buitenland.

Italië staat in de lijst van de hoeveelheid verdachte money transfers vanuit het buitenland richting Nederland sinds 2003 bovenaan. Het gaat hier steeds om transacties van duizenden euro's. Bij de kantoren waar de money transfers worden verstuurd en ontvangen, wordt volgens de FIU regelmatig gecorrumpeerd. Bij ophalen of verzenden is er wel identificatieplicht, maar deze wordt in de praktijk niet erg serieus genomen. Volgens de FIU moet de geldstroom gekoppeld worden aan criminaliteit. Als men geld naar Nederland stuurt, moet daar wat tegenover staan. Het gaat hier vermoedelijk om verdovende middelen, bij uitstek een product dat in Nederland geleverd wordt. Andersom zijn het opbrengsten die worden weggesluisd, of mensen die daar vandaan moeten komen.

Het vermoeden bestaat bij de FIU dat de ongebruikelijke transacties met Italië vooral gekoppeld moeten worden aan mensenhandel gepleegd door Nigerianen via Italië. Er zijn tot op heden geen aanwijzingen voor dat de 'Ndrangheta zich bezighoudt met de verdachte transacties. Verder onderzoek is echter nodig om hier meer duidelijkheid over te verschaffen (FIU jaaroverzicht 2008, interview 25).

5.2.4. Corrumperen van het overheidsapparaat

De 'Ndrangheta houdt zich sinds jaar en dag bezig met het actief belemmeren van de overheid bij het uitvoeren van haar controle- en opsporingstaak (Fijnaut en Bovenkerk, 1996; Paoli, 2004; pre-weegdocument DNR, 2005; Gratteri en Nicaso, 2009). In de Nieuwe Revu van 8 september 2010 verscheen een verhaal over de eerder beschreven zaak van Barbara F. Hierin werd ook gesteld dat Barbara F. een vriend had bij de AIVD (Landman, Gangsterliefje, 2010). Een analist van Europol noemt het zeer merkwaardig dat Barbara F. met deze achtergrond bij de politie gesolliciteerd heeft. Hij vermoedt dat ze vooraf wist dat de informatie over haar criminele verleden niet in de politiesystemen teruggevonden zou worden. Hij wijst in dit verband op het fenomeen van de 'maffia bourgeoisie', een kring van personen in de bovenwereld die hand- en spandiensten voor de maffia verzorgen zonder er lid van te zijn. Hierbij valt te denken aan ambtenaren bij gemeentes en provincies, maar ook werknemers in bijvoorbeeld de banksector, woningbouwverenigingen en bij energiebedrijven. Deze trekken personen na in hun systemen, passen gegevens aan of verlenen andere diensten (interview 36).

In 2010 werd de 38-jarige aspirant-agente Barbara F. door het korps Haaglanden ontslagen wegens het verzwijgen van haar criminele verleden. Begin jaren '90 had Barbara F. een verhouding met de zoon van een 'Ndrangheta kopstuk – degene die bij een eerder genoemde Nederlandse zakenman volgens een informant onder andere bazookas had besteld. Barbara F. werd begin jaren '90 door de Portugese autoriteiten aangehouden, samen met drie broers van de 'Ndrangheta-familie, op verdenking van betrokkenheid bij drugshandel. Barbara F. ging 15 maanden in voorarrest. Een rechter schorste dat, op voorwaarde dat zij het land niet zou verlaten. Zij moest daarvoor haar paspoort inleveren. Zij ging vervolgens echter naar de Nederlandse ambassade in Lissabon en kreeg een document waarmee zij het land kon verlaten. Toen zij opnieuw gesignaleerd werd, bestond het Schengen Verdrag nog niet. Een uitlevering was dus aan bepaalde voorwaarden verbonden. In 1996 werd zij in Nederland aangehouden voor een eventuele uitlevering aan Portugal. De uitlevering vond niet plaats. Voor Nederland kwam de signalering te vervallen en de justitiële informatie over Barbara F. werd in verband met de privacywetgeving uit de politiesystemen verwijderd.

Maar niet uit buitenlandse systemen. In februari 2010 werd zij op vakantie in Genua aangehouden. Ook voor Italië gold de oude uitleveringswet, omdat zij in 1996 door Interpol gesignaleerd was. De Portugese politie moest in 2010 daarom de informatie aanleveren op basis waarvan besloten moest worden of zij van Italië naar Portugal overgeleverd kan worden. Portugal leverde vervolgens niet genoeg informatie aan om haar uit te kunnen leveren, aldus een Italiaanse rechter.

Tijdens deze zaak bleek pas dat zij politieagente was. Het korps Haaglanden vernam van een van haar vrienden dat zij was aangehouden. Het korps informeerde vervolgens bij de Italiaanse autoriteiten om te achterhalen wat het onderzoek had opgeleverd. Het bleek een Portugees onderzoek te zijn. In 1994 was er wel een Italiaans onderzoek naar de betrokken 'Ndrangheta-familie geweest na de vrijlating van Barbara F. Destijds was één persoon niet aangehouden, namelijk de vriend van Barbara. Dat was de nummer vier, zogezegd, naast de drie broers die wel aangehouden waren.

De Nederlandse politie volgde destijds op verzoek van de Italiaanse autoriteiten de vriend van Barbara F.. Deze woonde op dat moment al geruime tijd in Nederland met haar samen. Hij werd verdacht van handel in hash. Tijdens dat onderzoek bleek dat Barbara F. de contacten onderhield, met allerlei personen in Italië en Nederland, over de handel. Haar vriend maakte ook gebruik van haar telefoonnummer. Zij wist duidelijk van de hoed en de rand, aldus de voormalige LO te Rome. Voor Italië was zij om onbekende redenen echter geen verdachte.

In 1994/1995 vond er ook een Italiaans-Marokkaans opsporingsonderzoek plaats. Hier werden gesprekken opgevangen die gevoerd werden met het nummer van Barbara F. In Marokko werden vier aanhoudingen verricht en een partij hash in beslag genomen. De vier gaven allemaal een andere naam op. Barbara F. voerde over de telefoon echter een gesprek waarin zij vroeg of ook 'de vader' was aangehouden. Op dat moment wist de Italiaanse politie dat het om de betrokken 'Ndrangheta-familie ging. Aangehouden werden onder andere haar vriend en een gevangenisdirecteur uit Spanje. Deze werden uitgeleverd aan Italië. Barbara's vriend werd veroordeeld tot 14 jaar celstraf, maar zij was zelf nog steeds geen verdachte. Pas later werd haar identiteit vastgesteld. Daarop werd het lange tijd stil.

In februari 2010 bleek zij een dochter van haar Italiaanse vriend te hebben. Barbara F. verklaarde echter dat zij sinds zijn aanhouding geen contact meer met hem gehad heeft en dat de dochter niet wist wie haar vader is (Landman, Gangsterliefje, 2010; interview 8).

De voormalige Nederlandse LO te Rome tekende in het voorjaar van 2010 aan dat de 'Ndrangheta voor haar inkomsten in belangrijke mate afhankelijk is van de opbrengsten uit de cocaïnehandel. Als Nederland daarin een belangrijke rol speelt, is ons land dus zeer belangrijk voor de 'Ndrangheta. Het ligt dan ook voor de hand dat de 'Ndrangheta in ons land invloed op de autoriteiten probeert uit te oefenen om deze goudader veilig te stellen. Dat kan onder andere gebeuren door het corrumperen van overheidsambtenaren door middel van omkoping, infiltratie, intimidatie of chantage (interview 8).

Professor Fijnaut acht de kans op dit soort praktijken in Nederland anno 2010 gering. Volgens hem koestert de 'Ndrangheta de luwte in Nederland en zou ze het wel uit haar hoofd laten om met dit soort praktijken de volle aandacht van politie en justitie in Nederland te trekken (interview 26). Daarmee is zijn standpunt bijgesteld ten opzichte van het mede door hem opgestelde rapport uit 1996 (Bovenkerk en Fijnaut, 1996). Gezien de ervaringen van de 'Ndrangheta in het buitenland kan echter niet gesteld worden dat Nederlandse bestuursorganen of opsporingsdiensten gevrijwaard zijn van corrumperende invloeden. Dit om:

- (a) toezicht te houden in investeringsgebieden;
- (b) een voorsprong te hebben als het gaat om het krijgen van Europese (bouw) opdrachten en overheidssubsidies die via dekmantelondernemingen of stromannen verkregen worden. Zoals de FIOD-ECD stelt: "Als je zelf op de stoel zit waar de vergunningen worden afgegeven, dan werkt het een stuk gemakkelijker." (interview 25); en/ of
- (c) de opsporing te ondermijnen en/of een stap voor te zijn.

Een analist van Europol stelt desgevraagd dat de 'Ndrangheta volgens hem 'zeker' zal proberen invloed uit te oefenen op de Nederlandse politiek (interview 36). Hierbij moet echter wel aangetekend worden dat dit in Nederland moeilijker zal zijn dan in Italië, gezien het gebrek aan een groot Calabrisch sociaal netwerk en een geringere bekendheid op het Nederlandse politieke terrein.

5.2.5. Wapenhandel

Uit het verslag van spijtoptant Giorgio Basile en het rapport van de BKA blijkt dat de 'Ndrangheta in het verleden handvuurwapens heeft ingekocht in ons land (Ulrich, 2009; BKA, 2009). Leverancier was iemand die in een "caravan" in de buurt van Arnhem woonde (Ulrich, 2009). Ook heeft de 'Ndrangheta volgens een spijtoptant van een Nederlandse zakenman bazoeka's gekocht en explosieven om gifschepen mee af te zinken voor de Italiaanse kust (Landman en Lensink, 2010). In maart 2004 werd in Italië een 'Ndranghetalid

aangehouden die uit Amsterdam kwam reizen met vuurwapens verpakt in Nederlandse kranten, gekocht van een persoon in Amsterdam (pre-weegdocument DNR, 2005).

5.2.6. Verborgen criminaliteit

De roemruchte reputatie van de 'Ndrangheta maakt het lastig het gevaar dat van de organisatie uitgaat goed in te schatten. Bij onderzoeken naar de Italiaanse maffia in het algemeen, en de 'Ndrangheta in het bijzonder, bestaat het gevaar dat de onderzoeker zich laat leiden door folklore en geromantiseerde beeldvorming, onder andere uit films en (populair wetenschappelijke) boeken en televisieprogramma's. Deze populaire bronnen vormen voor degenen die geïnteresseerd zijn in deze materie vaak de eerste kennismaking met de maffia. Deze bronnen zoeken vaak de sensatie en schilderen de Italiaanse georganiseerde misdaad, al dan niet in het belang van verkoop- en kijkcijfers, af als zeer machtig, gewelddadig en mysterieus. Deze beeldvorming is ook afkomstig van de maffia zelf, nuttig als zij is bij bijvoorbeeld het afdwingen van volgzzaamheid van de eigen leden, afpersing en agressieve bedrijfsovernames. Hierbij zal terdege rekening moeten worden gehouden bij het interpreteren van de onderzoeksgegevens, met name bij de inschatting van de hoeveelheid verborgen criminaliteit. Tijdens dit onderzoek werd door verschillende respondenten wel gewezen op dit fenomeen. Voorbeelden van verborgen criminaliteit zijn:

Bedrijfsinfiltratie

In het huidige economische klimaat zijn bedrijven wereldwijd extra kwetsbaar voor benadering door de maffia en andere misdaadondernemers. Dit is niet alleen het geval als het gaat om leningen, maar ook als extra inkomstenbron uit transporten met smokkelwaar (interview 8). In het criminele milieu speelt de 'Ndrangheta tegenwoordig zelfs de rol van bank, die garant staat voor de betaling van de betrokken partijen. Ook voor legale bedrijven kan zij in de huidige economische crisis optreden als een kredietverlener. Dit brengt grote risico's met zich mee voor degenen die in haar netten verstrikt raken (interview 5). Zo kan zij een bedrijf overnemen en concurrenten met prijsverlagingen uit de markt concurreren en/of rijp maken voor een overname. Een door de 'Ndrangheta overgenomen bedrijf kan dienen voor witwassen – waarmee concurrerende bedrijven en/of horeca-ondernemingen uit de markt worden gezet door grote investeringen – en voor andere doeleinden, zoals transport van drugs.

Woekerrente

Woeker is het vragen van onredelijk hoge rente bovenop een verstrekte lening. Verschillende respondenten in dit onderzoek hebben gewezen op het gevaar van woekerpraktijken door de 'Ndrangheta in het huidige economische klimaat, ook in Nederland (interview 3, 5 en 8). Er zijn echter geen concrete voorbeelden van bekend.

Afpersing

Afpersing is een van de traditionele specialismen van de 'Ndrangheta (Gratteri en Nicaso, 2009). Van afpersing door de 'Ndrangheta in Nederland zijn tijdens dit onderzoek geen gevallen aangetroffen. Wel maakte 'zusterorganisatie' Sacra Corona Unita zich hier in ons land "een beetje" schuldig aan (De Jong en Voskuil, 2010). In Nederland zijn in elk geval veel Italiaanse horecagelegenheden gevestigd. Daarmee is Nederland in potentie een bron voor afpersingen door de Italiaanse maffia, maar dat geldt ook voor Nederlandse horeca die het slachtoffer kunnen worden van Nederlandse criminelen. Onderzoek leert dat van afpersing zelden aangifte wordt gedaan (interview 23).

Een typische werkwijze van de Italiaanse maffia bij delicten als afpersing en bedreiging is het gebruik van een versluierde vorm van communicatie, die moeilijk herkenbaar is voor een persoon die niet uit de regio van herkomst van de desbetreffende organisatie komt. Ogenschijnlijke beleefdheden of nobele initiatieven als "collectes voor de familie van gevangenen" kunnen in deze culturele context een hele andere betekenis hebben en als zodanig moeilijk herkenbaar zijn voor de opsporing (Reski, 2009).

5.2.7. Stromannen en dekmantels

Stromannen

Zoals gezegd gebruikt de 'Ndrangheta geregeld stromannen bij het huren van huisvesting in Nederland (interview 8). In november 2009 kwam in het nieuws dat een advocaat uit Amsterdam mogelijk gebruikt was door de 'Ndrangheta om Colombiaanse drugshandelaren te ontmoeten. Hij werd sinds 2001 in Italië op basis van een afgeluisterd telefoongesprek verdacht van hulp aan onder meer kopstukken van de Cosa Nostra en de 'Ndrangheta. In het verleden wilden Italiaanse politieambtenaren hem in Nederland observeren en schaduwen. Dat werd toen geweigerd door het ministerie van Justitie (Van Aalderen en Van der Graaf, 2010). De advocaat is inmiddels in Italië geheel vrijgesproken van de aanklacht. Door de Nederlandse justitie werd de zaak niet onderzoekswaardig geacht. De zaak trok echter veel media-aandacht en is daarom beschreven.

Dekmantels

In Duitsland worden in het Lagebericht veelvuldig pizzeria's opgevoerd als dekmantels voor 'Ndrangheta-activiteiten (BKA, 2009). In Nederland kwamen tot dusverre twee Italiaanse restaurants voor in onderzoeken waar de 'Ndrangheta in voorkwam, en één in een onderzoek naar de SCU. De laatste twee speelden een centrale rol bij het organiseren van de invoer van grote partijen verdovende middelen vanuit Zuid-Amerika naar Nederland. Gezien de grote hoeveelheid horecagelegenheden in bijvoorbeeld Duitsland die volgens het BKA in handen zijn van de 'Ndrangheta, lijkt het waarschijnlijk dat meer horecabedrijven in Nederland door de deze organisatie gebruikt worden voor verschillende doeleinden. Deze sector is daarvoor zeer gevoelig, zoals reeds werd vastgesteld door Fijnaut (Kleemans, 2004).

6

Conclusies

Onderzoeksvraag 1 luidde: wat is er in de (wetenschappelijke) literatuur en in de bronnen bij politie en justitie in binnen- en buitenland bekend over samens-telling, organisatiestructuur en doelstelling(en) van de 'Ndrangheta in Nederland? De conclusies op basis van deze onderzoeksvraag zijn:

Op dit moment verblijven er vermoedelijk meerdere 'ndranghetisti in Nederland. Vast staat dat enkele zich hier langere tijd hebben schuil gehouden en dat dit waarschijnlijk nog steeds gebeurt. Ook ontplooit de 'Ndrangheta criminele activiteiten in Nederland. Er kunnen geen betrouwbare uitspraken worden gedaan over de organisatiestructuur in Nederland. Aannemelijk is dat de 'Ndrangheta de structuur zoals zij die gebruikt in Calabrië en elders in de wereld ook in Nederland toepast, dat wil zeggen die van een of meerdere *locales* van waaruit de criminele activiteiten worden georganiseerd. Voornaamste doelstelling hierbij lijkt het verdienen van geld en mogelijk het witwassen daarvan. De indruk bestaat dat in ons land meerdere 'ndranghetisti aanwezig zijn die een sleutelrol spelen bij criminele activiteiten van de organisatie, al dan niet binnen de structuur van een of meerdere *locales*. Schattingen van het aantal lopen uiteen van enkele tientallen (Gratteri) tot honderd (Polizia di Stato). Het is onbekend in hoeverre zij worden aangestuurd vanuit Italië of andere landen waar zich *locales* bevinden.

De organisatie is – voor zover bekend – met name actief in Amsterdam. Maar ook buiten de Randstad en vanuit de ons omringende landen onderneemt de 'Ndrangheta criminele activiteiten in Nederland. De verschillende Italiaanse maffiaorganisaties laten daarbij in eigen land en in het buitenland zien dat zij onderling samenwerken. Bovendien werkt de 'Ndrangheta samen met Nederlandse criminelen, Albanen, Turken, Colombianen, en andere Zuid-Amerikanen. Tot hun netwerk behoren ook 'vrienden' en land- of streekgenoten.

Onderzoeksvragen 2 en 3 luiden: met welke strafbare feiten worden leden van de 'Ndrangheta in Nederland in verband gebracht en welke rollen vervullen zij hierin? Wat is de werkwijze van de 'Ndrangheta in Nederland bij het plegen van delicten en/of het zich verschuilen voor opsporingsinstanties? De conclusies op basis van deze onderzoeksvragen zijn:

De 'Ndrangheta onderneemt verschillende soorten criminele activiteiten in Nederland, voornamelijk op het gebied van handel en smokkel van verdovende middelen en dan met name cocaïne en synthetische drugs. Zij neemt deze af van Zuid-Amerikaanse (cocaïne), Turkse (heroïne) en Nederlandse (synthetische drugs) criminelen en is zelf verantwoordelijk voor de doorvoer naar Italië en andere landen, waaronder Duitsland. Een onbekende hoeveelheid verdovende middelen, met name cocaïne, voert zij echter elders in Europa in en is mogelijk ook voor de Nederlandse markt bestemd. De 'Ndrangheta maakt voor het vervoer ondermeer gebruik van auto's die speciaal voor dit doeleinde gehuurd worden, en van transportbedrijven. De koeriers zijn veelal jonge mannen zonder strafblad, maar ook vrouwen worden voor de smokkel ingezet.

De 'Ndrangheta maakt zich volgens buitenlandse opsporingsdiensten als de Italiaanse diensten voor maffiabestrijding, de Amerikaanse DEA, het Duitse BKA en de Belgische Antimaffiadienst in Nederland schuldig aan grootschalige drugshandel. Het zou per jaar gaan om grote partijen cocaïne, XTC-pillen en een onbekende hoeveelheid heroïne en softdrugs. Ook wordt de 'Ndrangheta verdacht van het oplichten van Nederlandse bedrijven en van wapenhandel, witwassen en (Europese) subsidiefraude. Hiermee is de 'Ndrangheta in Nederland actief op verschillende aandachtsgebieden van de DNR: cocaïne, heroïne, synthetische drugs, georganiseerde hennepteelt en witwassen. Hoewel er enkele indicaties zijn die mogelijk duiden op het verwerven van een positie binnen de overheid, is een mate van corruptie en verwerving van macht in het openbaar bestuur zoals in Italië in Nederland niet aan de orde. Wel kan gesteld worden dat het verstandig is om diepgaander strafrechtelijk onderzoek uit te voeren om een beter zicht te krijgen op de aard en omvang van de 'Ndrangheta en om actieve cellen te ontmantelen.

Literatuurlijst

1. Aalderen, M. van, en B. Mos (2010, 10 juni) 'Italiaans onderzoek naar subsidiefraude', *De Telegraaf*.
2. Aalderen, M. van, en J. van der Graaf (2009, 1 december) 'Topadvocaat lid maffia', *De Telegraaf*.
3. Barzini, L. (1991) *The Italians*. London: Penguin.
4. CRI (1992) *Italiaanse misdaadorganisaties in relatie tot Nederland*. Den Haag: Centrale Recherche Informatiedienst.
5. Bovenkerk, F. en C. Fijnaut (1996) 'De Italiaanse maffia: haar aanwezigheid op Nederlandse bodem', in: *Inzake Opsporing. Enquetecommissie opsporingsmethoden*. Den Haag: SDU, Bijlage VIII, hoofdstuk VI.
6. Cinel, D. (1982) *From Italy to San Francisco. The immigrant experience*. Stanford: Stanford University Press.
7. Korps Landelijke Politiediensten (2008) *Criminaliteitsbeeldanalyse (CBA's) Cocaine en Heroïne*. Woerden: Dienst Nationale Recherche.
8. Korps Landelijke Politiediensten (2009) *FIU-jaaroverzicht 2008*. Zoetermeer: dienst IPOL.
9. Korps Landelijke Politiediensten (2009) *Nationaal Dreigingsbeeld 2008*. Zoetermeer: dienst IPOL.
10. Bundeskriminalamt (2009) *Die 'Ndrangheta in Deutschland. Analyse zu der Präsenz der 'Ndrangheta in Deutschland*. Wiesbaden: vertrouwelijk document.
11. Europol (2009) *Organized Crime Threat Assessment 2009* (van: www.europol.europa.eu)
12. Feller, P. (2008) *Maffia, misdaad aan de macht*. Amsterdam: Carrera.

13. Fijnaut, C. en L. Paoli (2004) 'Comparative Synthesis of Part III.' in: C. Fijnaut en L. Paoli (eds.) *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer, pp. 1035 – 1041.
14. Forgione, F. (2008) *'Ndrangheta. Boss luoghi e affari della mafia più potente al mondo. La relazione della Commissione Parlamentare Antimafia'*. Milaan: Baldini Castoldi Dalai.
15. Forgione, F. (2010) *Maffia export. Hoe 'ndrangheta, cosa nostra en camorra de wereld hebben gekoloniseerd*. Amsterdam: Ambo.
16. Fulvetti, G. (2004) 'The Maffia and the 'Problem of the Maffia': Organised Crime in Italy, 1820 – 1970', in: C. Fijnaut en L. Paoli (eds.) *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, Dordrecht: Springer, pp. 47-75.
17. Gratteri, N. en A. Nicaso (2009) *Bloedbroeders*. Amsterdam: Lebowski.
18. Jong de, S. en K. Voskuil (2010) *De Italiaanse mafia in Nederland*. Nieuw Amsterdam: Amsterdam.
19. Jong de, S. en K. Voskuil (2010) 'Dól op Nederland. Rotterdam spil van maffiapraktijken 'Ndrangheta', *Nieuwe Revu*, 04, 22-27.
20. Kleemans, E. (2004) 'Crossing Borders: Organised Crime in The Netherlands'. in: C. Fijnaut en L. Paoli (eds.) *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer, pp. 303 – 331.
21. Landman, C. en H. Lensink (2010) 'De deeltjes van Doei Doei' *Vrij Nederland*, 26 maart.
22. Landman, C. (2010, 8 september) 'Van gangsterliefje tot politieagent' *Nieuwe Revu* 36, pp 28-30.
23. Lunde, P. (2004) *Georganiseerde Misdaad*. Houten: Van Holkema en Warendorf.
24. Mesters, B. (2010, 15 juli) 'Maffia trekt noordwaards. "Ndrangheta centraal geleid', *NRC Handelsblad*.

25. Middelburg, B. en P. Vugts (2006) *De oorlog in de Amsterdamse onderwereld*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.
26. Paoli, L. (2003) *Maffia Brotherhoods*. Oxford: Oxford University Press.
27. Paoli, L. (2004) 'Organised Crime in Italy: Maffia and Illegal Markets – Exception and Normality', in: C. Fijnaut en L. Paoli (eds.) *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*, Dordrecht: Springer, pp. 263- 302.
28. Bakker, C. (gefingerde naam) (2007) *Heroïnesmokkel en –handel tussen Italië en Nederland*. Vertrouwelijk document.
29. Reski, P. (2009) *Maffia. Over peetvaders, priesters en pizzeria's*. Amsterdam: Lebowski.
30. Roth, J. (2009) *Maffialand Deutschland*. Frankfurt am Main: Eichborn.
31. Stille, A. (1995) *Excellente kadavers*. Amsterdam: Luitingh – Sijthoff.
32. Ulrich, A. (2009) *Het Engelengezicht*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.
33. United Nations Office on Drugs and Crime (2010) *The Globalization of Crime. A transnational organized crime threat assessment (TOCTA)* (van: www.unodc.org)
34. Veeger, M. (2010, 24 oktober), 'Miljardenfraude bij Fastweb en Telecom Italia', *Financieel Dagblad*.

Bijlage 1

Geïnterviewde personen

In **Italië** is gesproken met:

In Calabrië, regio van herkomst van de 'Ndrangheta:

1. een plaatsvervangend hoofdofficier van justitie te Reggio Calabria;
2. een onderzoeksleider van de Squadra Mobile te Reggio Calabria. De Squadra Mobile is een afdeling van de Polizia di Stato die onderverdeeld is in verschillende aandachtsgebieden. Deze onderzoeksleider staat aan het hoofd van de afdeling die zich richt op de bestrijding van de zware georganiseerde criminaliteit, waaronder de 'Ndrangheta;
3. twee rechercheurs van de Guardia di Finanza Catanzaro, Gruppo Operativo Antidroga (GOA). De Guardia di Finanza is een Italiaanse politiedienst die ressorteert onder het ministerie van Economie en Financiën. De GOA houdt zich bezig met drugsbestrijding;

In Rome, vestigingsplaats van verschillende centrale diensten die zich bezighouden met maffiabestrijding en vertegenwoordigers van hun buitenlandse tegenhangers:

4. in Rome werd gesproken met een onderzoeksleider van de ROS-Carabinieri. De Arma dei Carabinieri is een landelijke politiedienst van zowel het leger als de burgerbevolking. De Raggruppamento Operativo Speciale (ROS) is een elite-eenheid die zich onder andere richt op de bestrijding van de zware georganiseerde criminaliteit;
5. daarnaast is gebruikgemaakt van een presentatie die in mei 2010 bij de DNR gegeven werd door een vertegenwoordiger van de Direzione Centrale Servizi Antidroga (DCSA), de federale dienst voor de drugsbestrijding te Rome. Tevens werden er vragen aan hem gesteld;
6. een voormalig correspondent Italië voor een landelijk dagblad, die momenteel aan de Nederlandse ambassade te Rome werkzaam is als politiek medewerker. Deze persoon is sinds jaar en dag expert op het gebied van de Italiaanse maffia;
7. de huidige Liaison Officer (LO) van de Dienst IPOL in Rome, Italië;
8. de vorige LO te Rome en zijn Italiaanse assistente;
9. een teamleider van de *Rome Office* van de Federal Bureau of Investigation (FBI);

10. via de Foreign Liaison Officer (FLO) in Nederland van de Drug Enforcement Administration (DEA), de Amerikaanse federale dienst voor drugsbestrijding, werd deze dienst gevraagd om haar mening over en inzichten in de 'Ndrangheta in Europa en Nederland in het bijzonder. Deze informatie verkreeg hij van het kantoor van de DEA te Rome.

Tot slot is voor het verkrijgen van een beter beeld van de achtergrond van de 'Ndrangheta een bezoek gebracht aan de plaatsen Locrí en San Luca, bakermat van de organisatie.

In **België** werd gesproken met

11. een opsporingsambtenaar van de Antimaffiadienst van de Federale Politie te Brussel.

In **Duitsland** werd gesproken met

12. de auteur van het Lagebericht 'Ndrangheta uit 2008 van het Bundeskriminalamt (BKA) te Wiesbaden. Dit rapport is een samenvatting van Duitse politieonderzoeken over de 'Ndrangheta in samenwerking met Italiaanse opsporingsdiensten. De auteur geldt als een 'Ndrangheta-expert en is ook vandaag de dag bij voortduring met het onderwerp bezig namens het BKA. Bij het gesprek was eveneens een andere opsporingsambtenaar van het BKA aanwezig, die geldt als een expert op het gebied van de Italiaanse maffia.

Nederland

Met Nederlandse opsporingsambtenaren zijn gesprekken gevoerd over opsporingsonderzoeken waarin zij geparticipeerd hebben waar de 'Ndrangheta in naar voren kwam. Het beeld dat in dossiers naar voren kwam, moest worden aangevuld met informatie uit interviews. Naast een samenvatting van de relevante dossiers, konden deze personen inzicht geven over de informatie die zij zelf hebben opgedaan of die zij van buitenlandse collega's hadden gekregen.

De volgende personen zijn geïnterviewd:

KLPD

13. een teamleider van de DNR die opsporingsonderzoeken heeft geleid waarin de 'Ndrangheta naar voren is gekomen;
14. een voormalig teamleider van de DNR die enkele opsporingsonderzoeken met betrekking tot leden van de 'Ndrangheta heeft geleid;
15. een rechercheur en dossiervormer van de DNR die aan onderzoeken naar de 'Ndrangheta heeft gewerkt;

16. een informatierechercheur van de DNR die een pre-weegdocument over de 'Ndrangheta heeft geschreven;
17. een informatierechercheur van de CIE van de DNR;
18. een teamleider van een Flexibel Intelligence en Expertise Team (FIET) Heroïne en Cocaine (H&C) van de DNR
19. een informatierechercheur van het FIET H&C van de DNR;
20. twee strategisch analisten van de DNR;
21. de voormalige "reizende LO" in Italië, de voorganger van de eerste vaste LO voor dat land;
22. de teamleider van het Team Strategisch Onderzoek (TSO) van de DNR;
23. de plaatsvervangend teamleider van TSO
24. een recherche-officier van het Landelijk Parket, die tevens lid is van de stuurgroep van de DNR.
25. een analist van de Financial Intelligence Unit (FIU) van de dienst IPOL van het KLPD;
26. een medewerker van de Dienst Internationale Politiesamenwerking (CIT) van het KLPD;

Nederlandse regiokorpsen

27. een rechercheur van een regiokorps;
28. een recherchekundige van de districtsrecherche (DRR) bureau Zware Criminaliteit en het plaatsvervangend hoofd ZwaCri van de regiopolitie Amsterdam-Amstelland;
29. een informatierechercheur van regiopolitie Amsterdam-Amstelland;
30. een strategisch analist en een informanten-runner van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) van korps Amsterdam-Amstelland;
31. een rechercheur van de Bovenregionale Recherche van korps Rotterdam-Rijnmond met contacten bij de CIE van dat korps;
32. een analist van de CIE van het korps Limburg-Zuid.

Overige diensten

33. twee medewerkers van de Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst (FIOD-ECD): waarvan een bij het team Strategische Opsporingsinformatie (Utrecht), en een die werkzaam is bij de Belastingdienst, team Bijzondere Aanpak (Amsterdam);

Ter verbreding van de kennis en de toetsing van de ontstane beeldvorming omtrent het onderwerp, zijn bovendien externe deskundigen geraadpleegd. Dit waren:

34. prof. dr. C. Fijnaut, als hoogleraar verbonden aan de Universiteit van Tilburg, co-auteur aan het deel van Inzake Opsporing (1996) over de Italiaanse georganiseerde misdaad in Nederland;
35. prof. dr. L. Paoli, hoogleraar criminologie aan de universiteit van Leuven en auteur van Maffia Brotherhoods (Oxford, 2003). Professor Paoli is voormalig consulent van de Italiaanse antimaffiacommissie;
36. een analist van Europol, gespecialiseerd op het gebied van Italiaanse georganiseerde criminaliteit;
37. een tolk-vertaalster en expert op het gebied van de Italiaanse cultuur die bij verschillende DNR-onderzoeken naar de 'Ndrangheta is ingezet.

Bij alle interviews, zowel van de bij de zaakanalyses betrokken personen als van de sleutelfiguren, is een vragenlijst als leidraad gebruikt. Daar waar nodig is een tolk gebruikt.

Bijlage 2

Begrippenlijst over de 'Ndrangheta

Deze begrippenlijst is een selectie van de lijst in het boek *Bloedbroeders* van N. Gratteri en A. Nicaso, 2009. Deze schrijvers hadden de begrippen overgenomen van gerechtelijke verslagen en vonnissen. Formuleringen zijn daar waar wenselijk ingekort en bewerkt.

De boom van de kennis

De 'Ndrangheta wordt voorgesteld als een grote eik: de boom van de kennis. Aan de voet van de stam staat de *capo bastone* of *mammasantissima* [allerheiligste mamma], oftewel degene die de leiding heeft. De stam stelt de *sgaristi* voor, die de steunpilaar van de 'Ndrangheta zijn. De dikke takken die vanuit de stam ontspringen, zijn de *camorristi*; dat zijn leden met een lagere *dote* [zie hieronder] dan de vorige. De dunnere zijtakken zijn de *picciotti*, oftewel de soldaten van de 'Ndrangheta. De bladeren zijn de *contrasti onorati*, oftewel degenen die niet tot de 'Ndrangheta behoren. Ten slotte zijn er nog de bladeren die vallen, dat zijn de verraders die om die reden zijn voorbestemd om te sterven. De rang is in de taal van de 'Ndrangheta een *dote*, een bloem.

De bloem

De term bloem houdt altijd verband met de rangen in de hiërarchie van de organisatie. Deze wordt gebruikt in plaats van de term *dote* wanneer een ingewijde een hogere rang krijgt. Als een lid van de 'Ndrangheta voorstelt om een andere ingewijde een hogere *dote* toe te kennen, dan zegt men dat hij een bloem aanbiedt.

Termen

Een aantal termen die bij rituelen worden genoemd:

Società – de vergadering van meerdere ingewijden

Capo società – degene die de vergadering voorziet

Corpo di società – degenen die aan de vergadering deelnemen met uitzondering van de *capo società*;

Mastro di giornata (meester van de dag) – de ingewijde die belast is met de controle over het territorium en die de leden met elkaar in contact houdt in het gebied dat onder zijn bevoegdheid valt;

Locale – de plaats waar de vergadering wordt gehouden; het is ook de territoriale basisstructuur van de 'Ndrangheta
Contabile (boekhouder) – de ingewijde die de financiële verantwoordelijkheid voor de locale draagt
Crimine (van 'capo crimine', oftewel 'hoofd misdaad') – de ingewijde die de verantwoordelijkheid heeft over de criminele acties van een locale

Copiata

Dit zijn de drie namen die een ingewijde moet onthouden. Het zijn de namen van de *capo società*, de *contabile* en de *crimine* die hem hebben ingewijd of hem een hogere rang hebben toegekend. Telkens wanneer een ingewijde op een andere plaats komt dan die waaruit hij zelf afkomstig is, moet hij zijn *copiata* opzeggen.

De società minore

De verschillende hiërarchische niveaus, beginnend bij het laagste:

Contrasto onorato

Dit zijn personen van wie men vindt dat ze het waard zijn om toe te treden tot de 'Ndrangheta. De term wordt door 'ndranghetisti alleen gebruikt wanneer zij onderling met elkaar praten en niet-leden bedoelen die ingewijde zouden kunnen worden. Tegen de persoon zelf wordt de term nooit gebruikt. Wie geen ingewijde is en geen enkele criminele verdienste heeft, is een *contrastone* of een *contrastone* [grote *contrastone*].

Giovane d'onore (jongeman van eer)

Deze rang wordt gegeven op grond van geboorterecht aan zonen van leden van de 'Ndrangheta van wie vermoed wordt dat zij in de toekomst ook tot de organisatie zullen gaan behoren. De kwalificatie leidt niet per se tot toelating. Het is niet een echte rang, maar slechts een erkenning die op grond van geboorterecht toekomt aan de zonen van de mannen van eer.

Picciotto (jochie)

Ook wel '*picciotto liscio*' [ongeschoren jochie] genoemd. Dit is de eerste dote (rang) die een *contrastone*, dus een niet-ingewijde, kan krijgen wanneer hij toetreedt tot de 'Ndrangheta. Deze rang kan pas worden verworven op de leeftijd van veertien jaar. De inwijding tot de 'Ndrangheta gebeurt met een rite die *battesimo* (doop), *rimpiazzo* (vervanging) of *taglio della coda* (afknippen van de staart) wordt genoemd. De laatste term komt voort uit de traditie. In de taal van het Genootschap van Eer zeg je dat de *contrastone*, wanneer hij loopt, stof

doet opwaaien, zodat hij na het afsnijden van de staart loopt over een tapijt van gras en bloemen.

Om de rang van *picciotto* te krijgen en toe te treden tot een locale, moet de aspirant worden vertegenwoordigd door zeven leden, van wie zich één garant stelt. Zij moeten getuigen over de kwaliteiten van de aspirant en verklaren dat hij vrij is van smetten op zijn eer, verraad en tragedie (het verspreiden van geruchten of te veel vertellen aan de buitenwereld).

De compiti (de taken, het huiswerk)

De *compiti* worden meestal toevertrouwd aan iemand met de rang van *picciotto* en bestaan uit zuiver uitvoerende taken. Wanneer de ingewijde die zich met de *compiti* bezighoudt, zijn taken 'waardig en verdienstelijk' uitvoert – vanuit crimineel oogpunt gezien – kan hem een bloem worden aangeboden, wat betekent dat hij stijgt in de hiërarchie van de 'Ndrangheta.

Bevorderingen

De bevorderingen in rang gebeuren op grond van verdiensten, ofwel verdienstelijke handelingen ofwel verdienstelijk gedrag. Verdienstelijke handelingen houden verband met het uitvoeren van opdrachten. Verdienstelijk gedrag heeft te maken met het vermogen tot diplomatie, tot bemiddelen, tot onderhandelen dat de kandidaat heeft getoond.

Beschermheilige

De rituelen van de 'Ndrangheta zijn een synthese van het heilige en het profane. Gratteri: "De illegale oogmerken van de organisatie worden toegedekt met een aureool van religieuze heiligheid. Daarom heeft elke rang, tot een bepaald punt in de carrière van de 'ndranghetista, een religieuze referentie in de vorm van een heilige."

De inwijdingsrite

IJzer, vuur en ketenen

De inwijding tot het genootschap wordt ook wel de inwijding van ijzer, vuur en ketenen genoemd. IJzer refereert aan de dolk, vuur aan de kaars waarmee het heiligenprentje wordt verbrand, en ketenen aan de gevangenis, omdat elke ingewijde die ervaring vroeg of laat zal krijgen.

Formules en rituelen

Voor de formules en rituelen van een inwijdingsceremonie wordt verwezen naar het boek *Bloedbroeders* van N. Gratteri en A. Nicaso.

Camorrista

De camorra is de tweede dote in de hiërarchie. Een lid kan ook de rang van *picciotto* overslaan en meteen *camorrista* worden. Deze rang kent bovendien een aantal zogenaamde *sopra-dote*:

Camorrista semplice (eenvoudige camorrista) of *camorrista di società*

Het onderscheid hangt af van de manier waarop de dote wordt toegekend, namelijk of dat gebeurt met de inwijding tijdens een officiële vergadering, of met de eenvoudige inwijding die wordt gebruikt in de gevangenis.

Camorrista di fibbia ('fibbia' betekent gesp)

Deze rang is bevoegd om een vergadering waarbij een *picciotto* of een *camorrista semplice* worden ingewijd, bijeen te roepen en voor te zitten.

Camorrista formato (gevormde camorrista)

Deze mag de *capo bastone* van zijn eigen locale vervangen bij inwijdingen. Hij kan ook andere taken op zich nemen en zo nodig beslissingen nemen.

Camorrista di sgarro

Deze heeft acties uitgevoerd die vanuit crimineel oogpunt waardevol worden geacht, ook al hoeft daarbij niet per se bloed te vloeien. Een van de taken is het opeisen van de *pizzo* bij de slachtoffers van afpersing.

Vrij en gebonden

Dit is een status die een *camorrista di sgarro* kan krijgen. Zij hebben een grotere autonomie dan andere leden. Ze zijn gerechtigd om ook binnen de criminele organisatie onafhankelijk te handelen, ook al zijn ze geen *capo* en hebben ze niet alle treden in de hiërarchie van de 'Ndrangheta beklommen. Om deze status te krijgen moet men *camorrista di sgarro* zijn en blij hebben gegeven van een groot en onmiskenbaar crimineel vermogen, vooral bij het uitvoeren van bloedige acties.

Het debat

Onderdeel van het ritueel ter bevordering tot *camorrista* wordt in de ceremonie een debat tussen twee ingewijden ingelast. De een is vóór toekenning van de hogere graad, de ander tegen. De eerste brengt de positieve aspecten van de persoon die de bloem moet ontvangen naar voren, de tweede de negatieve.

Sgarrista (hij die verzaakt)

Op de boom van de kennis worden de *sgarristi* beschouwd als de steunpilaar van de 'Ndrangheta. Zij vertegenwoordigen de stam. Zij kent twee *sopra-dote*:

Sgarrista di sangue – deze rang wordt toegekend aan een ingewijde die tenminste één moord heeft gepleegd

Sgarrista definitiva – de hoogste rang in de Società Minore

Vereiste kwaliteiten

Om de ontwikkeling van de hiërarchie binnen de 'Ndrangheta beter te kunnen begrijpen, moet eerst meer gezegd worden over de persoonlijke eigenschappen waaraan een aspirant-ingewijde moet voldoen, of beter gezegd de vereiste kwaliteiten die degene die werd geobserveerd voor ontvangst van een bloem moest bezitten.

De *contrasto onorato* mag niet 'gehoord' zijn door zijn echtgenote, zuster of schoonzuster. Dat wil zeggen dat binnen zijn familie zijn echtgenote, zuster of schoonzuster, met wie bedoeld wordt de zuster van zijn echtgenote, trouw moet zijn aan haar wettige echtgenoot. Indien een van hen ontrouw is, wordt dat beschouwd als een 'smet' en dus als een belemmering voor de aspirant-ingewijde. Bovendien mogen personen die hebben getuigd tegen een verdachte, niet worden 'gedoopt', ook als die verdachte een tegenstander was, en personen die zich partij hebben gesteld in een proces mogen al helemaal niet gedoopt worden.

Deze belemmering vindt zijn rechtvaardiging in het principe van het Genootschap van Eer dat zegt dat men het recht in zijn eigen hand moet nemen zonder de vijand naar de gevangenis te sturen. Met andere woorden: ten aanzien van vijanden dient men zoveel mogelijk te voorkomen dat die veroordeeld worden. Lopende zaken worden onderling afgehandeld zodra de tegenstander wordt vrijgelaten. Overige belemmeringen zijn 'neigingen tot legaliteit', zoals zich aanmelden bij de politie of goed gedrag in het leger.

Deze voorwaarden worden belangrijker wanneer de ingewijde de rang van *sgarrista* krijgt toebedeeld. De *sgarrista* werd zo genoemd omdat hij moet leven buiten de regels en de gevestigde orde van de staat. Het is hem absoluut verboden om te gaan met ordehandhavers.

De locale

De locale kan worden beschouwd als het territoriale niveau van de organisatie. Meestal heeft een locale de bevoegdheid over een of meerdere dorpen in een gebied. De locale is de basisstructuur van de 'Ndrangheta in een bepaald dorp zodra er ten minste 49 ingewijden zijn, ongeacht van welke rang. Zodra er een locale gevormd wordt, moet dat worden meegedeeld aan de 'mamma' van San

Luca. Die stuurt vervolgens een vertegenwoordiger die de vergadering van de locale belegt in aanwezigheid van alle ingewijden van het dorp.

De voornaamste locale

Wanneer er ten minste 49 ingewijden zijn, dient men, om de controle over een bepaald territorium te kunnen uitoefenen, toestemming te vragen aan de voornaamste locale, die altijd gevestigd is in San Luca, omdat in dat territorium bijna alle inwoners van het mannelijke geslacht tot de 'Ndrangheta behoren en ook omdat al sinds mensenheugenis het heiligdom van Polsi (bij San Luca) de vergaderplaats is van de ingewijden.

De vergadering van Polsi

Deze vergadering wordt elk jaar gehouden op 2, 3 en 4 september en valt samen met het feest van de madonna die in dat heiligdom wordt geëerd, de Madonna van Polsi. Bij die vergaderingen zijn alle vertegenwoordigers aanwezig van alle locali verspreid over het hele land en soms ook van 'open' locali in het buitenland. De jaarlijkse vergadering van alle locali wordt "*crimine della montagna*" genoemd ter ere van het feest van de Madonna della Montagna, waarvan het heiligdom zich in Polsi bevindt. Deze madonna is volgens de traditie de beschermheilige van alle 'ndranghetisti. Tot de crimine van Polsi behoren de vertegenwoordigers van de locali van heel Noord- en Midden-Italië. Elke vertegenwoordiger doet verslag van de activiteiten van zijn eigen locale.

Activering van de locale

Tijdens de eerste vergadering van een nieuwe locale worden de *capo bastone*, de boekhouder en de *capo crimine* benoemd. Vanaf dat moment is de locale actief. Als een lid is ingewijd op een andere plaats dan de locale van de plaats waar hij woont (bijvoorbeeld in de gevangenis), moet hij een officieel verzoek indienen om te worden opgenomen bij de locale tijdens een speciaal daartoe belegde vergadering. Na het verzoek heeft de *capo locale* tien dagen de tijd om te beslissen. In die tien dagen verzamelt hij informatie bij de personen die tot de *copiata* van de verzoeker behoren. Wanneer hij deze informatie heeft gekregen, wordt de tweede vergadering belegd en wordt aan de oorspronkelijke *copiata* de *copiata* van de locale toegevoegd. Vanaf dat moment is de nieuweling toegetreten tot de locale en moet hij gehoorzamen aan alle rechten en plichten van die locale. Elke *picciotto* kan alle volgende rangen doorlopen, ook buiten de locale waartoe hij behoort. Die rangen worden hem toegekend in de locale waar hij oorspronkelijk vandaan komt.

Open locale

Een locale is 'open' wanneer de voornaamste locale, dus de locale van San Luca, goedkeuring heeft gegeven.

Gesloten locale

Deze heeft geen toestemming van de voornaamste locale.

Actieve locale

Een locale is 'actief' wanneer er ten minste een keer per maand wordt vergaderd door de leden.

Passieve locale

Hier vinden niet regelmatig vergaderingen plaats.

De vergaderingen

Over het algemeen vinden de maandelijkse vergaderingen plaats op de 29e van elke maand, in de avond (het is traditie dat de vergaderingen van de 'Ndrangheta altijd worden gehouden bij ondergaande zon). Vergaderingen van de afzonderlijke locali worden gehouden in de buitenlucht en ten minste één keer per maand belegd. De vergadering van de locale wordt belegd door de *capo società*. Hij geeft de *mastro di giornata* om alle ingewijden ten minste drie dagen van tevoren op de hoogte te stellen van de vergadering. Het is verplicht om ongewapend naar de vergaderingen van de locale te komen.

De cosca

Een cosca is een 'Ndranghetafamilie en bestaat uit de componenten van de familie en ingewijden van de familie. Elke familiehoofd kan nieuwe elementen inbrengen die hij vertrouwt en die hij vervolgens zal voorstellen aan zijn locale om de inwijding officieel te maken. Het is ook mogelijk dat een familiehoofd niet aan de locale vertelt wie er tot zijn cosca behoren om hen te kunnen gebruiken voor speciale activiteiten.

Gedetacheerde 'ndrina

Wanneer een familie 50 of 60 leden heeft, mag het familiehoofd aan de *capo bastone* melden dat hij een gedetacheerde "'ndrina" wil oprichten. Het woord 'ndrina betekent hetzelfde als cosca, alleen behoort die laatste term niet tot het specifieke jargon van de 'Ndrangheta. Vervolgens gaat het familiehoofd naar San Luca om toestemming te vragen voor zijn gedetacheerde 'ndrina – dat wil dus zeggen: losgemaakt van de oorspronkelijke locale. Hij vertelt dan ook in welk territorium deze nieuwe 'ndrina zal opereren. Dat territorium kan behoren tot de locale van herkomst, of het kan territoria van meerdere locali bestrijken.

In dat laatste geval is het hoofd van de nieuwe 'ndrina verplicht om naar de *capo bastone* van de locale buiten het territorium van herkomst te gaan en hem de aanwezigheid van de nieuwe 'ndrina te melden, met de wederzijdse verplichting "elkaar de nieuwtjes door te geven", oftewel elkaar op de hoogte te houden van de respectievelijke activiteiten. In jargon wordt een gedetacheerde 'ndrina "de bastaard" genoemd omdat zij zich verwijderd van de moeder waaruit zij voortkomt. De capo 'ndrina mag zich ook buiten de locale zo noemen en heeft in die zin volledige autonomie ten opzichte van de locale van herkomst, die daarmee dus een deel van zijn macht verliest. De *capo bastone* van de locale van herkomst wordt niet langer op de hoogte gesteld van de activiteiten van de nieuwe 'ndrina, behalve tijdens de jaarlijkse vergadering in Polsi.

Soms heeft een nieuwe 'ndrina meer leden dan de locale van herkomst. Uit één locale kunnen zich meerdere 'ndrine vormen, die elk een eigen territorium hebben. Het hoofd van een 'ndrina kan weer andere gedetacheerde 'ndrine opzetten in andere territoria. In die gevallen hoeft hij geen enkele goedkeuring te vragen, maar dit slechts te melden aan de capo van de locale in wiens territorium de gedetacheerde 'ndrina zich gaat vestigen. In het algemeen zal het hoofd van een nieuwe 'ndrina territoria bezetten waar de gevestigde locali zwak zijn en er zelfs belang bij kunnen hebben om een machtige 'ndrina onderdak te bieden, waarmee zij bescherming en prestige kunnen krijgen. Is dat niet het geval, dan kunnen er conflicten ontstaan met daaruit voortvloeiende oorlogen. Wanneer een capo 'ndrina buiten Calabrië wil opereren, kan hij een locale openen waar nog geen locale bestaat, of zich als een gedetacheerde 'ndrina presenteren waar wel al een locale is.

Società Maggiore

Tot de Società Maggiore behoren alle leden van de 'Ndrangheta die de rang van *Santista*, *Vangelo* of hoger hebben.

Società Minore

Tot de Società Minore behoren de *picciotti*, de *camorristi* en de *sgarristi*. De beide niveaus hebben eenzelfde structuur, met dezelfde functies, ook al is de *capo locale* altijd lid van de Società Maggiore.

De functies binnen de Maggiore

- *Capo società* – voert het bevel over de gehele locale, heeft leidinggevende en organisatorische taken en beslist over de activiteiten die door de leden moeten worden uitgevoerd.

- *Contabile* (boekhouder) – de financieel verantwoordelijke van de Maggiore, beheert de opbrengsten van de illegale activiteiten, beheert de zogenaamde *baciletta* of *bacinella*, een speciaal fonds waarin een deel van de inkomsten van de leden van de locale samenvloeit en dat dient om hulp te bieden aan leden in nood. Met dit fonds worden salarissen van leden aangevuld, wordt geld gegeven aan gedetineerden, juridische kosten betaald, enz.
- *Crimine* – beheert en coördineert de criminele en bloedige acties die moeten worden uitgevoerd door de leden van een bepaalde locale. De crimine ‘leidt’ in technische zin de vuurgroep.
- De vuurgroep – bestaat uit die leden die het best zijn in het gebruik van wapens en wordt ingezet bij het plegen van moorden. De groep is rechtstreeks afhankelijk van de *capo bastone*, ook al is de *crimine* degene die beslist of en hoe de groep wordt ingezet. Binnen de ‘ndrina is de vuurgroep alleen afhankelijk van de *capo ‘ndrina*. Ook omdat in de ‘ndrina het equivalent van *crimine* ontbreekt. Vaak weten de andere leden van een ‘ndrina niet wie de vuurgroep vormen. De wapens van de locale vallen onder de verantwoordelijkheid van de *crimine*, die er via een aantal jonge leden zorg voor draagt dat ze verstopt en onderhouden worden.
- *Mastro di giornata* – meester van de dag. Hij is degene die de leden controleert en hen op de hoogte stelt van nieuws. Hij is belast met het onderhouden van contacten met afzonderlijke leden, hij deelt de opdrachten uit en legt verbindingen. Hij moet waken over alles wat er in het territorium gebeurt en stelt de leden op de hoogte van vergaderingen. Wanneer hij dat doet, draagt hij een rode *camuffo* (foulard) met een knoop opzij.

De functies binnen de Minore

De functies van de afzonderlijke leden van de Società Minore kunnen zijn: *capo giovane* (jonge capo), *puntaio* (messenexpert) en *picciotto di giornata* (jochie van de dag). Zij komen wat taken betreft overeen met die van respectievelijk *capo società*, boekhouder en *mastro di giornata*.

De gedetacheerde

Een speciale figuur is de gedetacheerde. Dat is een lid dat om verschillende redenen, zoals gezondheidsproblemen, familieaangelegenheden of verhuizing van het territorium, maar ook om voorzorgsmaatregelen, de locale verzoekt te worden gedetacheerd voor zolang dat nodig is. Zodra de *mastro di giornata* hiervan op de hoogte is gesteld, gaat hij praten met de *capo società* en de *capo locale*, die al dan niet hun toestemming geven, afhankelijk van de geldigheid van de opgegeven redenen. De gedetacheerde verliest zijn eventuele functie binnen de locale, maar niet zijn rang. Hij wordt niet ingezet bij de activiteiten

van de locale, noch geïnformeerd over wat er binnen de locale gebeurt. Als gezondheidsproblemen of ernstige familieomstandigheden de reden zijn voor de detachering, blijft de gedetacheerde zijn maandloon ontvangen. Er bestaat nog een ander soort detachering, en dat is wanneer iemand vrijwillig heeft besloten de organisatie te verlaten. De procedure voor het afgeven van een verklaring van geen bezwaar door de locale waartoe het lid behoort is dezelfde. Niettemin kan voor leden met de rang van *santista* en hoger, die dus behoren tot een hoger niveau in de organisatie, de detachering op elk moment worden opgeheven indien de organisatie dat eist.

De contributie aan de mamma

Elke locale betaalt contributie aan de 'mamma' oftewel de locale van San Luca. Deze wordt naar eigen goeddunken beheerd door de *capo società* van San Luca. Bij deze gelegenheden worden besluiten genomen over de strategieën van de organisatie, worden de zaken en eventuele onenigheden tussen groepen besproken.

In geval van vete

In geval van heftige meningsverschillen binnen een locale doen de betrokken families daarvan melding aan de *capo società*. Hij schorst de locale en informeert de locale van San Luca. Vervolgens informeert de *capo crimine* bij de *capo società* wat de aanleiding voor de vete is. Als er al bloed vergoten is, geeft hij toestemming voor het openen van de vete, want bloed is niet goed te maken. Als er nog geen bloed heeft gevloeid, probeert hij de partijen te verzoenen. Soms worden vetes afgesloten met een huwelijk tussen twee leden van de verdeelde families. Deze beslissing wordt door de *crimine* genomen tijdens de jaarlijkse vergadering in Polsi, die wordt voorgezeten door de *capo crimine* van heel Calabrië. In juli 2010 werd deze, de 80-jarige Domenico Oppedisano, overigens aangehouden in Rosarno.

Moord

Wat moord betreft luidt de regel: als de persoon die moet worden gedood niet tot de organisatie behoort en evenmin behoort tot de ordehandhavers noch politieke functies bekleedt, is de locale om zo te zeggen soeverein. Zij beslist autonoom, op voorwaarde dat het slachtoffer binnen het territorium van die locale wordt gedood. Als het slachtoffer dat niet tot de organisatie behoort maar toch moet worden gedood zich in het territorium van een andere locale bevindt, is daarvoor toestemming nodig van de top van die andere locale.

Anders is het wanneer het slachtoffer een 'man van eer' is, dat wil zeggen een ingewijde in de 'Ndrangheta, Cosa Nostra, Camorra, Sacra Corona Unita, of

behoort tot bijzondere categorieën zoals politie of carabinieri, rechterlijke macht, politiek of in het algemeen een opvallende figuur is. In die gevallen moet het verzoek van te voren op een hoger niveau worden besproken. Dan is het nodig een vergadering te beleggen van alle *capi locale*, en verzoekt de belanghebbende cosca om een vergadering van de crimine, die bestaat uit de zeven belangrijkste crimine van de provincie: San Luca (capo crimine), Africo, Plati, Rosarno, Gioiosa Ionica, Ciro Marina, Sinopoli.

Voorzitter van deze vergaderingen is de *capo crimine*, die gekozen is tijdens een vergadering bij het heiligdom van Polsi waarbij alle crimini van de verschillende locali aanwezig waren. Bij die verkiezing wordt rekening gehouden met de criminele en organisatorische capaciteiten van de kandidaat bij de voorbereiding van eerdere moorden. Deze functie wordt toegekend voor het leven. Als het besluit is genomen, zorgt de *crimine* van de locale die om de moord heeft gevraagd, dat de moord op de vooraanstaande persoon wordt uitgevoerd.

Sancties

De 'Ndrangheta is bijna uitsluitend gebaseerd op sociale regels die haar bestaan waarborgen, buiten de staat en gericht tegen de staat. Net als in elke maatschappij functioneert een regel alleen als de sanctie, dat wil zeggen de dreiging van een consequentie die degene die de regel schendt zal treffen, snel en effectief is. Met andere woorden: hoe doeltreffender de sanctie, des te effectiever de regel. Dit is het sterkste punt van de 'Ndrangheta, want haar kenmerk is de zekerheid dat de regel zal worden toegepast. Als de sanctie eenmaal is voorgeschreven, zal die vroeger of later worden uitgevoerd.

Nalatigheden en fouten

De zogenaamde misdrijven die ingewijden kunnen begaan, kunnen worden onderscheiden in "nalatigheden" en "fouten".

Nalatigheden zijn lichte overtredingen en altijd informeel van aard. Zij worden gestraft met een maand schorsing van de locale of betaling van een geldboete.

"Fouten" daarentegen worden gestraft met de dood, of soms moet de ingewijde van alles afstand doen en wordt hem de kwaliteit van bandiet afgenomen en wordt hij gereduceerd tot *contrasto* zonder eer. In dat geval wordt die persoon "verzuimd" genoemd.

Verzuimd

Wanneer iemand "verzuimd" is, moet hij een ritueel ondergaan waarin hij wordt uitgekled en bedekt met uitwerpselen. Wanneer twee ingewijden een

afpraak met elkaar hebben en een van hen is te laat, is het eerste halfuur tolerantie, meer dan een halfuur is nalatigheid en meer dan een uur is een fout. Als er geen geldige reden is waarom hij te laat is, wordt hij geschorst door zijn locale of krijgt hij een geldboete. Het woord nalatigheid wordt in de taal van de 'Ndrangheta gebruikt om aan te geven dat een ingewijde zich een aantal lichte vrijheden kan permitteren (bijvoorbeeld: als een ingewijde de straat oversteekt vóór een andere ingewijde van een hogere rang, wordt hij gewezen op deze nalatigheid, waarbij hij dan moet antwoorden: "Nalatigheid is mensen eigen.")

Als de regels van de organisatie geschonden worden door iemand die behoort tot de Minore, moet de vergadering van alle leden van de Minore over hem oordelen en hem veroordelen. Zo ook oordeelt de vergadering van de Maggiore over een lid van de Maggiore dat de regels geschonden heeft. Als echter degene die de regels schendt de dote van *santista* of hoger heeft, moet de vergadering van de zeven crimini bijeenkomen om over hem te oordelen en hem te bestraffen.

Op het niveau van de Maggiore is er ooit een regel bijgekomen die was overgenomen van de Cosa Nostra, namelijk dat een *santista* die een fout had begaan, door middel van zelfmoord zijn eer en zijn familie kon redden. Het gaat hier om een regel die in Calabrië nooit is toegepast.

Fouten zijn altijd te herleiden tot smet van de eer, verraad en tragedie, waarop de doodstraf staat.

Smet op de eer

Van schending van de of smet op de eer is sprake wanneer een ingewijde die getrouwd is seksuele contacten heeft met de dochter van een andere ingewijde, of wanneer een ingewijde een verhouding heeft met de echtgenote van een andere ingewijde. In die gevallen heeft de beledigde partij het recht de ander te straffen met de dood, en als hij dat zelf niet doet, wordt hij zelf "verzuimd" omdat hij heeft getoond dat hij geen eer heeft.

Smet van verraad

Van smet van verraad is sprake wanneer een lid van de 'Ndrangheta in de rechtbank getuigt tegen een andere ingewijde, of informatie over de organisatie openbaar maakt. Zo kwam op 19 oktober in het nieuws dat de 'Ndrangheta in Milaan een 35-jarig vrouwelijk familielid had opgelost in zuur omdat ze met de politie had samengewerkt. De politie arresteerde vier verdachten, onder wie de vader van haar dochter. De ex-man zat achter de moord, volgens de politie.

De vrouw had de politie zeven jaar lang informatie gegeven over haar familie en die van haar ex-man.

Tragedie

Van tragedie is sprake wanneer een lid van de 'Ndrangheta voor persoonlijke doeleinden dusdanige gedragingen aan de dag legt dat andere leden zijn schuld moeten dragen, of wanneer er naar aanleiding van die gedragingen oorlogen uitbarsten tegen meerdere clans die direct of indirect tot voordeel strekken van de *tragediatore* (tragediemaker).

Onmogelijk om de band van het genootschap te breken

Het is absoluut onmogelijk voor de ingewijden om de eed en de band van het genootschap te verbreken. Deze verbintenis kan alleen worden verbroken door de dood van de ingewijde, door verraad of door een besluit van de *capi*, indien de ingewijde niet langer waardig en verdienstelijk wordt geacht om een man van eer te zijn. De kans dat iemand die uit de 'Ndrangheta is verstoten in leven blijft, is heel klein. En ook al zou de organisatie besluiten om een voormalig lid niet te doden, dan nog mag niemand hem meer groeten en mag geen enkele man van eer nog met hem omgaan.

De vrouwen

De vrouw, zowel het familielid als de partner van een ingewijde, is in alle gevallen onderschikt aan de beslissingen van de "familie", ook al kan zij nooit een ingewijde worden. Indien er een vergadering van de 'Ndrangheta belegd wordt in haar woning, is zij daar nooit bij aanwezig, maar heeft zij uitsluitend de taak de vergadering te voorzien van voedsel en drank. De vrouw van een ingewijde toont nooit nieuwsgierigheid naar de gesprekken of de activiteiten van haar man, maar voegt zich zwiingend in haar rol.

In de loop der jaren is haar rol veranderd en is ze minder onderdanig geworden tegenover de man. Natuurlijk zal zij nooit deelnemen aan 'Ndranghetazaken, maar niettemin is ze de vertrouweling van haar eigen man geworden en daarom bewaart ze een aantal geheimen die voor hem nuttig zijn. Er zijn dan ook vrouwen, echtgenotes van een paar *capi bastone*, die goede adviezen geven, ook in moeilijke situaties.

